DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

sabitfikir.com

sabitfikir

Bir kitap dünyadan daha büyüktür

131
OCAK 2022
KİTAP EDEBİYAT

RÖPORTAJ

Sevin Okyay:
"Dorothy Sayers çevirmek bulmacayı çetinleştiriyor"

Nihan Abir:
"Bir sofra etrafında toplanabilmek ayrıcalıktır"

Selim İleri ve Burcu Aktaş'tan ortak kitap:
"Apartman dairesinin balkonuna koca bir dünya sığdı"

2021'in başucu kitapları

Hiper gerçekliğin manga estetiğiyle buluşması:
Scott Pilgrim

TURGAY ANAR

HAYAT NEŞESİ: LEZİZ EDEBÎ SOFRALAR

FİYAT: 12,00 TL
KKTC: 16,00 TL
ISSN 2146-2127
9 772146 212005 01

VakıfBank Kültür Yayınları'ndan yepyeni kitaplar, yepyeni dünyalar...

Okuyun **#vebenzersiz** *olun.*

TARİH
EDEBİYAT
KLASİKLER
İKTİSAT
FELSEFE
SANAT
İNSAN VE TOPLUM
KEŞİŞİMLER
ÇOCUK KİTAPLIĞI

vbky.com.tr

VAKIFBANK KÜLTÜR YAYINLARI

/vakifbankkulturyayinlari
/VakıfBank Kültür Yayınları
/VakifBankKY
/VakıfBank Kültür Yayınları

MUSTAFA AKAR
editor@sabitfikir.com

sabitfikir

Yayın Türü: Aylık Yaygın Süreli Yayın
Sayı: 131 - Ocak 2022
ISSN: 2146-2127

SAHİBİ:
Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.
Tüzel Kişi Temsilcisi ve Genel Müdür
Yasemin Gebeş

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Mustafa Akar

EDİTÖR
İlker Nuri Öztürk

GÖRSEL YÖNETMEN
Mehtap Tunçel

KATKIDA BULUNAN
Yunus Arslan

KAPAK VE SAYFA TASARIMI
Sema Türk Bayazit

KAPAK İLLÜSTRASYONU
Onur Aşkın

REKLAM
Rezan Dönmez
(0212) 354 39 32
rezan.donmez@turkuvazdergi.com.tr

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Şefik Çalık

BASIM YERİ
Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.
Güzeltepe Mah. Mareşal Fevzi Çakmak Cad.
B Blok Apt. No 29/1/1 Eyüpsultan İstanbul

YÖNETİM YERİ:
Turkuvaz Dergi Grubu
Güzeltepe Mah. Mareşal Fevzi Çakmak Cad.
B Blok Apt. No 29/1/1 Eyüpsultan İstanbul
Telefon : (0212) 354 30 00

SABİTFİKİR'E NASIL ULAŞIRSINIZ?
Tüm D&R ve dergi satış mağazalarında
12 TL karşılığında

Bizi takip edin!
www.facebook.com/sabitfikircom
www.twitter.com/Sabitfikir
Ne düşündüğünüzü bilmek istiyoruz,
editor@sabitfikir.com'a yazın!

© **Her hakkı saklıdır.**
Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonların elektronik ortamlar da dahil olmak üzere çoğaltma hakları Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.'ye aittir. Yazılı izin olmaksızın kullanılamaz.

EDEBİYAT VE SOFRA

Edebiyat ve sofra ilişkisi üzerine düşünürken, kendisi de vazgeçilmez bir gurme olan Ahmet Haşim'in şu sözü zihnimi aydınlattı: "Medeniyette oynadığı rolün kudsiyeti bakımından mutfak kütüphaneden aşağı değil." Haşim, hastalığı yüzünden yemek yiyemediği günlerde yayınladığı Yemek adlı yazısında sarf etmiş bu sözü. Doğrusu çok haklı. Sofra bir kültürün en net görülebildiği bir gözlem noktası. Sinden sofraya yani masaya kadar uzanan serüven, millet olarak geçtiğimiz yolların bir nevi haritası olarak da okunabilir. Üstelik doğu toplumu olarak sofralara yani mutfağa verdiğimiz değer de ortada. Bizde "pişmek" kelimesi sadece yemeklerin ateş üzerinde kızarması anlamında kullanılmaz biliyorsunuz, olgunluğu da pişmekle eşdeğer tutan bir kültürümüz vardır: Hamdım, piştim, yandım.

Edebiyatımızda sofra başı muhabbetler özellikle II. Meşrutiyet'ten sonra yaygınlaşmış. Ahmed Midhat Efendi, Hüseyin Rahmi ve Safveti Ziya'nın romanlarından hareketle modernleşme serüvenimizde sofranın yeri neresidir sorusunun cevaplarını okuyabiliriz. Günümüzde de sofralar artık vazgeçilmez mekânlar olmaya devam ediyor. Özellikle küreselleşmenin artmasıyla birlikte farklı ülkelerin farklı mutfakları hepimizin ilgisini cezbediyor. Çekilmiş belgeseller, programlar, yazılmış kitaplar ekseninde Haşim'in bir kütüphaneye benzettiği sofralar üzerinden bir coğrafya gezisi de yapabiliyoruz aynı zamanda.

Kendi okur-yazarlığımı gözden geçirdiğimde aklıma hemen Tanpınar'ın *Huzur*'da anlattığı sofra geliyor. Emirgan'da geçen bölüm bana kalırsa romanın en güzel bölümü. Sadece bir sofra anlatılmıyor çünkü o bölümde, aynı zamanda klasik müziğimiz ve edebiyatımız üzerine de romanın kahramanları sihirli ve oldukça uzun bir sohbete girişiyorlar. İkinci yazar kesinlikle Haruki Murakami... Her romanında, kahramanımız yemek yemek için türlü tarifler buluyor, yalnızlığı için açtığı sofrada. *Zemberekkuşu'nun Güncesi* ve *Kumandanı Öldürmek* romanları böylesi şahane tariflerle ve tasvirlerle dolu.

Sofra açmak, sofra donatmak, sofra kaldırmak... Sofrada elini, mecliste dilini sakla... Ekmeğini yalnız yiyen, sofrasını yalnız kaldırır... Ne çok deyim, ne çok atasözü var hakkında. Sofra bir renkler, tatlar, albeniler cümbüşü. Toplanma, toparlanma yeri. Estetik bir mekân tasavvuru aynı zamanda. Daha önce hiç tatmadığımız yiyecekler ve büyülü sofralar hangimizi heyecanlandırmaz ki... *Kayıp Zamanın İzinde* romanı işte bu heyecanla başlar. Marcel Proust'un bu devasa romanı, bir çikolatalı kekin tadımıyla açılıp, kayıp bir zamanın peşinde binlerce sayfaya doğru ilerler. Gelin biz de Sabitfikir'in sayfalarında leziz edebî sofraların peşine düşelim. İyi okumalar...

daha fazlası için: sabitfikir.com

İÇİNDEKİLER

06 **VİTRİNDEKİLER**

08 **HABERLER**

10 **YIL SONU**
Tuba Kaplan
2021 Yılında Hangi Kitapları Başucuna Koyduk

13 **GÜNCEL**
Pelin Duğan Güler
Mutlak Sessizliğe Direnmek: Emanet Çocuk

14 **ŞAİRİN ŞAİRLERİ**
A. Ali Ural
Bir Antiemperyalist Olarak Nazım Hikmet

16 **EGOİST OKUR**
Gülenay Börekçi
"Apartman Dairesinin Balkonuna Koca Bir Dünya Sığdı"

18 **GÖZDEN KAÇMASIN**
Duygu Karslı
Gelenek İçinde Nefes Alanı: Züppelik

20 **RÖPORTAJ**
Erdem Öztop
Sevin Okyay: Dorothy Sayers Polisiyesi Çevirmek Bulmacayı Çetinleştiriyor

22 **ÇEVİRMENİN DİLİNDEN**
Sabri Gürses
Ülken'in AI Logaritması

24 **GÜNCEL**
Kerem Görkem
Gözlüklü Karga: Dostane Bir Çocuk Kitabı

DOSYA 26

Turgay Anar
HAYAT NEŞESİ: EDEBİYAT MAHFİLLERİNİN LEZİZ EDEBİ SOFRALARI

32 **DOSYA EKİ**
İlker Nuri Öztürk
Nihan Abir: "Bir Sofra Etrafında Toplanabilmek Ayrıcalıktır"

34 **KARARSIZ OKUR**

36 **GÜNCEL**
Ömer Yalçınova
Fink'in Takıldığı Beş Nokta

38 **GÜNCEL**
Yunus Karadağ
Güneşin Evinde Yazarız Şiirlerimizi

40 **KARŞILAŞMALAR**
Dürdane İsra Çınar
Seni Unut: Ian Dreiblatt İle Karşılaşma

42 **GÜNCEL**
Bilgehan Uçak
'Kılıç Kesmez Bir Sis Bulutu'nun İçinden

44 **ÇİZGİ**
Selahattin Demirci
Çayağacı

46 **GÜNCEL**
NAHİDE NAGEHAN AKYOL
Byung-Chul Han'ın Dünyası

48 **TARİHE ROMANDAN BAKMAK**
Ali Emre
Sepetçioğlu'nun Darağacı Romanı ve Şeyh Bedreddin

50 **RÖPORTAJ**
Tuba Kaplan
Erhan Genç: Mücadele İçinde Kalmanın Yolu Balkonlardan Geçiyor

52 **ÖNDE(N) GİDENLER**
Nurullah Koltaş
Beyaz Saray'dan İslam'a

54 **MÜMKÜN EVRENLER**
Murat K. Murat
Krynn'e Geri Dönüş

56 **PSİKOLOJİ**
Hümeyra Yabar
Hakiki Güzelliğe Doğru: Ruhu İyileştirme Yolları

58 **ÇİZGİ ROMAN**
Onur Atay
Hiper Gerçekliğin Manga Estetiğiyle Buluşması: Scott Pilgrim

60 **GÜNCEL**
Mehmet Deniz Öcal
Tanizaki'nin İbresiz Pusulası

62 **TERS KARGA**
Orkun Galolar
Tolkien'in Orta Dünyası

64 **HAFIZA**
Suavi Kemal Yazgıç
Uçtun Yine Deli Gönül

66 **SİNEMA**
Bilal Sert
Pandomim

daha fazlası için: sabitfikir.com

ALFA

Özel Hayatın Tarihi

Özel Hayatın Tarihi'nin beş ciltlik araştırmasında alanında uzman yazarlar tarafından kişi, beden ve mahremiyet kavramları odak noktası alınıp inceleniyor. Roma İmparatorluğundan günümüze, domus'lardan apartmanlara, hayatın evrimi mercek altına alınıyor.

CİLTLİ VE KARTON KAPAK SEÇENEKLERİYLE

Bedenin Tarihi

Bedenin Tarihi serisinde Rönesanstan 20. yüzyıla uzanan zaman diliminde "somut insan", "yaşayan insan", "etten kemikten insan" yeniden mercek altına yatırılıyor...

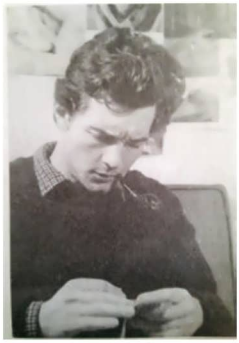
CİLTLİ VE KARTON KAPAK SEÇENEKLERİYLE

www.alfakitap.com | alfakitap

Medeniyette oynadığı rolün kudsiyeti itibariyle mutfak kütüphaneden aşağı değil. / Ahmet Haşim

İnsan deli olmasa bile, biraz hassas bir kalbe sahip olabilir pekala. / Knut Hamsun

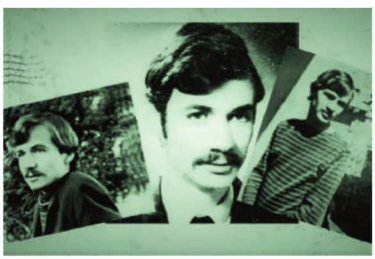
TEOMAN DURALI EBEDİYETE UĞURLANDI

Bilim dünyasının önde gelen isimlerinden olan Şaban Teoman Duralı, 74 yaşında hayatını kaybetti. Felsefe profesörü, biyolog, akademisyen ve düşünür Duralı, geçtiğimiz günlerde Cumhurbaşkanlığı Kültür Sanat Büyük Ödülü'ne layık görülmüştü. Zonguldak'ta doğup ilköğrenimini burada tamamlayan Duralı, 1975'te mezun olduğu İstanbul Üniversitesi'nde asistan olarak göreve başladı. 1978'de Paris'te biyoteknoloji seminerlerine katıldı ve biyoloji felsefesi üzerine yazdığı çeşitli tezlerle 1988'de profesör oldu. Malezya ve Avusturya'da misafir öğretim üyesi olarak dersler verdi. 1996'da İstanbul Üniversitesi Araştırma Fonu'nun mali desteğiyle Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Tacikistan ve Türkmenistan'a araştırma gezisinde bulundu. Duralı, Kazakistan'da hizmet veren Ahmet Yesevi Üniversitesi'nde de bir süre görev yaptı. Felsefe bölümünü kurduğu Kırklareli Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi'nde 2009-2015 arasında dekanlık yapan Teoman Duralı, Kutadgu Bilig dergisinin genel yönetmenliğini üstlendi. TRT-2 kanalında "Felsefe Söyleşileri" programını yaptı. *Omurgasızlaştırılmış Türklük, Felsefe-Bilim Nedir?, Canlılar Sorununa Giriş, Deniz ve Kaşiflik, Felsefe Bilimin Odağında Metafizik* kitaplarına imza atan bilim insanı, Kasım ayında kanser tedavisi nedeniyle 2 kez ameliyat geçirmişti. Teoman Duralı'nın naaşı, Fatih Camii'ndeki cenaze namazının ardından Aşiyan Mezarlığı'ndaki aile kabristanında toprağa verildi.

daha fazlası için: sabitfikir.com

D&R'DAN YENİ MAĞAZA

Türkiye'nin öncü kültür ve eğlence platformlarından D&R, yeni mağazalarla büyümeye yolculuğuna devam ediyor. D&R'ın Türkiye'deki 214'üncü mağazası Rize'de açıldı. Rize Şimal AVM'de kapılarını açan yeni D&R mağazası, kültür sanat meraklılarına benzersiz bir alışveriş deneyimi sunuyor. Edebiyat ve kültür meraklıları birbirinden ünlü isimlerin söyleşi ve imza günlerinde misafir olacak. 400 metrekarelik alana sahip yeni mekânda 30 bin yakın ürün, Rizeli kültür sanat tutkunlarını bekliyor.

ARKADAŞ ZEKAİ ÖZGER ŞİİR ÖDÜLÜNE BAŞVURULAR BAŞLADI

Şair Arkadaş Zekai Özger adına verilen şiir ödülüne başvurular başladı. Adaylar, kitap bütünlüğü taşıyan, basıma hazır şiirlerinden oluşturacakları dosyayla 15 Mart'a kadar başvuru yapabilirler. Etkinliği düzenleyen Mayıs Yayınları, ödül alacak dosyayı 2022 yılı içinde, telif karşılığını ödeyerek kitap halinde yayımlayacak. Özger'in ölüm yıldönümü 8 Mayıs tarihinde verilecek ödülün seçici kurulu Sina Akyol, Orhan Alkaya, Gökhan Arslan, Suat Çelebi ve Mustafa Torun'dan oluşuyor. Ayrıntılı bilgi için *mayisyayinlari.com* sitesi ziyaret edilebilir. Meraklısı için, Özger'in ailesi ve dostlarının yer aldığı "Merhaba Canım" adlı belgesel de Mubi'de gösterimde.

Bir gün elbette sofraya birlikte çökeriz / Sen dağ gibi kurul ben zerre bir yer tutayım. / Cahit Zarifoğlu

Çıkar söz sulardan. / Ozan dört bir yanını kazar bir güneşe doğru. / Andre Verdet

AGATHA CHRISTIE UYARLAMASI BEYAZPERDEYE GELİYOR

Polisiye edebiyatın önemli yazarı Agatha Christie'nin *Nil'de Ölüm* eserinden uyarlanan film, 11 Şubat 2022'de vizyonda olacak. Christie'nin meşhur Hercule Poirot romanlarından olan *Nil'de Ölüm*, ilk defa 1937 yılında yayımlanmıştı. Eser daha önce 2004 yılında Andy Wilson ve 1978'de John Guillermin tarafından beyaz perdeye uyarlanmıştı. Hikâyede ünlü dedektif Hercule Poirot'un Mısır yolundayken Nil Nehri üzerinde karşılaştığı sırlarla dolu bir cinayeti çözmesi anlatılıyor. 2017 tarihli Doğu Ekspresinde Cinayet uyarlamasının devamı niteliğindeki filmde Kenneth Branagh, Gal Gadot, Tom Bateman, Sophie Okonedo rol alıyor. Kenneth Branagh'ın yönettiği filmin senaryosunda Michael Green'in imzası var.

ORKESTRA VE YENİDEN MÜZİK

BİFO, Borusan Müzik Evi ve Borusan Quartet ile yine pek çok değerli solisti ve şefi ağırlayacak olan Borusan Sanat yeni döneme yepyeni programlarla merhaba diyor. Borusan İstanbul Filarmoni Orkestrası'nın, 2022 sezonunu boyunca Zorlu PSM Turkcell Sahnesi'nde gerçekleşecek konserler boyunca solistler Gökhan Aybulus, María Dueñas, Diego Matheuz, Kian Soltani yer alacak. Onursal şef Gürer Aykal, BİFO daimi konuk şefi Patrick Hahn ve Ryan Mcadams ise BİFO'yu yönetecek. Müzikseverler tarafından her konseri ilgiyle takip edilen Borusan Quartet ise ikinci dönem programında genç piyanist Iraz Yıldız'ı konuk edecek. Konserler canlı olarak yayınlanmaya da devam edecek. Borusan Sanat'ın sezon boyu düzenlediği tüm konserlerin biletleri passo.com.tr'den temin edilebilir.

İKİ CİLT ALTI ORHAN PAMUK

Yapı Kredi Yayınları'nın Delta dizisi Orhan Pamuk külliyatını şimdilik iki ciltte bir araya getirdi. Turgenyev'in *Babalar ve Oğulları*'nı selamlayan *Babalar, Analar ve Oğullar* cildinde Pamuk'un aile ve kuşaklararası ilişkiler konularını Türkiye tarihi ile iç içe ele alan ilk iki romanı *Cevdet Bey ve Oğulları* ile *Sessiz Ev*'in yanı sıra konunun bir ilk aşk deneyimi çerçevesinde Batı-Doğu kültür tarihlerinin psikolojik kuyularına dek inen *Kırmızı Saçlı Kadın* da yer alıyor. *Üç İstanbul Romanı* adlı ikinci ciltte ise *Kara Kitap*, *Masumiyet Müzesi* ve *Kafamda Bir Tuhaflık* bulunuyor.

GÖNÜL USTASI YAVAŞÇA'YA VEDA

Klasik Türk müziği sanatçısı, icracı ve bestekar Prof. Dr. Alaeddin Yavaşça İstanbul'da tedavi gördüğü hastanede vefat etti. Gönül ustası Yavaşça, 95 yıllık ömrüne 652 beste ile 256 ödül sığdırdı.

daha fazlası için: sabitfikir.com

VİTRİNDEKİLER

Sen Gittin Ya Ben Çok Güzelleştim ile kendi okur kitlesini yaratan Nilgün Bodur, beşinci kitabı *Kaideye Tamah Etmeyen İstisnadır Hayat*'ta bir acıdan yola çıkarak insanlığa, aşka ilişkin hisleri ve düşüncelerini paylaşıyor. Kitabın sayfaları boyunca okurla samimi bağlar kuran Bodur, hayatı kısıtlı süreli bir yolculuğa benzetiyor. Kalıpların dışını işaret ederken kuralları ve tutulan notları sorgulatıyor.

KAİDEYE TAMAH ETMEYEN İSTİSNADIR HAYAT

Nilgün Bodur

TURKUVAZ KİTAP

GEÇMİŞ ZAMAN İÇERİSİNDE HRİSTİYAN BİR SEYYAHIN GÖZÜYLE KUDÜS VE ÇEVRESİ

Henry Maundrell

BÜYÜYENAY YAYINLARI

Ortadoğu'nun kalbi olarak bilinen Kudüs'ün tarihine yolculuk imkânı sunan Henry Maundrell, yazdıkları sayesinde Osmanlı Devletinin duraklama dönemindeki hâkimiyeti hakkında da işaretler paylaşıyor. 1697 yılında Halep'te vaiz olarak görev yapan Maundrell, birkaç arkadaşıyla birlikte iki buçuk ay süren Kudüs yolculuğuna çıkar. Paskalya bayramına katılan, 'hac' olarak tanımladıkları ayinleri ve ziyaretleri yapan vaiz, güzergâh boyunca geçtikleri Lazkiye, Beyrut, Trablus, Kudüs, Sur, Nablus, Sayda, Şam vb yerlere dair gözlemlerini günlüğüne kaydeder.

60'lı yıllardan itibaren faşist estetik, fotoğrafçılık, Vietnam, AIDS gibi konularda metinler üreten Susan Sontag yazarlığının yanı sıra kuramcı, eleştirmen ve insan hakları savunucusu olarak belleklerde yer etti. *Radikal İrade Üslupları*, Susan Sontag'ın sanat, edebiyat, tiyatro ve sinemadan savaşa farklı konulardaki denemelerinden oluşuyor. Sontag sanatta sessizlik, Cioran'ın felsefesi, tiyatronun gelişimi, sesli sinemanın doğuşu, Bergman, Godard ve Bresson'un sinemasına dair zihin açıcı yorumlarda bulunuyor.

RADİKAL İRADE ÜSLUPLARI

Susan Sontag

Çev **Nuray Önoğlu**

EVEREST YAYINLARI

SİHİRLİ FLÜT

Wolfgang Amadeus Mozart

Çev **Murat Kaymaz**

VAKIFBANK KÜLTÜR YAYINLARI

Klasik müzik tarihine damga vuran Wolfgang Amadeus Mozart'ın bestelediği Sihirli Flüt'ün Emanuel Schikaneder tarafından şarkılı oyun olarak kaleme alınan librettosu, VakıfBank Kültür Yayınları Müzik Klasikleri'nin ilk kitabı olarak yayımlandı. Devlet Opera ve Balesi sanatçıları tarafından Türkiye'de de pek çok kez sahnelenen *Sihirli Flüt*'ün hikâyesi bir Alman masalına dayanıyor. Felsefi tefekkür ve müziğin buluşmasına sahne olan kitap, kutsal ışığa bakmayı istemenin bedelini insanın güçlü ve zayıf yanlarını tanıyacağı imtihanlarla ödemesini konu alıyor.

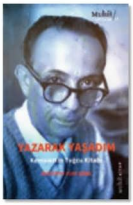

Seni düşünür o
bankkart

daha fazlası için: sabitfikir.com

Bankkart Seni düşünür o

Ekmek Parası, Kolsuz Bebek, Mercan Kolye, Ayşecik, Koruköy'ün Yetimi... Bir neslin hafızasında derin izler bırakan Kemalettin Tuğcu kitaplarından birkaçı. 1930'lardan 90'lara kadar üreten Tuğcu, Türkiye'nin en çok okunmuş kalemlerinden biri. Yazarın dostlarından Mustafa Ruhi Şirin, onu "Hiç tükenmeyen küçük umutların yazarı" olarak anıyor. Son çalışması *Yazarak Yaşadım*'da ise Tuğcu'nun kronolojisinden yola çıkarak bir vefa kitabı armağan ediyor. Şirin, Tuğcu'nun çocuk edebiyatı tarihindeki yerini sorgularken şahit olduğu hüzünlü hayatın detaylarını okurla paylaşıyor.

YAZARAK YAŞADIM - KEMALETTİN TUĞCU KİTABI

Mustafa Ruhi Şirin

MUHİT KİTAP

EVVEL ZAMAN ÖYKÜLERİ

Hasan Erimez

ÖTÜKEN NEŞRİYAT

Temirkut Serisi, Demirdağın Kurtları, Gaziler Çağı kitaplarının yazarı Hasan Erimez'in kaleminden *Evvel Zaman Öyküleri* okurla buluştu. Öyküler, dinmeyen bir heyecanla farklı çağların, farklı insanların, farklı duyguların içinde bir evvel zaman yolculuğuna akıyor. Sayfalar arasında yolunuz kâh Tuna'ya, kâh Konstantin'in Hipodromuna, kâh Fatih'in İstanbul'una, kâh Tebriz'e, kâh Türkmen yaylalarına uğruyor. Erimez, tarihi bir methiye malzemesi olmaktan çıkarıp insana odaklanan bir anlatı tercih ediyor.

Dostlar Apartmanı sonrasında yeniden okurla buluşan Özge Burçak Öztürk Güven, yeraltı edebiyatından örnekler sunmaya devam ediyor. Klaros Yayınları arasından çıkan *Sarı Vosvos*'taki 19 hikâye bizi bulunduğumuz yerden alıp çocukluğumuza geri götürüyor. O günlerin ruhta bıraktığı boşlukları, kabuk tutan ilk yaraları hatırlatırken yüzleşmeye imkânı da sunuyor. Yazar, insan psikolojisinin gizli kalmış yanlarını başarılı şekilde analiz edip edebi anlamda bütünlüklü bir hale getiriyor.

SARI VOSVOS

Özge Burçak Öztürk Güven

KLAROS YAYINLARI

SÜRGÜN GÜNLÜKLERİ

Yannis Ritsos

Çev: **Ari Çokona**

İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

Yannis Ritsos 1948 sonbaharında toplumcu siyasal görüşleri yüzünden gönderildiği Limnos Adası'ndaki Kondopuli Kampı'nda *Sürgün Günlükleri*'ni yazmaya başladı. Zorlu kamp koşullarında hayatın kaydını tutmak üzere yazdığı şiirler, bu dönemde yaşananları bütün dünyaya ilan eden bir günlüğe dönüştü. Geçmişten bugüne farklı isimlerin dilimize çevirdiği şair, bu kitap sayesinde sadece yol arkadaşlarının değil, umudunun ve inancının da sesini yıllar ötesine taşıyor. Dünya edebiyatının önemli şairlerinden Ritsos'un sesi deneyimli çevirmen Ari Çokona tarafından Türkçede yankılanıyor.

Kredi kartı ve banka kartı tek kartta!

TUBA KAPLAN
kaplanntuba@gmail.com

2021 YILINDA HANGİ KİTAPLARI BAŞUCUNA KOYDUK

Devam eden pandeminin olumsuz şartları, değişen teknolojik gelişim, ekonomideki dalgalanmadan, yoğun gündemden uzak kalabilmeyi başardık ve kitaplara sığındık. Kitap merakını ve okumayı ısrarla sürdüren, kütüphanesinde iyi kitapları ağırlayan her okuyucu iyi bir okuma gündemi oluşturabilir. Kimi için hatırlatma kimisi için keşif olacak sayfamızda 2021'in öne çıkan sıkı kitaplarını bir arada sunmaya çalıştık.

daha fazlası için: sabitfikir.com

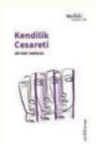
Muhit için hareketli sene

2021 yaşanan tüm olumsuz gelişmelere rağmen edebiyat ve yayıncılık dünyası için hareketli ve verimli bir seneydi. Muhit Kitap'tan çıkan üç kitap şüşünceye, şiire ve türküye vefa örneği gösteriyor. *Türkünün Ötesi - Neşet Ertaş*'ta Dursun Çiçek klasik biyografinin ötesine uzanarak Neşet Ertaş'a eğiliyor. Türkünün, bozkırın, bozlağın ve Anadolu'nun hikâyesini yazdığı bu eser on bir bölümden oluşuyor. Kitabın son iki bölümünü Çiçek'in deklanşöründen Neşet Ertaş'ın fotoğraf albümü ve kronolojisi oluşturuyor.

Türk edebiyatına çıkardığı dergiler ve yetiştirdiği gençlerle etki eden şair İbrahim Tenekeci, son şiir kitabı *Belki Başka Zaman* ile son dört yıl şiirlerini derliyor. "Benim şiirimin yüzü hep sokağa dönüktür" diyen Tenekeci akıcı bir üslup, sade ve temiz bir Türkçeyle üretmeye devam ediyor.

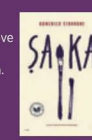

Bu senenin dikkat çeken kitaplarından biri de Zeynep Merdan'ın ilk kitabı *Kendilik Cesareti*'ydi. Felsefi yazılardan oluşan, kelimenin ve zihnin ufkunu zorlayan, çemberin dışına çıkan bir düşünce yapısı var yazarın. Kitaplardan filmlere dikkatli tahlillerle ele aldığı fikirler okuyucunun altını çizdiği satırları çoğaltarak zihin konforunu zorluyor.

Sahi Kitap'ın dikkat çekenleri

Begüm Kovulmaz'ın iyi çevirisiyle Türkçede ilk kez okuduğumuz Claire Louise Bennett, *Gölet* ile okurla buluşuyor. Son dönemde Sahi Kitap'ın yayın dünyasına hatırı sayılır ölçüde hareketlilik getirdiği görülüyor. Başarılı çevirmenleri, ödüllü kitap tercihleri, özenli kapakları, titiz editörlüğü dikkat çekici. Kısa zaman önce bir kulübeye taşınan ve doğayla bütünleşen baş kahramanı, Henry David Thoreau'nun *Walde*'sine benziyor. Bu kulübede geçen eşsiz saatleri hatırlatan bir öze dönüş var *Gölet*'te. Kitap yirmi öyküden oluşuyor.

Ünlü bir çizer olan Domenico Starnone torununa bakmak için eskiden yaşadığı eve gelir ve kitap, torun dede ilişkisi üzerine sıra dışı bir hikâye armağan eder *Şaka*'da. Okuyucuyu kendisine çekmeyi başaran bu güçlü anlatım tekniği, her zaman fark edilecek bir mutluluğun üzerine düşünmeye başlatıyor okuyucuyu.

Şiir kadar güçlü bir anlatıya sahip olan *Gece Tüm Kanlar Karadır*, bitmemiş bir kurguya sahip. Yazar David Diop, savaşın ürperticiliği etrafında örülen şiddetli güçlü anlatı sayesinde kitabın isminden başlayarak okuru bir ürkeklikle kuşatıyor. Uluslararası Booker Ödülü'ne sahip kitap, bu sene heyecanla okunan romanlar arasında listemizde yer almayı başardı.

Gözle görülür ölçüde Türk okuyucusunda karşılık bulan bir isim olmayı başardı Byung-Chul Han. Onun bu sene dikkat çeken eserlerinden birisi de İnsan Yayınları'nın kataloğundan bize ulaşan *Zen Budizm Felsefesi*'ydi. Batı felsefesiyle bir karşılaştırma içerisine girerek Zen Budizm'in boşluk, hiçlik, dostluk kavramlarını açıklamaya çalışıyor yazar. Söz konusu yazar Han olunca kitap, birçok altını çizecek düşünceyi de insanın önüne koymada yetkin bir yere sahip olabiliyor.

Felsefik karşılaştırmalar

Gözle görülür ölçüde Türk okuyucusunda karşılık bulan bir isim olmayı başardı Byung-Chul Han. Onun bu sene dikkat çeken eserlerinden birisi de İnsan Yayınları'nın kataloğundan bize ulaşan *Zen Budizm Felsefesi*'ydi. Batı felsefesiyle bir karşılaştırma içerisine girerek Zen Budizm'in boşluk, hiçlik, dostluk kavramlarını açıklamaya çalışıyor yazar. Son dönemde uzak doğu felsefe ve düşüncesine hatırı sayılır bir yönelme var. Söz konusu yazar Han olunca kitap, birçok altını çizecek düşünceyi de insanın önüne koymada yetkin bir yere sahip olabiliyor.

İsmet Özel'den yeni kitap

Türk şiirinin büyük şairi İsmet Özel düşünce yazılarıyla da Türkiye'nin ve fikriyatın nabzını tutmaya devam ediyor. *Pergelin Yazmaz Sivri Ucu*, aynı adla başlayan haftalık yazı dizisinin kitaplaşmış hali. Tiyo Yayınları arasından çıkan, İsmet Özel yazılarını 2021 yılında bir araya getiren kitap, güçlü gözlem ve tespitler içeriyor. Ayrıca nasıl bakarsak iyi bir görüş yakalayabiliriz ve daha sağlam yürürüz, yürüyüşümüze hangi ritim ve düzeni kazandırırsak sağ salim kalabiliriz sorularının etrafında genişliyor.

Felaket kitapları

Türk okuyucusunu her eseri sonrasında ikiye ayırabilen ve uzun süre tartışmalara sebep olan ünlü yazar Orhan Pamuk'un bu sene dikkat çeken eseri *Veba Geceleri* daha çıkmadan odak noktası olmuştu. Kitap Osmanlı'nın 29. vilayeti hayali Minger Adası'nda geçiyor. Veba salgını vakalarının artması üzerine Sultan Abdülhamit, kimyager olan Sağlık Başmüfettişi Bonkowski Paşa'yı, sonrasında genç bir doktor olan Doktor Nuri'yi salgını durdurması için adaya gönderiyor ve hikâye başlıyor. Yapı Kredi Yayınları arasından çıkan kitap, pandemi sürecinden geçerken, tarihi merkeze alan bir kurgu etrafında dönen olaylar dizisine odaklanıyor.

Aynı yayınevinin bir başka kitabı *Emplodeks'in Dostları*, Amin Maalouf imzasını taşıyor. Bu kitap da heyecanla karşılandı. Maalouf kurgusal olarak bir felakete değiniyor. Konu distopik bir gelecekte geçiyor; Empedokles, insanların kurtuluşuna sebep olacak, geçmişten gelerek geleceği kurtaracak. Antik Yunan ile günümüz dünyası arasında bir bağ kuruyor yazar. Ölümsüzlük arzusu ve varoluş çabası uygarlık krizine dönüşüyor. İşin ilginç tarafı Maalouf bu kitabı iki yıl önce tamamlamış. Yani henüz pandemi, maske, karantina gibi daha önceden çoğumuzun aklına gelmeyecek durumlar ortaya çıkmamışken.

Japonya'daki kedi ile hepimizin saatleri

Simon Garfield'ın *Saatler* isimli eseri, Turkuvaz Kitap'ın ciddi emek sonucu yayına hazırladığı bir çalışma olarak bu sene raflardaki yerini aldı. Kitabın çevirisini bir saat tutkunu, Esquire değisinin saat editörü Özge Dinç'in yapmış olması, kitaba karşı ayrıca bir merak uyandırıyor. Garfield, *Saatler*'de zamanı kontrol altına almanın sonuçlarına verdiği somut örneklerle hayret uyandırıyor. Uçakların iniş vakti, Fransız Devrimi'nde ortaya çıkan takvim, İngiltere'deki yeni yaşam savunucuları, borsa, müzik dinleme alışkanlıklarımız derken yazar, saniyelerin değerini değiştiriyor. Dikkatli kıvrak zeka ve kalemin ürünü bir roman.

Kitapçıda büyüyen bir lise öğrencisine dedesi öldükten sonra kalan bir kitapçı dükkânı ve içerisinde ona yoldaş olacak, yalnızlığını giderecek bir kedi. Kitapları kötü sahiplerinden kurtarmaya başlıyorlar birlikte. Japonya'nın en önemli yazarlarından olan Sosuke Natsukawa, *Kitapları Kurtaran Kedi*'de merakı had safhada tutuyor.

daha fazlası için: sabitfikir.com

Ustalar, gençler, çeviriler

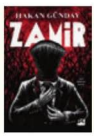
Olga Tokarczuk'un külliyatını peş peşe okurla buluşturan Timaş, okurun yüzünü güldürdü. Nobel ödüllü yazarın *Son Hikâyeler* kitabı, üç hikâye üzerinden en temel ve evrensel temayı ele alıyor: Ölüm. Yalnız ve kendini bulma arayışında üç kadın var karşımızda. Yazarın şiirsel bir dile sahip olması okuyucuyu kendisine çekme konusunda zorlanmamasına sebep oluyor.

Edebiyat dünyasında adını sağlam bir yere yazarak olgunluk eserleri vermeye devam eden Cihan Aktaş, yeni romanı *Şair ve Gecekuşu*'yla dikkatleri tekrar kendisine çevirdi. Bir yazarın tarihin yakınlarında unutulan iki biyografik karaktere ruh kazandırdığı roman; kadınların dünyasına, sandıklar dolu kapanmış hikâyelerine uzanıyor. Adından başlayarak edebiyatseverler nezdinde alaka kazanmayı başaran bu eseri İz yayıncılık edebiyat dünyasına kazandırıyor.

Titiz bir editör olan Selahattin Özpalabıyıklar'a "metin yoğurma ustası" diyorlar. Editörler ve kitaplarla ilgilenen herkes için bu kez edebiyatın mutfağını açan yazar; okuma ve yazma işçiliğinin tezgâhını herkese gösteriyor. *İtalik Benim*, yazı, yanıt, söyleşi ve anılardan oluşuyor. Kitabın satırlarında metinlere, kitaplara, çeviriye, editörlüğe dair onlarca düşünce ve deneyim var. Edebiyatın izini sürmek için doğru bir isimden başlamak isteyen herkesin yüzünü güldürürken yazarı tanıyanlar için iyi bir 2021 kitabıydı.

Okuyucunun uzun süre beklediği Hakan Günday'ın romanı *Zamir* sekiz yıl aradan sonra edebiyatseverlerle buluştu. Tüm insanlığı ilgilendiren bir meseleyi yakın plana alan romanda ezilmişlerin karşısında onların durumunu kullananlar işleniyor. Doğan Kitap'ın okura sunduğu hikâyede Zamir hayata, annesinin onu bıraktığı Türkiye-Suriye sınırındaki bir mülteci kampında başlıyor. Açlık, sefalet, mülteci olmak ve bunlardan çıkar sağlayan insan manzaralarını kendi üslup ve roman gücüyle ele alıyor yazar.

Yeni kurulan Epona, hatırı sayılır ölçüde genç isimlerin eserlerini yayınlamaya devam ediyor. Bu sene dikkatleri üzerine çeken bir ilk öykü kitabı olan *Ölülerin Uğrak Mahallesi* sıra dışı mizahi bir anlatım sahip. Yazar Hüseyin Safa Ak, kendine has teknik ve kurgu oyunlarıyla okuyucuyu selamlıyor.

Nobel ödüllü Thoman Mann'ın kardeşi Heinrich Mann üslup ve kıvrak zekasıyla önemli eseri *Profesör Unrat* ile ülkemiz edebiyat takipçilerini selamlıyor. Kitapları İkinci Dünya Savaşı sonrasına kadar Orta Avrupa'da yasaklı ve sürgün bir yazarın güçlü kurmaca karakteriyle ördüğü bu roman, taze yayınevi Othello Kitap'ın Dublinesk serisinin yedinci kitabını oluşturuyor.

Rus edebiyatının önemli isimlerinden Mihail Şişkin'in sekiz öyküsünü bir araya getirdiği *Mürekkep Lekesi* Erdem Erinç'in çevirisiyle raflarda. Kitap, devrimcilerin idealize ettiği Sovyetler Birliği'nin dağılışını insanlara dokunarak irdeliyor. Görüntünün altına indiği, sözcüklerin ve edebiyatın gücüyle dağılma öncesini ve sonrasını yine insan ilişkilerinden hareketle öyküleştirdiği bu eserde yazar, büyük Rus edebiyatı mirasına yakışacak şekilde güçlü bir üsluba sahip. Şişkin'i Jaguar Kitap Türkçeye okura sunuyor.

Türkiye'de yaşanan tartışmalar etrafında Ezra Pound'un şiir dilinin zorluğu, hatta metnin neredeyse "çevrilemez" oluşu çevirileri konusunda temkinli yaklaşımları beraberinde getirmiştir. Türkiye'de Ezra Pound'a 1960'ların başında gösterilen ilgi, aslında onun metinlerinden ziyade siyasi olarak bir tutuma girildiğini gösteriyor. Ketebe Yayınları, büyük bir boşluğu fark ederek Pound metinlerini Türkçeye kazandırdı. Modernist şiirin kurucu isimlerinden Ezra Pound kültür ve uygarlık kavramlarını içeren *Kültür Rehberi*, şiire odaklandığı, dilin, edebiyatın ne olduğunu irdelediği *Okumanın Alfabesi*, 1913-1916 yılları arasında yazdığı şiirlerle *Lustra*, okuru keşfe davet ediyor.

daha fazlası için: sabitfikir.com

PELİN DUĞAN GÜLER
pelindugan@gmail.com

MUTLAK SESSİZLİĞE DİRENMEK: EMANET ÇOCUK

Emanet Çocuk Alman edebiyat türlerinden 'bildungsroman'ın güzel örneklerinden biri. Yazar Claire Keegan sayesinde küçük bir kız çocuğunun aşama aşama gelişimine tanıklık ediyoruz.

Sıcak bir yaz ve isimsiz bir kız çocuğu. Bu novellada, anlatıcı rolündeki Claire Keegan sayesinde küçük bir kız çocuğunun aşama aşama gelişimine tanıklık ediyoruz. Kızın bu gelişimini kendi dilinden dinlemek onun dünyasının farkındalığını kazandırıyor okuyucuya. *Emanet Çocuk*, Alman edebiyat türlerinden bildungsroman'ın en güzel örneklerinden biri.

Yeterince kalabalık olan bir ailede anne yine, yeni bir bebek dünyaya getirmek üzeredir. Bu süreçte annenin yoğunluğunu ve ailenin maddi yükünü hafifletebilmek için, evden bir çocuğu göndermeleri daha nazik şekilde "emanet" etmeleri gerekmektedir. Bir Pazar ayini sonrası baba, kızlarından birini çocuksuz bir aile olan Kinsella'lara emanet etmek üzere yola çıkar. Peki neden karakteri erkek değil de kız olarak seçmiş olabilir Keegan? İrlanda kültüründe de bizim kültürümüze benzer bir ataerkillik karşımıza çıkıyor bu noktada. Aile, erkek çocuğunu her zaman yakınında tutmak ister. Çünkü bu kültüre göre erkek, üretici ve neslin devamlılığının sağlayıcısıdır. Bu durumu babasının, kızı doyurulması gereken bir boğaz olarak görmesi şeklinde görüyoruz hikâyede. Koruyucu ailesiyle ilk karşılaştığı anda babası kızıyla vedalaşmadan hatta kıyafetsiz, çantasız ve oyuncaksız halde, onu terk edercesine Wexford kırsalında, kendi kafasında süresiz bir şekilde bırakır.

Yedi ya da sekiz yaşlarında olduğunu tahmin ettiğimiz kız, oldukça iyi gözlemcidir. İlk karşılaşmada babasının Edna ve John Kinsella'ya söylediği yalanları hemen fark eder. Bu durumu çok da yadırgamaz, çünkü babasını iyi tanıyordur. John'un, eşi Edna'ya öğle yemeği hazırlarken yardım ettiğini gördüğünde ev işlerinde annesinin her zaman yoğun olduğunu hatırlar. Yeni geçici evinin hem iş bölümü olarak hem de duygusal anlamda aslında ne kadar farklı olduğunu düşünür.

Masumiyet ve bir ev incelemesi

Acaba mutlak mutluluk sadece biyolojik ailelerimizle yaşadığımız kendi evimizde mi bulunmaktadır? Çocuklar, sevgiyi, saygıyı, dürüstlüğü, güveni ailenin en önemli yapı taşı olan ebeveynlerden rol model alarak öğrenmektedirler. Bunlar gerçekleşebilirse mutlu aile tablolarıyla karşılaşabiliriz. Ancak her çocuk bu kadar şanslı olamayabilir. İşte tam bu aşamada her ev bir yuva mıdır ya da her yuva bir ev midir sorusu kafamızı kurcalıyor. Edna ve John, kız yabancılık çekmesin, kendi evinde hissetsin diye oldukça çaba gösterirler. Kız ise bu noktada nerede olduğunu ve kim olduğunu sorgulamaya başlar. Bu ev sıcak, bu ev huzurlu, bu ev tertemiz ve yiyecek var. Küçücük dünyasında yaptığı, aslında canını acıtan tüm bu karşılaştırmalar sadece kendi eviyle sınırlı kalır.

Edna, trajik bir şekilde boğularak ölen küçük oğlunu yitirdiği gibi, bu küçük kızın da kısa süreli bir şekilde onlarda kalacağının farkında olduğundan kıza isim vermemektedir. Bunun sebebi ise ona bağlanmak istememesidir. Evin işleyişi ile ilgili tüm detayları öğretir, ölen oğlunun kıyafetlerini vermek yerine ona özel bir alışveriş yapar ve o kıyafetleri giydirir. Hayatında yaşamış olduğu yitirilmişlik duygusu, küçük kıza daha farklı bir şefkat göstermesini sağlar.

John ise bu hikâyenin kahramanı. Kızın asla sahip olamadığı baba karakteri. Babası gibi sert ve alkolik değil, tersine çalışkan ve korumacıdır. Ona "Petal" olarak hitap eder, böylece bir isminin olduğunu fark ederiz. John kıza kitaplar alır ve okuması için yardım eder. Çünkü onun çok güçlü olmasını istemektedir.

Petal bütün bir yaz boyunca Kinsella'larla birlikte çiçek açar. İyi olan her şeyin bittiği gibi bu yazın da sonu gelmiştir. Bir Pazar ayinin sonrası buraya emanet edildiği gibi, yine bir Pazar günü geri götürülmektedir. Ama artık kendi evine de yabancı ve emanet olan bu çocuk, aidiyet duygusunu kaybederek geri gelir.

Claire Keegan hikâyenin sonunu biraz da biz okuyuculara bırakır. Bir röportajında "Mutlu bir son yazmaya uğraşmıyorum. Aslında bütün bir yaz dönemini, anlatıcının birçok şeyi öğrendiği ve olgunlaştığı bir zaman dilimi olarak görürsek bu bir mutlu sondur" der. Bu hikâyeyi mutlak bir sessizliğe direnecek kadar gizemli yapan da bu sanırım.

EMANET ÇOCUK
Claire Keegan
Çev: Behlül Dündar
JAGUAR KİTAP 2021

daha fazlası için: sabitfikir.com

A. ALİ URAL
aliural@hotmail.com

BİR ANTİEMPERYALİST OLARAK NAZIM HİKMET

Sis dağıldığında ortaya çıkan sarışın bir yıldızdı: Nazım Hikmet. Şartlar ne olursa olsun, bütün eserlerinde ortaya koyduğu antiemparyalist tavrı ve vatan sevgisi, 1962'de kalbi durana kadar hiç değişmedi.

Bebekken ninni yerine Mesnevi okunurdu başucunda. Biraz büyüyünce Mevlevi şeyhi dedesinin sema halkalarına katıldı. Karanlıkta, ellerinde minik ateşlerle dua ediyordu müritler. İncecik bacaklarıyla o da dervişler gibi döndü, ta ki yorulup yere yıkılıncaya kadar. Daha sonra "Sararken alnımı yokluğun tacı/ Gönülden silindi neşeyle acı/ Kalbe muhabbette buldum ilacı/ Ben de müridinim işte Mevlana" dizelerine dökülecekti duyguları.

Daha on yaşındayken şehit dayısının da etkisiyle Balkan bozgununa kayıtsız kalmamıştı. "Etrafı sarmıştı bir duman/ Uzaktan geldi bir ses ah aman aman!/ Sen bu feryâd-ı vatanı dinle işit/ Dinle de vicdanına öyle hükmet/ Vatanın parçalanmış bağrı/ Bekliyor senden ümit," diye yazan Nazım, on üç yaşında denizciler için yazdığı bir kahramanlık şiirini aile toplantısında Bahriye Nazırı Cemal Paşa'ya okuyunca Heybeliada Bahriye Mektebi'ne gitmesine karar verildi. Öğrenimini tamamladı ancak kader deniz subayı olmasına izin vermeyecek, tüberküloz olunca çürüğe çıkarılacaktı. Vatanperverlik ruhu onu gençliğinde de yalnız bırakmadı. İşgal edilmiş İstanbul'un öfkesiyle Yunan ve İngiliz bayraklarını asıldıkları binalardan çekip yırtan, tacize uğrayan Türk kadınlarını düşman askerinin elinden kurtaran bir çetenin reisiydi artık Nazım. 1921'de Ağa Camii'ne "Ah, ey zavallı cami, seni böyle görünce/ Dertli bir çocuk gibi imanıma bağlandım/ Allah'ımın ismini daha çok candan andım," diye ağıt yakıyordu. 19 yaşındaki Nazım'a göre bu yerde azap çekiyordu caminin ruhu. Genç şair, bozulmuş bir muhitin ortasında yalnız kalan bu mabedin acısını paylaşıyor, onu teselli etmeye çalışıyordu. "Bu imansız muhitte öyle yalnızsın ki sen/ Bir teselli bulurdun ruhumu görebilsen!" mısraları kuşkusuz berrak bir kalbin yansımasıydı. Fakat mesele sadece cami ve imansız muhit değil bu muhitin sokaklarına düşen "en kirlenmiş bayrağın" yani emperyalizmin gölgesiydi. Nitekim şiirin sonunda Nazım mabedin ruhundan bir mucize göstermesini istemektedir. Ya Türk'ün kılıcı kınından çıkıp kurtarmalıdır muhiti, ya da göklerin yangınıyla tutuşmalıdır bu yer. "Ey bu caminin ruhu: Bize mucize göster/ Mukaddes huzurunda el bağlamayan bu yer/ Bir gün harap olmazsa Türkün kılıç kınıyla/ Baştan başa tutuşsun göklerin yangınıyla!"

Bu duygularla düştü Ankara yollarına, arkadaşı Vâlâ Nureddin'le Kurtuluş savaşına katılmak için. Fakat Anadolu'da karşılaştığı yoksulluk, yolsuzluk ve cehalet manzaraları afallatmıştı onu. İnebolu'da yolu Almanya'dan gelen Spartakislerle kesişmiş, Sadık Ahi (Mehmet Eti) adlı sosyalist, Nazım ve arkadaşının dünyasında hesapta olmayan bir gedik açmıştı. Daha çok olmamıştı oysa İstanbul'un fethini anlattığı "Sekiz Yüz Elli Yedi" adlı şiirini yazalı. "İslam'ın beklediği en şerefli gündür bu/ Rum Konstantiniyye'si oldu Türk İstanbul'u" diye başlayan şiirde "O ne mutlu, mübarek bir kuluymuş Allah'ın!" diyerek Fatih'i övüyor ve Ayasofya'da kıldığı ilk namazı yüceltiyordu: "Hak yerine getirdi en büyük niyazını/ Kıldı Ayasofya'da ikindi namazını". Nihayet Ağa Camii'nde olduğu gibi şiirini bir duayla noktalıyordu şair: "İşte o günden beri Türkün malı İstanbul/ Başkasının olursa, yıkılmalı İstanbul". Bu mısraları yazan şairin bir gün Ayasofya için, "Ben ne tarih hocasıyım ne de coğrafya/ Beni ancak/ Dört köşe taş bir ambar/ kadar/ alâkadar/ eder/ Ayasofya" diyeceği kimin aklına gelirdi.

Cepheye gönderilmedi

Dinden neden mi uzaklaşmıştı Nazım, bunu altmış yaşındayken yazdığı *Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim* adlı otobiyografik romanından öğreniyoruz: "Dindar adam" cennet mükâfatı beklediği için sevap işliyor, cehennemden korktuğu için günahtan kaçınıyordu. "Dindar adam"ın bu "hürriyetsizliği ve bencilliği" affedilemezdi. Bu adam ne Mevlevi dedesine ne yatılı okuldaki kravatlı din bilgisi öğretmenine ne de Üsküdar'daki mahalle camisinin nüktesever imamına benziyordu. "Cahilliğin, batıl itikatların, iki yüzlülüğün, hoşgörmezliğin..." temsilcisiydi âdeta. Necip Fazıl'ın birçok eserinde yakındığı "Kaba softa ham yobaz" belli ki Anadolu'da Nazım'ın da karşısına çıkmıştı. Nazım, diyalektik materyalizmle tanıştıktan sonra, Mevlana'nın muhibbi olmaktan da çıkacak, onunla hesaplaştığını düşündüğü rubailer dökülecekti kaleminden: "Bir gerçek âlemdi gördüğün ey Celâleddin, heyûlâ filân değil,/ uçsuz bucaksız ve yaratılmadı, ressamı illetî-ûlâ filân değil./ Ve senin kızgın etinden kalan rubailerin en muhteşemi :/ «Suret hemi zıllest...» filân diye başlayan değil..."

Nazım ve Vâlâ yedi gün yürüyerek Ankara'ya ulaştı. Fakat cepheye gönderilmediler. Tayinleri Bolu Sultanisi'ne çıkmış, orada bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra Ağustos 1921'de oradan ayrılıp 30 Eylül'de Batum'a ulaşmışlardı. İzlerini kaybettirdiklerinden emin olmak için bir süre Batum'da yaşadıktan sonra yol arkadaşı Vâlâ Nurettin, Batum'da

tanıştığı Ahmet Cevat Emre ve Şevket Süreyya Aydemir'le beraber Temmuz 1922'de Tiflis'ten Moskova'ya gitti.

Nazım Hikmet, Kurtuluş Savaşımıza bilfiil katılamasa da, tarihimizin bu şanlı dönemine adanan büyük şiirler yazmıştı. Hem de on üç yıl kesintisiz hapsedildiği dört duvar arasında. İstanbul, Çankırı ve Bursa Cezaevlerinde. "Onlar ki toprakta karınca/ suda balık/ havada kuş kadar çokturlar;/ korkak,/ cesur,/ cahil,/ hakîm /ve çocukturlar /ve kahreden/ yaratan ki onlardır,/ destanımızda yalnız onların maceraları vardır," diye başlayan *Kuvayi Milliye* dizeleri vatan sevgisinin uğradığı haksızlıklara rağmen azalmadığını gösteriyordu.

Moskova'da Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi'ni bitiren Nazım vatan hasretine dayanamayınca memleketine döndü ve dünyayı kurtaracağına inandığı sosyalist fikirleri topluma anlatmaya başladı. Kaçaktı, her yerde aranıyordu. İstiklal Mahkemesi onu gıyabında yargılayıp 15 yıla mahkum edince yeniden Moskova'ya döndü. Ceza yasası değişmişti, 1928'de resmen aklanmak için bir kez daha ülkesine döndü. Türk Büyükelçiliği ona pasaport vermediği için, Hopa'da yakalandığında tutuklandı. Ancak suç işlemediği mahkemede sabit olunca üç ay sonra yeniden kavuştu özgürlüğüne.

İki çılgın at: Edebiyat ve siyaset

Edebiyat ve siyaset iki çılgın atıydı Nazım'ın onu maceradan maceraya sürükleyen. On yıl sinemadan tiyatroya, şiirden, gündelik gazete yazılarına kadar verimli bir döneme taşıdı onu bu atlar. Nereye gitse yıldırımlar düşüyordu, ne yazsa toz duman. Sis dağıldığında ortaya çıkan ise sarışın bir yıldızdı: Nazım Hikmet. Hiçbir sanat mahfili yoktu ki adı anıldığında gözler ışıldamasın. Orduyu isyana teşvik ettiği suçlamasıyla iki davadan yargılanıp toplam 28 yıla mahkum edildiğinde yıl 1938'di. Düzmece belgelerle ve sahte tanık iftiralarıyla hayatının karartılmaya çalışıldığı, yıllar sonra anlaşılacaktı. İdeolojiler çarpışmasının kurbanıydı o, eylemi yokmuş ne çıkar, düşünüyordu ya! Hapisteyken Atatürk'e hitaben yazıp "Türk inkılabına ve senin adına and içerim ki suçsuzum. Askeri isyana teşvik etmedim... Deli, serseri, mürteci, satılmış, inkılap ve yurt haini değilim ki bunu bir an olsun düşünebileyim," satırlarıyla isyanını haykıran ve yardım isteyen mektup kimilerine göre sahibine iletilmediğinden dikkate alınmamıştı. Sultanahmet, Çankırı, Bursa hapishanelerinde toplam on yedi yılını çürüten şair, 1950'de ancak genel afla özgürlüğüne kavuştuğunda, ciğerlerinden, eklemlerinden ve kalbinden ciddi olarak hastaydı. Ne yazık ki çilesi bitmedi afla beraber. Kırk dokuz yaşındaydı ve onu er olarak Sivas'a göndermek istediler. Yasalara göre Bahriye Mektebinde okuduğu için askerliğini yapmış sayılması gerekiyordu. Bu hakkını kanıtlayan belgeler nasılsa bulunamadı. Dahası şairin kulağına suikasta uğrayacağı bilgisi geliyordu farklı kaynaklardan. Çok sevdiği Sabahattin Ali'nin feci akıbeti hafızasında taptazeydi henüz. Başta üç aylık oğlu Mehmet olmak üzere bütün sevdiklerini bırakarak kaçmak zorunda kalacaktı vatanından ve bir daha da geri dönemeyecekti. Fakat şartlar ne olursa olsun Nazım Hikmet'in, bütün eserlerinde ortaya koyduğu anti emparyalist tavrı ve vatan sevgisi, 1962'de kalbi durana kadar hiç değişmedi. 1959'da Moskova'dayken yazdığı bir şiirde Kurtuluş Savaşı şehitlerine şöyle sesleniyordu:

"Şehitler, Kuvâyi Milliye şehitleri,/ mezardan çıkmanın vaktidir!/Şehitler, Kuvâyi Milliye şehitleri,/ Sakarya'da, İnönü'nde, Afyon'dakiler/ Dumlupınar'dakiler de elbet/ ve de Aydın'da, Antep'te vurulup düşenler,/ siz toprak altında ulu köklerimizsiniz/ yatarsınız al kanlar içinde..."

MHP kurultayında Nazım şiiri

Nazım'ın emperyalizmle mücadele azmini, 1954'te Budapeşte radyosuna verdiği röportajda da görüyoruz: "Türkiye'deki en büyük mesele yurt meselesidir. Evimizin bağımsızlığı meselesidir. Bizim kendi evimizde o evin sahibi gibi yaşamamızdır. Kim bizim eve hırsızı sokmuşsa ve kim evde bizi bu hırsıza hizmetçi yapmışsa, mürteci olan odur. Kemalizmin prensiplerine düşman olan odur. Vatan haini olan odur... Kim Türkiye'yi Amerikalılara satmış ve satmakta devam etmektedir? Kim Türkiye'nin milli sanayisini mahvetmiş ve mahvetmeye devam etmektedir?" Nazım aynı konuşmada sözü teröre getirerek, "Bugün yapılan terör şu veya bu kanaate karşı değildir, şu veya bu sınıfa karşı değildir. Bugün yapılan terör Türk milletine karşıdır. Ve Türk milletini imha etmek için, yok etmek için yapılan terördür" demiş, sözünü Türk milletinin bekasıyla noktalamıştı: "Türk milleti yok olmaz. Binaenaleyh her şeye rağmen Türk milleti yaşayacaktır. Ve biz her şeye rağmen biz, 2. milli bağımsızlık savaşından muzaffer çıkacağız." Ölmeden iki yıl önce, Sovyet Barış Komitesinde yaptığı ve o sırada orada bulunan gazeteci Orhan Karaevli'nin aktardığı konuşma, Nazım'ın Kars, Ardahan ve Boğazların birlikte kontrolü üzerine patlak veren şiddetli tartışmalara nasıl bir kalple baktığını gösteriyordu: "Burada Türkiyemin toprakları konuşuluyor. Her Türk gibi ben de, her gram Türk toprağının Türklere ait olduğuna kaniim. Vücudumdaki yirmi kilo kanı bir gram Türk toprağı için dökmeye hazırım." Bu toplantıdan birkaç saat sonra Karaevli, Ömer Sami Coşar, Ekber Babayev, Moskova'daki bir Gürcü lokantasında buluştu. Kalp hastası olan Nazım aşırı heyecandan bitkin düşmüştü. Beraberindekilerin sağlığından endişe ettiklerini görünce şöyle dedi onlara: "Boş verin. Bu yürek manda gönündendir. Hem duracaksa şimdi dursun. Sizlerle beraberken. Sizlerin yanında kendimi İstanbul'da hissederim. Öldüğüme yanmam da, nasıl olsa er geç öleceğiz. Buralarda gömerler ona yanarım."

1968'de "Nazım vatan şairidir," dediği için TİP milletvekili Çetin Altan, Meclis'te linç edilerek bir gözünü kaybetti. Fakat kader Nazım'ın hakkını 1994'te bir başka siyasetçinin, Alparslan Türkeş'in eliyle verdi. MHP Kurultayında Nazım'dan dizeler okudu Türkeş: "Dört nala gelip uzak Asya'dan/ Akdeniz'e bir kısrak başı gibi uzanan/ Bu memleket bizim. Bilekler kan içinde/ Dişler kenetli/ Ayaklar çıplak/ Ve bir ipekli halıya benzeyen bu toprak/ Bu cehennem, bu cennet bizim." Rıza Müftüoğlu, konuşma metninde olmayan bu şiiri neden okuduğunu sorduğunda Türkeş'in cevabı şöyle oldu: "Bölücü gruplar Türkiye'nin birliği ve dirliğini tehdit ediyor. Ben Nâzım'dan İstiklal Savaşı ile ilgili bu şiiri okuyarak Milli Sol'a mesaj veriyorum, onlarla yakınlaşmaya çalışıyorum. Bu şiir Milli Sol'a uzattığımız bir zeytin dalıdır. Milli olan bütün değerleri benimsiyoruz. Nâzım'dan şiir okumamın temel sebebi budur." Yaşarken Vatan haini damgasını yiyen, 1951'de vatandaşlıktan atılan Nazım Hikmet, 1953'te yazdığı Vasiyet adlı şiirinde, Anadolu'da bir köy mezarlığına gömülmek istemişti. "Ve de uyarına gelirse, tepemde bir de çınar olursa, taş maş da istemez hani," diyordu. Olmadı. Moskova'da, aralarında Rus tarihinin ünlü simalarının yattığı Novodeviçi Mezarlığı'na gömüldü. Sevenlerinin tek yapabildiği üzerine bir avuç Anadolu toprağı serpmek ve başucuna bir çınar fidanı dikmek oldu. *(Devam edecek.)*

GÜLENAY BÖREKÇİ
gulenayb@gmail.com

"APARTMAN DAİRESİNİN BALKONUNA KOCA BİR DÜNYA SIĞDI"

Düşüşten Sonra, Selim İleri'nin, geçirdiği beyin kanamasının ardından ölüme dokunduğu zamanların kitabı. Bir bakıma o bilinmezliğe gitti, döndü, yazdı, daha doğrusu anlattı. Ölümü değil ama, zihninde bu ölümle yakınlaşma deneyiminden ötürü daha da berraklaşan hayatı. Yanında Burcu Aktaş vardı; soran, dinleyen, aktaran olarak... İkisi arasında ilham verici bir yol arkadaşlığı oluştu. Burcu Aktaş'a Selim İleri ile birlikte yazdıkları bu mücevher değerinde kitabı ve yol arkadaşlıklarını sordum.

daha fazlası için: sabitfikir.com

Vladimir Nabokov, *Konuş, Hafıza* adlı kitabında, "varoluşumuzun iki ebedi karanlık arasındaki kısa bir ışık çakmasından başka bir şey olmadığını" yazmıştı. Bir solukta okuduğum *Düşüşten Sonra*, Selim İleri'nin bu ebedi karanlıklardan ikincisine, ölüme dokunup geçtiği zamanların kitabı. İleri bir bakıma o bilinmezliğe gitti, döndü, yazdı, daha doğrusu anlattı. Ölümü değil ama, zihninde bu ölümle yakınlaşma deneyiminden ötürü daha da berraklaşan hayatı. Bu süreçte yanında Burcu Aktaş vardı, soran, dinleyen, aktaran olarak...

Okuyacağınız röportaj benim için çok önemli... Burcu'yu Selim'den dinlemiştim daha önce ama Selim'i Burcu'dan ilk kez dinleyecektim. Haliyle ona yıllardan beri süregelen dostluklarını, daha da önemlisi bu kitap vesilesiyle oluşan yol arkadaşlıklarını sordum.

Burcu eskilerden, yani tutkulu bir Selim İleri okuru olduğu yıllardan başladı anlatmaya... "Yirmili yaşların başında kendime Selim İleri kitaplarında yer bulduğumu fark ettim. Öykülerindeki, romanlarındaki kırgınlıklar, kırıklar kimi zaman dikkatimi çekiyordu kimi zaman tanıdık geliyordu. İncelikleri alaya almadığını bilmenin güveni, sırtımı dikleştiriyordu, kimseyi ayırmamasının kapsayıcılığı, insan olmanın gururunu yaşatıyordu. Selim İleri kitapları bana hem büyük resmi gösteriyordu hem de bireyi gözden kaçırma diyordu. Öykülerinde, romanlarında, anılarında, yaşamında dışarıdaki gösterinin tam tersi istikâmete gidiyordu. Ne güzel bir zamanlama ki tam da ona doğru bu çekimin başladığı dönemlerde Radikal Kitap'ta çalışmaya başladım. 'Bir Kitap Kapağı' adlı köşesiyle yazarımız olduğunda da benim için unutulmayacak bir mesai başladı: Her salı sabahı saat dokuzda Selim Bey'in evine gidip yazısını almak. Bu mesai birkaç yıl sonra dostluğa dönüştü. Yazarlığından tanıdığım Selim İleri'ydi önceleri, sonra bizim gibi kanlı canlı Selim İleri oluverdi. Onu tanımaya başlayınca bir an bile hayal kırıklığına uğramadım. İncelikleri sayesinde çekingenliği bir yana bıraktım. Koluma girdi. Edebiyatın çepeçevre kuşattığı bir hayatı ben yakından ilk kez Selim İleri'de gördüm."

Selim İleri ve Burcu Aktaş

Fotoğraf: Muhsin Akgün

Vahşi Şeyler'in gizli kahramanı

Araya girip bir anımı anlatıyorum, Selim İleri'yle serin bir güz akşamında buluştuğumuzu ve ilerleyen saatlerde Burcu'nun o sıralar yeni çıkan romanı *Vahşi Şeyler* için "Kimse fark etmemiş olabilir ama Mualla karakterini Burcu benden esinlenerek yazdı," dediğini... Çocuk edebiyatımızda bir benzeri olmadığına inandığım ve çok sevdiğim *Vahşi Şeyler*'in seksen beş buçuk yaşındaki kahramanı Mualla için "O, bizi birbirimize yaklaştırdı. Daha doğrusu, Selim Bey *Vahşi Şeyler*'i okuduktan sonra ben öyle hissettim," diyor Burcu.

Düşüşten Sonra kuşkusuz daha da yakınlaştırmış onları, bir yakın gözlüğü vazifesi görmüş bir bakıma, Burcu'nun Selim İleri ile ilgili bildikleri, hissettikleri o sırada köklerini bulmuş.

"Sevgi üzerine kurduğumuz bir dostluğumuz varmış, artık kırıntısı bile zor bulunan bir şeyi temel yapmışız ilişkimize," diye anlatıyor Burcu bunu, "*Düşüşten Sonra*'yı birlikte yazmak, müptelası olduğum bir yemeğin mutfakta nasıl yapıldığını görmek gibiydi. Bu kez Selim İleri'nin hayatını edebiyata dönüştürmesine eşlik ediyordum. Üretirken neyi

nasıl düşündüğüne, duygularının onu savuruşuna tanık oldum. Şişli'de bir apartman dairesinin balkonuna koca bir dünya sığdı. Çalıştığımız aylar, önünde koskoca bir belirsizlik olan iki dostun birbirine, kitaplara sığınışı olarak kalbimde kalacak."

Selim İleri bana göre başka birçok şey olmasının yanı sıra edebiyatımızda hakkaniyetin, merhametin de simgesidir. Çocukken yumurta kabuğundan kasap kağıdına kadar pek çok şeyi saklayan, ipte kalmış mandalların yağmur altında üşüdüğüne, parçalanmış kâğıtların canının yandığına inanan İleri, büyük bir yazar ve aynı zamanda olağanüstü duyarlı, vicdanlı bir insandır. Bir özelliği de "unutmamasıdır". Hafızası kuvvetlidir; başkalarının önemsemeden geçeceği şeyleri hatırlamakla kalmaz, onlara adeta sondaj yapar, yani yüzeyi kazır, korkusuzca derinlere iner.

"Omzunda hafıza kuşu var"

Burcu'ya Selim'in sadece kendi anılarına değil başkalarınınkilere de bu kadar büyük saygı duymasından ne öğrenmemiz gerektiğini soruyorum. Mine Söğüt'ün, "Omzunda hafıza kuşu var Selim İleri'nin," diye yazdığını hatırlatıyor Burcu ve ekliyor: "Bu söz ne kadar iyi anlatıyor onu. Selim Bey'in yazdıklarından, anlattıklarından öğrenilecek sayısız şey var. Bireyi işaret ederken bir bakmışsınız önünüze toplumu koyuvermiş. Bireysel bir içdökümde bir bakmışsınız toplumsal bir gerçek ortaya saçılmış ve siz, gerçeğin, duygunun, sosyolojinin, edebiyatın katmanlarıyla baş başa kalmışsınız. *Düşüşten Sonra*, çok sevilmiş bir yazarın edebî kazısı, hayatla edebî hesaplaşması olmanın ötesinde bir kitap. İnsan olmanın hem kıyıcılığını hem de ıstırabını gösterirken sarsıcı bir eleştirisi de var. Başka bir açıdan, Türkiye'nin, Türkiye'de yazarların nelerle boğuştuğunun belgesi."

Bu kitabı yaptıktan sonra onda neyin değiştiğini merak ediyorum. (Demek istediğim şu aslında: Çok uzun süredir arkadaşım Selim İleri. İlk tanıştığımız gün de özeldi benim için, son buluştuğumuz akşam da. Onunla konuştuğum her seferinde öncesinde bilmediğim bir şeyin sezgisiyle, bilgisiyle ayrıldım yanından, ruhumda öncesinde olmayan bir ağırlık ya da hafiflemeyle. Beni öyle veya böyle hep değiştirdi. Burcu'nun bu hissettiklerimi anlayacağına emin olarak soruyorum sorumu, diyor ki: "En zor soru! Nasıl anlatayım... Fikir ve duygu yağmuru dinmeyen bir kitap *Düşüşten Sonra*. Bu yüzden kitabı yazarken kimi zaman o yağmurda istemediğim halde sırılsıklam ıslandım, kimi zaman üşümeye aldırmadan kendimi o yağmura teslim ettim, kimi zaman da altına saklanacağım bir saçak aradım. İnsan olmanın ne demek olduğunu düşünmem açısından bildiklerimden başka yollar gösterdi bana *Düşüşten Sonra*. En çok da insanın olduğu gibi yaşayabilmesinin hayatiyetini tarifi imkânsız bir şekilde anlattı bana bu kitap." «●»

DÜŞÜŞTEN SONRA
Selim İleri, Burcu Aktaş
EVEREST YAYINLARI 2021

"BAŞKALARINDA AÇTIĞIMIZ YARALARI YAZDIĞIMIZDA AYNISINDAN BİR TANE DE KENDİMİZE AÇIYORUZ"

***Düşüşten Sonra*'nın alt başlığı Selim İleri'nin edebiyatı için de yol gösterici olabilecek bir şeye işaret ediyor: "Birkaç kişi. Gülümseyişleri. Ağlayışları. Sessizlikleri." Ah, hele bu sessizlikler vurgusu... Nasıl seçtiniz bu alt başlığı, neleri gözettiniz?**

Kitabın adını Selim Bey koydu. O bu ismi bulana dek karşılıklı çok isim düşündük aslında ama içimize sinmedi hiçbiri. Eledik, eledik, derken bir gün, kayda başlamadan önce, Selim Bey bir kâğıt parçası uzattı. Okudum, çarpılıp kaldım. Hastane günlerinde hatta sadece o günlerde değil, hayatı boyunca aklına ve kalbine üşüşen kişileri, geçmişten gelen kahkahaları, sessizlikleri, ağlayışları düşündüm hemen. Dediğiniz gibi, gerçekten, Selim İleri'nin edebiyatı hatta biraz daha ileri gideyim hayatı için de yol gösterici bir yanı var bu alt başlığın.

Selim İleri kitapta kendini "muallakta kalmış bir insan" olarak tarif ediyor. Söylediğine göre yaşadığı ya da hatırladığı her şey kendi uydurmuş gibi geliyormuş ona. Bu kitabı yapmayı biraz da bu halden çıkmak, yaşadıklarının gerçekliğine kendini ikna etmek için istemiş olabilir mi? Ya da bu inanma çabası onun bütün yazarlık hayatına yansımış olabilir mi?

Kitapta, "Ölümcül bir olayla karşılaşınca yaşamla bağın sıfıra iniyor," diyor. Tecrübesi çok ağır bir olay sonrası söylenmiş bir cümle bu. Sorunuzun cevabı da burada, yaşama ait hissetmemekte saklı sanki. Yazmak kısmına gelirsem... Bana göre Selim Bey'de yazmak neredeyse içgüdüsel bir şey. Yaşamını çepeçevre edebiyatla sarmalamış ve yaşamından/yaşamdan edebî ürünler çıkarmış. Öyle ki terzinin bir kumaştan yelek, pantolon, ceket çıkarması kadar doğal.

***Düşüşten Sonra*'da, geçmişte işlediği suçları değilse bile kabahatleri, mesela Oğuz Atay'a, Yusuf Atılgan'a ve başkalarına "eşeklikleri" de hatırlıyor Selim Bey. Mesela "Niye yazdım o yazıyı, ben nasıl bir insandım!" deyişi beni altüst etti, kendi eşekliklerimi de hatırladım o arada. Öte yandan, Selim Bey hâlâ telafi için uğraşıyor. İncittiğini düşündüğü kişi çoktan ölmüş olsa bile. Yazmanın ya da anlatmanın, geçmişte başkalarında açtığımız yaralara ya da bu durumun kalbimizde yarattığı ağırlığa etkisi nedir sizce?**

"Yazdım rahatladım," derler genellikle ya da "Söyledim rahatladım..." Ben bunun bir rahatlama olduğunu düşünmüyorum. Aksine insan bir şeyle hesaplaşıyorsa, yüzleşiyorsa ve bunu yaparken Selim Bey gibi çuvaldızı kendisine batırıyorsa hissedilenin rahatlama olmasına imkân ihtimal yok. Duygularının karanlık tarafıyla, insanlığın zaaflarıyla uğraşmak yaman bir şey, baş edilmesi çok zor. Başkalarında açtığımız yaraları yazdığımızda aynısından bir tane de kendimize açıyoruz. Adil bir sonuç. Peki, o kadar yaralı insan ne yapacağız bu hayatta derseniz ona da cevabım var. Selim Bey'in *Düşüşten Sonra*'da söylediği cümlelere sonuna kadar inanıyorum: "İnsanoğlu kadar korkunç hiçbir şey yok. İnsanoğlunun içinden yaralı insanlar çıkıyor. İnsanlıktan ne kalacaksa o yaralı insanların cinnet anlarına borçlu olacağız. Başka hiçbir şeye borçlu değilsin."

daha fazlası için sabitfikir.com

DUYGU KARSLI
karslduygu@gmail.com

GELENEK İÇİNDE NEFES ALANI: ZÜPPELİK

Tarihteki izleri 18. yüzyıla kadar sürülebilen züppelik sokakta, modada, edebiyatta kendini gösteriyor. Jules Barbey D'aurevilly imzalı *Züppelik*, Londra'da heykeli bulunan meşhur züppe George Brummell'i merkeze alarak bu ince olguyu etraflıca anlatıyor. D'aurevilly'e göre züppelik gelenek içinde nefes alma alanı yaratır.

İngilizcedeki "dandy" sözcüğünün karşılığı olarak kullanılan "*züppe*" Türkçede "giyinişte, konuşma biçiminde, dilde, düşüncede toplumca gülünç ve doğala aykırı bulunan yapmacıklara ve aşırılıklara kaçan (kimse)" olarak tanımlanıyor. Gündelik dilde daha çok abartılı ve şımarık davranan zengin kişiler için kullandığımız züppenin ve züppeliğin tarihi, İngiltere'de 18. yüzyıla kadar dayanıyor. Dönemin İngiltere'sinin toplumsal koşullarının yarattığı bir tür varoluş biçimi olarak sokakta, modada, edebiyatta kendini gösteriyor. Jules Barbey D'aurevilly'nin yazdığı *Züppelik*, 2002 yılında Londra'da heykeli dikilen meşhur züppe George Brummell'i merkeze alarak, tarihin bu ince olgusunu etraflıca anlatıyor.

Henry James, Marcel Proust gibi ünlü yazarların üzerinde etkisi olduğu bilinen Fransız romancı Jules Barbey D'aurevilly'e göre, züppeliğin Avrupa'da ortaya çıkması tesadüf değil. Zira "komedinin çok zor bulunduğu ve sahne giysilerinin can sıkıntısını gideremediği çok eskiye dayanan ve çok medeni tüm toplumlarda" çeşitli arayışlar söz konusudur. Ancak İngiltere'ye özgünlüğünü veren ve züppeliği ortaya çıkaran neden, görgü kuralları ile can sıkıntısı arasındaki gerginliktir. Yazara göre can sıkıntısının bu biçimi, Roma'nın doygunluktan kaynaklanan bıkkınlığının karşısında yenidir. Burada söz konusu olan, aşırılaştırılmış adab-ı muaşeret kurallarına uymaktan kaynaklanan bıkkınlıktır. İşte bu noktada dandizm ya da züppelik bir

Toplumsal olarak orta sınıftan gelen züppeler Aristokrat yaşam biçimini taklit ederler. Tarihin bir veçhesi olarak züppelik bir ihtiyaçtır ve koşullar uygun olduğunda tekrar talep edilecektir. Yüksek zümrelerin korkaklıktan sergileyemedikleri giyim, tutum ve davranış kalıplarını onlar için uygulayacaklardır.

tür meydan okuma olarak ortaya çıkar. Ancak bu bir saldırı değildir, aksine içerden ve ılımlıdır. "Bir yandan geleneklere saygı gösterirken diğer yanda onlarla oynar. Onların gücünü kabul eder. Hem onlardan sıkıntı çeker hem de onlar üzerinden intikam alır ve onları savunurken mazur göstermeye çalışır. Onlara hükmeder ve aynı biçimde onlar tarafından hükmedilir". Böylece züppelik gelenek içinde nefes alma alanı yaratır.

Toplumsal olarak orta sınıftan gelen züppeler Aristokrat yaşam biçimini taklit ederler. İngilizlere has bireyselliğin (insani gösteriş) vücut bulmuş halidirler. Bunlar içinde özellikle bir isim vardır ki tüm zamanların en önemli züppesi kabul edilir: George Brummell. Henüz okul çağındayken giyimi ve soğukkanlı tavırlarıyla dikkat çeker. Sosyal ilişkilerinde gösterdiği kıvrak zekâsıyla farklı çevrelere girmeyi başarır. "Brummell'de deha, hırs, soyluluk ya da servet yoktu. Bu yokluktan faydalanarak, her şeyini tek bir güce indirgemişti. İdeal mertebesine yükselmişti. O züppeliğin ta kendisiydi". Brummell gençliğini, hazırcevaplığını avantaja çevirmeyi becerir.

Cemiyetin aranan kişisi

Brummell'in yaşamındaki en önemli şansı Galler Prensi ile tanışmasıdır. Prens üzerindeki etkisi çok kuvvetli olur. Zamanla ilerlettiği samimiyet Brummell'i Prensin sağdıcı yapacaktır. Soylu çevrelere girerek tanınır ve cemiyetin aranan kişisi haline gelir. Her şeye rağmen onu sevenler olduğu gibi sevmeyenler de vardır. "Kadınlar onu kendileri kadar zarif olduğu için, erkeklerse onun kadar zarif olamadıkları için affetmeyeceklerdir".

Brummell'in ününün yayılmasında Londra çok önemli bir yer tutar. Züppelik "zenginliğin, keyfin ve üstün medeniyetin, doğal olanın yerine geçen o çekici yapmacık tavırları ürettiği kabul salonlarına özgüdür". Bu salonların da merkezi Londra'dır. Londra'daki büyük ve ihtişamlı evinde davetler verir. Dış görünüşünü her ayrıntısıyla düşünür ve düzenler. Bu ışıltılı görüntü insanlar üzerinde çekim yaratır. Bunda giyimi kadar duruşu da etkilidir. Ses tonu, bakışı bir tür hegemonya yaratır. "Diğerleri insanları eserleriyle memnun ederken, o kendi kişiliğiyle memnun ederdi".

Brummell'in züppe yaşamında zorluklar baş gösterse de yine de burnundan kıl aldırmaz. Artan kumar alışkanlığı ve bozulan ekonomik durumuyla kötü günler geçirir. Nüfuzlu kişilerden istediği borçlara da karşılık alamaz hale gelir. Çareyi İngiltere'yi terk etmekte bulur. Ancak o doğuştan züppedir ve yaşamına aynı standartlarda Fransa'da da devam eder, eski alışkanlıklarını sürdürür. "İngiliz borçluların sığınma yeri olan Calais'ye vardıktan sonra, Brummell sürgündeki vaktini gününü gün ederek geçirmeye koyuldu". İlişki kurduğu zenginler tarafından maddi olarak desteklenir hatta maaşa bağlanır. Brummell'in onlara yaşattığı estetik zevkin karşısında bu maaşın lafı bile edilmez. "İnsanlar yaşadıkları zevkler için Brummell'e müteşekkirdi, çünkü bu onlara verilmiş bir hizmetti ve bunun bir sonucu olmalıydı; çünkü canı sıkılan bir topluma bir parça zevk bahşetmek ona yapılacak en büyük iyilik değil midir?"

Estetikte ve yaşamda cesur adımlar

Jules Barbey D'aurevilly'e göre Brummell sahip olduğu soğuk nezaketiyle, her yönüyle yapmacık İngiliz toplumunu etkilemeyi başarmıştır. Dandizm her ne kadar tarih sahnesinden çekilse de, yazara göre bu bir ruh olarak uyur vaziyettedir. George Brummell gibi bir züppe bir daha gelmeyecektir ama züppeler hep olacaktır. Toplumsal tarihin bir veçhesi olarak züppelik bir ihtiyaçtır ve koşullar uygun olduğunda tekrar talep edilecektir. Yüksek zümrelerin korkaklıktan sergileyemedikleri giyim, tutum ve davranış kalıplarını onlar için uygulayacaklardır. Estetikte ve yaşamda atılacak cesur adımlar yalnızca zamanını beklemektedir.

ZÜPPELİK
Jules Barbey D'aurevilly
PARİS YAYINLARI

RÖPORTAJ

ERDEM ÖZTOP
erdemoztop@gmail.com

"DOROTHY SAYERS POLİSİYESİ ÇEVİRMEK BULMACAYI ÇETİNLEŞTİRİYOR"

Dünya polisiye edebiyatı literatüründe Agatha Christie'nin gölgesinde kalmış bir yazar Dorothy L. Sayers. Dünyada pek çok eleştirmence de büyük övgüler alan polisiye romanlara imza atan Sayers'ın kitapları Türkçede yayınlanmaya başladı. Sahi Kitap tarafından ve usta çevirmen Sevin Okyay'ın tercümesiyle ilk kitap, "*Bu Kimin Cesedi?*" raflardaki yerini aldı. Bu vesileyle, aynı zamanda polisiye alanında ülkemizdeki otoritelerin başında yer alan Sevin Okyay'la keyifli bir söyleşi gerçekleştirerek, Sayers'ın hayatını, polisiye dünyasını, dünya ve Türkiye'deki polisiye edebiyatını konuştuk.

daha fazlası için: sabitfikir.com

Dorothy L. Sayers'le tanışma hikâyenizi anlatır mısınız?

İngilizce polisiye okumaya başladıktan sonra tanıştım herhalde. Ben çevirdiğim kitabın bir ilk olduğunu sanmıştım. Öyleymiş de, yani ilk çevrilen Sayers kitabı bu ama ilk Sayers çevirisi bu değil. Sahi Kitap'tan arkadaşlar beni bu konuda uyardıktan sonra elimdeki AKBA kitaplarına baktım. Meğer bende Sayers'ın eski çevirisi de varmış. Eylül 1967 baskısı, Çevirmen Muharrem Atlıkan. Yayınevi (elbet) AKBA Yayınevi, karton kapak. Tükendi, yazmış bir de. İyi ki vaktiyle okumuşuz, yıllar sonra Lord Peter Wimpsey'le karşılaştığımda neden bana aşina geldiğini de bu sayede anlamış oldum. Daha önce bir kitabını okumuşum meğer. Ben de Sayers eleştirileri ve birtakım analizlerden hatırladım sanıyordum. Ancak daha önce hatırlayıp bulsam da çeviri açısından faydası olmayacakmış.

Sayers sevgisinin bende kök salması ve okumak için İngilizce kitaplarını aramaya başlamamın sebebi de sevdiğim ve güvendiğim bir arkadaşımın Sayers'ın gözükara hayranı olmasıdır. Hatta ben birinci kitabı çevirirken, ikinci kitabı da onun yapmasını teklif ettim. Önce çok sevindi, heyecanlandı. Sonra da düpedüz tırstı, "Ben bunu yapamam" dedi. Kolay bir çeviri değil, orası doğru. Farklı bir zamanda/dönemde geçmesi de işi birçok yönden daha da zorlaştırıyor. Öte yandan çeviri denen bulmacayı da çetinleştirip işe keyif katıyor.

Sayers biraz da size benziyor aslında, bu yakınlık çekmiş olabilir mi sizi: müthiş bir polisiye tutkunu ve yazarı. Ama aynı zamanda iyi bir çevirmen de...

İnsan birisinin çekimine sırf onunla aynı işleri yapıyor diye kapılmaz ki! Hatta rekabet piyasasının koşullarına bakacak

Sevin Okyay

olursanız, bu yüzden onlardan nefret etme ihtimaliniz daha fazla. Öte yandan, ben Miss Sayers'a bir yakınlık duyuyor olsam da, asıl kıskandığım, onun kadar zeki ve bilgili olmak istediğim kişi, sahip olduğu şeylere sahip olup sonsuz bir özgürlük içinde onun gibi aklıma eseni yapmayı arzu ettiğim kişi, Lord Peter Wimpsey. Kız olsun, erkek olsun, her çocuğu baştan çıkarmak için bire bir! (Aslında, mümkünse erkek çocuk olmak da isterdim, hürriyete pranga takmama açısından...) Neyse ki, Miss Sayers'ın da Lord'uyla platonik bir aşk içinde olduğu anlaşılıyor.

Çevirmenliğe gelince, evet, iyi bir çevirmen. İyi ve azimli. Her ne kadar polisiyeci olmasa da, aynı azmi ve titizliği başka bir usta yazarda, fantastik âlemin ecesi Ursula K.Le Guin'de de görmüştük. Lao Tzu'nun *The Tao Te Ching*'inin çevirisine onlarca yılını vermişti. Miss Sayers ise, Eski Fransızca ve eski İtalyanca bilgisi sayesinde *Chanson Roland*'ı ve daha da önemlisi kendi kendine Ortaçağ İtalyancası öğrenerek Dante Alighieri'den *İlahi Komedya*'yı çevirdi ama Cennet'in üçte ikisini bitirmişti ki bir kalp kriziyle öldü.

Bitirmeye ömrü vefa etmedi. Çevirisi, Amerikalı şair Henry Wadsworth Longfellow'unki ile birlikte, en iyi iki İngilizce çeviriden biri kabul ediliyor. Benim ise, her ikisinin eserleriyle mukayese edilecek başarıda bir çevirim yok. Haddini bilmek iyidir.

"Altın Çağ" aşılamadı

Sayers aslında Türkiye'de uzun yıllar ıskalanmış bir yazar. Siz kitabın önsözünde onun "Altın Çağ"ın yazarları arasında yer alan Agatha Christie, Margery Allingham ve Ngaio Marsh'tan daha iyi bir kalem olduğu imasında bulunuyorsunuz, ne dersiniz?

Kitabın girişinde "Altın Çağ'ın diğer yazarları Agatha Christie, Margery Allingham ve Ngaio Marsh'tı. Hangisinin en meşhur olduğu ve en çok sattığını sormaya gerek yok. Ama hangisinin en iyi olduğu sorusuna 'Dorothy Sayers' diye cevap verenlere de hayli sık rastlanır" demiştim. Aslında, "ıskalanmış" yanlış bir tabir olabilir. Polisiye yazarı ve aynı zamanda tiyatro yönetmeni Yeni Zelandalı Dame Ngaio Marsh'ı da, centilmen dedektifi Albert Campion ile hatırlanan İngiliz polisiyeci Margery Allingham'ı da küçümsemek gibi bir niyetim yok. Agatha Christie'ye ise saygısızlık etmek aklımın ucundan geçmez. Kimi polisiye yazarlarının da, okurlarının da günümüzde benimsediği, "Altın Çağ kitapları artık çocuk oyuncağı, onlar çoktan aşıldı" görüşü bana yakın değil. Agatha Christie'yi çok severim. 2000 yılında Cinayet Masası programına da bir Hercule Poirot macerasıyla başlamıştık. Pek çok kitabının, o kitapların sinema ve TV uyarlamalarının, sahnede kalma rekoru kırmış oyunlarının halen zevkle izlendiği Christie'nin üslubuna da, bilgisine de zerrece itirazım yok.

Peki, bugüne kadar ıskalanmış olmasını neye bağlıyorsunuz Sayers'ın? Acaba başka liman polisiyelerine mi demir aldı Türk polisiye okuru?

Türkiye'de mi? Tanımıyorlardı ki ıskalasınlar. Böyle atlanmış çok polisiye yazar vardır. 1967'de bir çevirisi çıkmış, ondan sonra 2021'e kadar sesi sedası duyulmamış. Ama Altın Çağ'ın dört hanımından şöhreti ve popülerliği halen süren tek kişi de Agatha Christie zaten. Hayatının en acıklı, en trajik dönemi bile daha meşhur. Sayers'ın hayatında ise âşık olup hüsrana uğradığı bir genç adam, oğlu diye sahiplenmediği ama hep göz önünde bulundurduğu bir çocuk var. Hiçbir ânını boş geçirmeyen hep yazan, çalışan biri. Agatha Christie gibi. Herkesin ikisinden birini daha çok sevme özgürlüğü var.

Sevdiğim yazarların itibar görmemesine üzülüyorum

Okurlara Sayers okumayı neden önerirsiniz; hem yazarı çok seven bir okuru, hem de çevirmeni olarak?

Bilemiyorum, okurlarla da, film izleyicileriyle de, caz dinleyicileriyle de her zaman aynı fikirde olamıyoruz. Sayers'ı belki de yazarının çok sevdiği ve yazarına benzeyen karakteri Lord Peter Wimpsey nedeniyle daha çok seviyorum. Hatırlarsanız, Christie, Hercule Poirot'yu yarattığı güne lanet etmese de, ondan pek hoşnut değildi, hatta kitaplarındaki abartılı temsilcisi polisiye yazarı Ariadne Oliver'in Finli dedektifi, Poirot'nun abartılı bir taklididir.

Türk okurunun Sayers gibi başka hangi iyi polisiyeleri ıskaladığını düşünüyorsunuz?

George Pelicanos, sanırım Türkçeye hiç çevrilmemiş. Mylos Kitap'ın bir hayır işleyerek serisini yayınlamaya başladığı Andrea Camilleri, oysa karakteri Montalban bize hayli yakın. Çok sevdiğim, Kraliçe'nin engelli koşucusu, engelli koşucuların kral yazarı Dick Francis. Sevdiğim yazarların itibar görmemesine üzülüyorum, çünkü Türkçeye çevrilseler belki de onları çok sevecek okurlara kavuşacaklar. Hoş, bir kısmı o zaman da kavuşamıyor ya. Montalban gibi Commissario Brunetti'nin de layık olduğu ölçüde ilgi görmediğini düşünüyorum.

Vaktiyle tanıdığımız yayıncılara sevdiğimiz yazarlara ilgi göstersinler diye hayli yalvarmıştık. Aldırmadılar tabii. Buna karşılık Camilleri için Mylos Kitap'a olduğu gibi, Martin Beck'i tekrar yaşattıkları ve Ellis Peters'in (Edith Mary Pargeter) çok sevdiğimiz kahramanı Cadfael Birader'e yeniden can verdikleri için Ayrıksı Kitap'a da teşekkür ederiz. Kim bilir sevdiğim ama çok sevilmeyen hangi yazarları unutmuşumdur. Kusura kalmayın.

Türkiye'deki polisiye edebiyatı umut verici

Sevin Hanım, peki Türkiye'deki polisiye edebiyatının gelişimini nasıl görüyorsunuz?

Son yılları mı kastediyorsunuz? Çok umut verici buluyorum. Üstelik rengi ve çeşidi de bol. Yukarıda dediğim gibi bir yandan Altın Çağ tarzında kitapların yazımı sürerken, bir yandan da 'hard boiled' denilen sokağa inmiş maceralar, sıkı araştırmalara dayanan eserler ile çağın teknik gelişimlerinin altını kalın kalemle çizen polisiyeler de unutulmuyor elbet. Polisiyenin, Erol ağbiyi (Üyepazarcı) okumuş ya da dinlemiş herkesin bildiği gibi, ülkemizde çok eskiye uzanan bir tarihi var. Hem Osmanlıca, hem Latin harfleriyle yazılmış örnek alınacak kitaplar var.

Bence Kuzey Avrupa polisiyelerinden üşüyen okur, artık ısınmak için bizim bölgelere doğru yaklaşıyor ve bizden çıkan iyi polisiyeler artıyor, yabancı dillerde de okurun ilgisine gark oluyor, ne dersiniz?

Okurun öyle bir ısınma niyeti olsa, Donna Leon'un Venedikli Commissario Brunetti'sine, Petro Markaris'in burnumuzun dibindekri Yunanistan'da polislik yapan Müfettiş Haritos'una, Sicilyalı Montalban'a muhabbet gösterirlerdi. Alexander McCall Smith'in Botswana'lı Mma Precious Ramotswe'sini el üstünde taşırlardı. Aynı iklimsel mülahazalardan yola çıkarsak, ilk uğrayıştan sonra İngiltere adalarından ellerini eteklerini çekmeleri gerekirdi.

İskandinav ülkelerinin soğuk havası, kar ve buzu, güneşsiz kurşuni gökyüzü İskandinav polisiyesinin de silahlarından biri oldu. Bir tür, tersine egzotik ülke durumu. Ayrıca, ta altmışlı yıllardan, Martin Beck zamanından beri (Maj Sjöwall ve Per Wahlöö'ya selam olsun!) sosyal sorunları ele aldıklarını da unutmayalım. Hâlâ da durumları iyidir; İsveçli dedektif gider, Norveçli olanı gelir. Ama Osman Aysu'dan bu yana bizim de durumumuz iyidir. Şimdi de pek çok yabancı dile çevrilmiş bir yazarımız var, Ahmet Ümit. Polisiye yazarlarının bir meslek kuruluşu var, polisiye dergiler ve her yıl yayınlanan çok sayıda polisiye roman (bazen hikâye) var. Kitapları keyifle okunan, merakla beklenen polisiye ustalarımız var. Daha ne olsun?

daha fazlası için:sabitfikir.com

SABRİ GÜRSES
sabri.gurses@boun.edu.tr

ÜLKEN'İN AL LOGARİTMASI

Kültür tarihimizin en etkileyici kişilerinden biri olan Hilmi Ziya Ülken, 1937 tarihli gazete haberinden öğrendiğimize göre Logaritma sözünün tarihi orijinini bulur. 36 yaşındaki genç doçentin bu çalışmaları takdire şayandır. 1937 yılında, kendini daha bilgisayar yani bilgi-hesap makinelerinin karmaşık algoritmalarına kaptırmamış olan bir dünyada, Harezmi'nin yeni cumhuriyetin kimliği ve bilim tarihi açısından ortak önemini anlıyor ve değerlendiriyor.

Hilmi Ziya Ülken kültür tarihimizin en etkileyici kişilerinden biridir. Ben ilk kez *Türkiye'de Çağdaş Düşüncenin Tarihi*'yle tanıdım onu. Ardından *Bilim Felsefesi*'ni okudum. Sonra *İslam Düşüncesi, Aşk Ahlakı*... Okuduğum kitapların Ülken Yayınları baskısı olduğunu çok sonra fark ettim; o zamanlar, yani geçen yüzyılın son on yılında, kurumsal bilim tarihine yönelik eleştirilerin, Ivan Illich, Feyerabend, Seyyid Hüseyin Nasr çevirilerinin arasında, bizden Cemil Meriç, Nermi Uygur, Cemal Yıldırım gibi isimlerin dışında, akla rehberlik edecek bir ses bulmak gençliğe has sevinçlerden, ancak gençken yaşanabilecek mutluluklardan biriydi. Birisi, yıllar önce geçmek istediğiniz yollardan geçmiş, arazinin düzayak, kuytu, engebeli yerlerini bulmuş, anlatmış, bir yol, bir patika açmış ardından gelecek olanlara. Ve bu yol da az buz bir yol değil, upuzun bir yol.

1901'de doğan Ülken, Hasan Âli Yücel'den dört yaş küçük ve entelektüel yolları sık sık kesişse, aynı ortamlarda çalışsalar da dönemi ondan farklı yaşamış; siyasi hayatın, bürokrasinin içine onun gibi girmemiş. 1930'larda İstanbul Üniversitesi'nde bulunduktan sonra, 1949'da Ankara Üniversitesi'ne geçmiş ve ölümünden bir yıl öncesine kadar bu üniversitenin İlahiyat Fakültesi'nde çalışmış. Açıkçası onunla ölümünden yirmi yıl kadar sonra tanışırken, *Tarihi Maddeciliğe Reddiye* kitabı da ilk elime aldığım kitaplar arasında olduğundan, kendisini nereye konumlandıracağımı bilememiş, maddecilik karşıtlığının ağır bastığı bir düşünürle karşı karşıya olduğumdan şüphelenmiştim. Ama tam tersi bir sonuca vardım. Bu kadar kararlı bir şekilde çalışmış az yazarımız, düşünürümüz vardır; bu kadar çalışmış ve çalıştığı konularda temel eserleri kaleme almış. *İnsani Vatanperverlik* çalışmasını 1933'te, *Yahudi Meselesi*'ni 1944'te yazmak ve 1933 yılında, daha 32 yaşında bir genç-ken *Türk Tefekkür Tarihi*'ni kaleme almak etkileyici bir karakteri sergiler. Bu dönemde felsefesinin zeminini ve gideceği yolu ortaya koymuş olan bir düşünürdür Hilmi Ziya Ülken.

Fakat günümüzde Ülken'den bahsedilirken, genellikle ve daha çok *Uyanış Devirlerinde Tercümenin Rolü* adlı çalışması öne çıkarılır ve bu yapılırken de bu çalışmanın 1935 yılında yapılmış olduğu üzerinde pek durulmaz. Sanki tesadüfen, rastgele, zamansız bir şekilde ortaya çıkmış gibidir bu çalışma; sanki bize tercümelerin kültürümüz için ne kadar önemli olduğunu, çeviriyle, çevirilerin etkisiyle kalkınmanın, aydınlanmanın mümkün olduğunu kanıtlamak için yazılmış gibi hayal edilir. Bu yapılırken de, bu çalışmanın Hasan Âli Yücel'e atfedilen, Maarif Vekaleti Tercüme Odası merkezli çeviri hamlesinin öncesinde yer aldığı üzerinde durulmaz. Günümüzde Yücel sırf bürokratik bir karar mekanizmasının bir mevkisinde yer aldığı için markalaşmış olduğu halde, ülkenin tercüme hareketinin öncüsü olarak varsayıldığı halde, Ülken tesadüfen tercüme üzerine çalışmış sayılır. Oysa, tam tersine, tesadüfen değil kasten yapılmış, Türk tarihinde tercümenin, çevirinin tarihsel rolünü ortaya koymak ve dönemin ruhunda, yeni cumhuriyetin bünyesinde çevirilerin rolünü belirlemek üzere yapılmış bir çalışmadır. Ülken'in Haydar Rıfat'a ait "Dün ve Yarın Tercüme Külliyatı"ndan çıkan bu çalışması, tercüme hareketinin kökenlerini yeniden düşünmeyi gerektirir. Ama Ülken'in bu hamlesinin arka planı hâlâ yeterince incelenmemiş olarak duruyor.

Bulanık arşiv

Yine incelenmemiş olaylardan biri de Ülken'e dair garip bir gazete haberidir. Polisiye tadındaki bu hikâyede, Türk Dil Kurumu 1937 yılının 3 Nisan günü gazetelere bir açıklama yaparak "logaritma" sözüne en iyi Türkçe karşılığı 6 Nisan gününe kadar bulan kişiye yüz lira hediye edileceğini söyler. Bu dönemde Dil Kurumu sıkça böyle yarışmalar düzenlemektedir. Derken, 7 Nisan günü, Ulus gazetesinde yarışmanın sonucu "Logaritmayı bulan bir Türk alimidir" başlığıyla açıklanır: "Logaritma sözünün istorik orijinini İstanbul Üniversitesi Türk tefekkürü tarihi doçenti B. Hilmi Ziya Ülken buldu. Logaritma denilen hususî hesap usulü ilk olarak Harzemli Musa oğlu Mehmet adında bir Türk âlimi tarafından dokuzuncu asırda ortaya konmuştur. Mehmet o asırda matematiğin mucidlerinden sayılan üç kardeşten biridir. ... Mehmet memleketine nisbetle elharezmi yahut arabcada kullanıldığı gibi elharezmi denmekle maruftur. Türkçe ol'u Arap lehçesiyle el ve lâtincede ve lâtinceden türeme dillerde al, el, il olarak görüyoruz. Bu yüksek Türk âliminin eseri

ancak 12nci asırda garpta Latinceye tercüme edilmiştir. Bu tercümenin tek nüshası Kembriçtedir. O asırlarda esere türlü isimler verilmiştir. Algorismus, Alchoarismus, Alkauresmus, Algoritmus ve Algorithme, Logaritme. Bu son kelimelerde görülen Th bilindiği gibi T değil Z veya S'dir. Larousse Du Vingtieme Siecle dahi Logarithme kelimesini dokuzuncu asır başlangıcında yaşamış olan Matematisiyen Musa oğlu Mehmet Alkharezmiden gelmiş bir kelime olarak göstermektedir.

Bay Doçentin bir dileğini daha bildirmeliyiz. Logaritma cedvellerinin başına Harzemli koymak. Türk Dili kurumu bunda büyük isabet görür ve Doçentin fikrine tamamen iştirak eder.

Bu istorik bilgi karşısında artık logaritmanın icadını İskoçyalı Baron Jean Nepere medyun olmadığımızı söyliyebiliriz. Bu yüksek İngiliz matematisyeni Olharezmiden yüz sene sonra dünyaya gelmiştir. T.D.Kurumu Genel Sekreter adına H.R. Tankut"

Şimdi, günümüzde, dilimizde Harezmi, Harizmi diye andığımız düşünürün cebir fikrinin Avrupa'ya geçmesinde ve algoritma kavramının oluşmasında rolü olduğu genel kabul görüyor. Fakat "logaritma"nın ortaya çıkışında onun bir rolü olması fikri biraz daha karışık bir konu. Burada, naif bir yüzeysel bakış, Ülken'in algoritmayla logaritmayı birbirine karıştırdığına karar vererek alayla gülümsemeye yol açıyor. Ama Ülken Larousse'un da logaritma için Harezmi'yi kaynak gösterdiğini söylemiş.

Yeninin doğuşu

Gerçekten de bu çerçevede iki grup var; Latince logarithmus kavramını geliştiren Jean Napier'in (Neper) bu kavramı Yunanca logos+arithmos'tan yani hesap/akıl+sayıdan türettiğini savunanlar; ve bunun Al-Khwarizmi'nin isminden türetildiğini savunanlar – Napier'in kendisi bunu açıklamamış. Hatta, işleri daha da karıştırmak üzere, Harezmi'yi Latinceye çeviren kişi de bilim tarihinin esrarengiz kişilerinden biri: Bathlı Adelard, 12. yüzyılın başlarında İngiltere'nin Bath bölgesinde doğan, yıllarca Avrupa'yı ve Asya'yı dolaşan, Cemil Sena'nın ifadesiyle "İslam felsefesini Avrupa'ya getirenlerden biri." Buradaki İslam felsefesi tabiri Hint ve Yunan düşüncesini ya da İslam felsefesinin içine çeviriler ya da telifler yoluyla katılmış düşünceyi de içeriyor. Çünkü Harezmi'nin temelde yaptığı şey, onun ismiyle Avrupa dillerine cebir, algebra diye aktarılan şey, Hint-Arap rakam ve hesap sistemini geliştirmek, yazıya geçirmek. 12. yüzyılın bulanık arşivinde kimin neyi neyden çevirip yazdığı hâlâ bulanık ve Adelard ya da öğretmeni Petrus ya da Abraham ibn Davud'un, Harezmi'nin astronomi tablolarını içeren "Liber ysagogarum Alchorismi.." adlı bir kitabı hazırlayarak günümüzün algoritmalarına giden yolu açtığı kabul ediliyor. Adelard'ı iyice esrarengiz kılan şey, neredeyse aynı tarihlerde doğup ölen Abelard, ama bu ayrı bir konu.

Ülken'i o 1937 yılında bu yarışmaya katılmaya ve bu kalıcı iddiayı ortaya atmaya sürükleyen şey neydi acaba? Günümüzde, büyük sayılarla yapılan işlemlerde hesaplamayı kolaylaştıran logaritma cetvellerinin 1980'li yıllara, bilgisayarlaşmanın yaygınlaşmadığı döneme dek kitap olarak basıldığını unutmuş olanlar çoğunluktadır. Hayatımız gibi logaritma da teslim oldu algoritmaya. Şaka bir yana, o otuzlu yıllarda logaritma cetvellerinin önemli bir ithalat maddesi olduğunu öğreniyoruz gazetelerden. Yani, Ülken'in ya da TDK'nın logaritma cetvellerinin başına Harezmi'nin resmini koyma önerisi ciddi bir adım. Fakat anlaşılan gerçekleşmemiş ve Ülken'in bu bulgusu yakın zamana dek gazete sayfalarında kalmış, hatta büyük olasılıkla, dergi sayfalarına bile aktarılmamış.

Haziran 1937'de, Yücel adlı dergide, "İlmin Terakkisinde Türklerin Rolü" başlıklı yazısında Harezmi'den yine bahsediyor Ülken: "Garpta Fibonaci adiyle meşhur olan Leonard de Pise'nin on ikinci asırda yazmış olduğu hesap kitabı Harezmi'nin *Hesabı Hindî*'sinden iktibas suretiyle meydana getirilmiştir. Bu asırdan itibaren uzun bir müddet garpta yazılmış olan hesap kitaplarının umumi menbaı Harezmi'nin zikrettiğimiz bu kitabı idi. İlk defa onun kullandığı ameli hesap usulleri garpta takip edildi. Adetler silsilesine ait cetvelleri ve usulleri kendi adiyle algorithmie diye meşhur oldu. 16. asıra kadar bu usulde yapılan bütün tekâmüle rağmen aynı isim mahfuz kaldı. ... Bunu ikmal ve islâh eden İskoçyalı Jean Neper kendi usulünü eski şeklinden ayırmak için logarithme adını verdi. Sonradan bu kelimenin iştikakını yapanlar yunanca logos ve arithmos'dan geldiğini iddia ettiler. Fakat öyle görünüyor ki 12-16'ncı asırlar arasında kullanılmış ve yenisinin doğuşu üzerine artık metruk kalmış olan eski usullerde de ceybler hesabının algoritması tabiri çok kullanılmıştır. [Bu iştikaktan Neper, eserinde bahsetmiyor.]

Harezmî'nin hesaba dair zikrettiğimiz eseri 12'nci asırda Joannus Hispalensis tarafından şu isimle lâtinceye çevrilmiştir: Liber algorismi de Practica Arismetrica, tab'ı: Roma 1857.

Sonradan bu isim Algoritmi ve Algorithme şekillerini almış ve hesaba ait muhtelif mevzuları ifade için çok umumi bir tabir halinde kullanılmıştır."

Harezmi'nin logaritmayla ilişkisini kurmuyor bu yazı boyunca, ama derken, tam sonunda logaritmadan bahsediyor: "Şu da var ki umumî bir yekide (N)inci derecede muadelelerin halli teşebbüsleri ve *tâbii üssî (fonction equiponentielle)* mefhumunun doğması için ancak riyaziyenin Descartes'e kadar tekâmül etmesi lazım geliyordu. Netekim adedi silsilelerden ibaret olan algorithme'den adedî ve hendesî silsileler arasındaki tâbilik halinde düşünülen logarithme'in çıkabilmesi için gene bu *tâbii üssî* mefhumunun doğmuş olması icap ediyordu."

36 yaşındaki genç doçentin bu çalışmaları takdire şayan. 1937 yılında, kendini daha bilgisayar yani bilgi-hesap makinelerinin karmaşık algoritmalarına kaptırmamış olan bir dünyada, Harezmi'nin yeni cumhuriyetin kimliği ve bilim tarihi açısından ortak önemini anlıyor ve değerlendiriyor. Nedense, Maarif Vekaleti'nin yayınladığı kitaplar arasında Harezmi'den bir eser yok; bir "Şark-İslam klasikleri" dizisi, bir de "Eski Türkçe metinler" bölümü var, toplam 18 kitap 1949 yılına kadar. Ülken'in sesi duyulmuyor bu çalışmalarda. *Uyanış Devirlerinde* kitabı da MEB tarafından yayınlanmıyor, 1945 yılında yeni baskısı, küçük bazı eklemelerle *İslam Medeniyetinde Tercümeler ve Tesirler* adıyla yayınlanıyor. Nedense dışarıda kalmış Ülken, öncüsü olduğu bir hareket-te. Logaritma konusundaki savı da, matematik tarihçilerinin incelemesini bekliyor. Kim bilir nasıl bir algoritma işledi Ülken'in hayatının bu döneminde?

KEREM GÖRKEM
keremgorkem@yandex.com

GÖZLÜKLÜ KARGA: DOSTANE BİR ÇOCUK KİTABI

daha fazlası için: sabitfikir.com

Çocukların *Gözlüklü Karga* gibi "dostane" kitaplarla büyümesini önemli görüyorum. Yazar Gürsel Korat hayvanlar üzerinden doğayı, kitabın önemli karakterlerinden biri haline getiriyor. Hikâyenin birincil kişisi bir insan (çocuk) elbette. Adı Asu ve kargalarla dost oluyor. Korat'ın Asu ile sembolize ettiği çocuk masumiyeti ve insan doğasının hakikati, hayvanlar âleminden özellikle çok sevilmeyen / istenmeyen durumda olan kargalar ile bir araya getiriliyor.

Gürsel Korat, çağdaş Türk Edebiyatı'nın en üretken isimlerinden biri. Rüştünü ispatlamış esaslı bir romancı, Kapadokya coğrafyasının hem tarihine, hem kültürüne sonuna kadar hâkim bir gezi / araştırma yazarı ve çocuk edebiyatı alanında pek çok başarılı işe imza atmış hayalperest bir yazar denebilir. *Kapadokya – Taş Kapıdan Taçkapıya* eseriyle o coğrafyanın yazılı tarihinde mühim bir eksiği kapatmış olması bir yana, kendi payıma son yıllarda Türkiye'de yazılmış en cesur romanlardan biri olan ve Orhan Kemal Roman Armağanı ile taçlandırılmış *Unutkan Ayna*'nın yazarı olmasıyla ayrıca önemlidir. Bütün kitapları Yapı Kredi Yayınları tarafından basılan yazarın, *Pof Kuyruk, Bir Ayı Ne İster?, Kunday - Gölgeler Çağı, Yün Sultan ve Yedi İbiş* ve *Ayaşan Kem Gözler Çağı* adlı çocuk kitaplarına çok yakında bir yenisi eklendi: *Gözlüklü Karga*.

Her şeyin içinde muhakkak bir iyilik vardır

Gürsel Korat ile 2016'da, kitabı *Unutkan Ayna* üzerine bir söyleşi gerçekleştirmiştik. İlgilisi, "Yazarın Tarihi Olayları Anlatmasıyla Sanat Ortaya Çıkmaz" başlıklı söyleşiye web üzerinden kolaylıkla erişebilir. Bu söyleşiden bahsediyorum, çünkü Korat'ın yazınında *Gözlüklü Karga*'ya giden yolun kilometre taşlarının önemli olduğu kanaatindeyim. Birazdan "dostane" yakıştırmasını yapacağım *Gözlüklü Karga*'dan önce, özellikle *Unutkan Ayna*'nın bir hesaplaşma / yüzleşme romanı olması önemlidir. Okurlar *Unutkan Ayna*'yı okursa göreceklerdir ki, Korat'ın roman boyunca tutturduğu dil bir taraf benimseyip savunuya girişmekten çok ötededir: O sanki coğrafyanın, doğanın, ağaçların ve hayvanların diliyle, alabildiğine "arınmış" biçimde konuşur. Öyle ki

yazar, ilgili söyleşide anlatıcısının bütün romanlarında olduğu gibi soğukkanlı olduğunu vurgulamıştı. "Coşkulu doğa betimlerinde ise bunun karakterlerle ve olaylarla ilgisi yoktur, daha çok okurla ilgisi kurulabilir," diye sürdürüyordu. Korat'ın doğayı ve olaylar ile karakterleri birbirinden net biçimde ayırması, edebiyatı için önemli ipuçları veriyor bana kalırsa. Özellikle çocuk kitaplarında, hayvanlar üzerinden doğayı kitaplarının önemli karakterlerinden biri haline getirmesi, Korat'ın "imzalarından" sadece biri.

Gözlüklü Karga'dan daha önce yayınlanan çocuk kitaplarında da çocuklar ile hayvanların dostluğunu ve "doğal yakınlığını" edebiyatına malzeme ettiği görülen yazarın, burada da aynı yolu izlediği açıkça görülüyor. Hikâyenin birincil kişisi bir insan (çocuk) elbette. Adı Asu ve kargalarla dost oluyor. Korat'ın Asu ile sembolize ettiği çocuk masumiyeti ve insan doğasının hakikati, hayvanlar âleminden özellikle çok sevilmeyen / istenmeyen durumda olan kargalar ile bir araya getiriliyor. Yazarın burada örneğin bir kedi ya da köpeği değil, kargayı Asu'ya arkadaş seçmiş olması da, esasen bu kısa hikâyenin özünü oluşturuyor: "Bambaşka gözlerle" baktığınızda her şeyde, kargalarda bile sevilecek bir taraf vardır. Sevilmeyen / istenmeyen kargalar bile gökyüzünü güzelleştirebilir, insanlarla arkadaşlık edebilir ve bir zarar gelmez onlardan. Çünkü her şeyin içerisinde muhakkak bir iyilik vardır. Öte yandan bir kedi ya da köpekle bir çocuğun dostluğunu anlatmak, sahiden beyhude bir çabadır bazen: Zira bilinen bir gerçeğin üzerine defalarca basmanın onu değersizleştireceği gibi, çocuk edebiyatının öteki metinlerden kesinkes ayrılan "misyon" katmanı da boşa çıkacaktır. Gürsel Korat bu hataya düşmüyor. Şunu eklemeliyim ki, yazının başında sözünü ettiğim söyleşide "Misyon, ödev gibi kavramları edebiyat için kullanmayı sevmem" diyen yazarın, çocuk edebiyatı konusunda da paralel düşüncelere sahip olup olmadığını ayrıca sormak gerek!

Geleceğe umut gönderiyor

Özellikle toplumsal olarak iyiden iyiye kutuplaştığımız şu son yıllarda, geleceğin büyüklerinin *Gözlüklü Karga* gibi "dostane" kitaplarla büyümesini önemli görüyorum. Korat böylece yalnızca bir kitap yazmış olmuyor, aynı zamanda, geleceğe umut ve barış dolu bir dilek gönderiyor.

GÖZLÜKLÜ KARGA
Gürsel Korat
YAPI KREDİ YAYINLARI 2021

200.000'den fazla okura ulaşan Çetin Ceviz macerası yeni kitabıyla devam ediyor!

İLK BASKI 15 BİN ADET

www.fomkitap.com

FOM KİTAP

DOSYA

HAYAT NEŞESİ:
EDEBİYAT MAHFİLLERİNİN LEZİZ EDEBÎ SOFRALARI

Yahya Kemal, Şair Nigar Hanım, Recaizâde Mahmut Ekrem, Rıza Tevfik, Yusuf Akçura, Midhat Cemal, Mehmed Âkif, Şeker Ahmet Paşa, F. Zonaro, Kemani Tatyos Efendi, Sait Faik, Orhan Veli, Fikret Adil, Ahmet Midhat Efendi, Süleyman Nazif, Piyer Loti, Ahmet Rasim, Abdülhak Şinasi, Can Yücel, Cemal Süreya... Edebiyat mahfillerinde sohbetler de yemekler de pek bitmez. Bir süreliğine bunlara ara verilir sadece... Edebiyat mahfillerinin sofralarını bu yönüyle masal sofralarına benzetebiliriz sanırım. Bu sofraları daha da leziz hale getiren şey ise her anlamıyla edebiyattır. Edebiyatın-sanatın evrenine bu türden yerlerde adım atan sanatkârlar daha nefis bir gıdaya ulaşabilirler. Bu gıda onların hayat neşeleri, dünyalarını daha da çekilir kılan doğal edebî vitaminleridir.

TURGAY ANAR

Bizim kültürümüzde, genelde bir "üstat önderliğinde" ve "düzenli" olarak yapılan sanat-edebiyat eksenli toplantılara mahfil adı verilir. Türkçe sözlükler genel olarak, mahfil kelimesini "Konuşup görüşmek için bir araya gelinen yer, toplantı yeri; toplanmış heyet, meclis; oturulacak yer, görüşülecek yer" şeklinde açıklar. Öncelikle mahfil kavramını, "edebiyatçıların buluştuğu" yerlerle ilişkilendirerek sanat-edebiyat mahfili kavramının çerçevesini çizebiliriz. Bir mahfilin oluşabilmesi için birden fazla sanatçı-edebiyatçıya ihtiyaç vardır. Sanatçı ve edebiyatçılar, günlük hayat meşgalesinin dışında veya bununla birlikte, edebiyat ve sanatla ilişkilendirilebilecek konu, kavram, eser, şekil, tür vb. üzerinde, bu türden "toplantı yerlerinde" bir araya gelerek görüş ve fikir alışverişinde bulunurlar.

İstanbul'un edebiyat mahfillerinin birçoğunda geçmişten günümüze kadar edebiyat sohbetleri kimi zaman kamusal mekânlarda kimi zaman da sanatseverlerin veya modern hamilerin evlerinde yapılır. Benim "hasbihal şeklinde edebî eleştiri" olarak isimlendirdiğim bu edebî sohbetlerde edebiyatçılar ve sanatseverler bir araya gelirlerken toplantı yapılan mekânın niteliği de zamanla çeşitlilik gösterir. Özellikle "devletlü"ların konak ve köşklerindeki toplantılarda mükellef sofralar asla eksik olmaz. Abdurrahman Sami ve Abdüllatif Suphi Paşaların, Midhat Paşa'nın, Sait Halim Paşa'nın evleri, İbnülemin Mahmut Kemal İnal'ın "Darül-kemâl"i bu toplantıların en meşhurlarındandır. Kamusal mekânların ağırlık kazanması ile de insanların kolayca girip çıktıkları bu türden mekânlarda edebiyat sohbetleri yapılmaya başlar.

İstanbul merkezli özel alanlar ve kamusal mekânlardaki yemekli toplantılara kısa bir seyahat yapabiliriz şimdi.

Şair Nigâr Hanım'ın evi: Mülemma sanatı gibi

Bizde Fransız asilzadeleri gibi "edebiyat salonu" kuranların belki de ilki Nigâr Hanım'dır. Herkesin dikkatini üzerine çeken güzelliğiyle birlikte, inişli çıkışlı ve yer yer trajik bir hayat yaşayan, edebiyat ve özellikle de şiirden anlayan bu hassas hanım, salı günleri evinin kapılarını yerli ve yabancı pek çok simaya açar. Abdülhâk Şinasi, "salı kabullerinin" Meşrutiyet'ten sonra başladığını iddia ederse de Nazan Bekiroğlu *Şair Nigâr Hanım* isimli eserinde, Nigâr Hanım'ın 21 Mart 1889 tarihli günlüğündeki bir notu kaynak göstererek toplantıların çok daha önce başladığını iddia eder.

Nigâr Hanım'ın babasından kalan nefis ve pahalı bir saat koleksiyonunu satıp üzerine biraz para koyarak satın aldığı Nişantaşı'ndaki konak, salı kabullerinin merkezidir. Nigâr Hanım'ın dillere destan salonunu Ruşen Eşref detaylı bir şekilde şöyle tasvir eder: Mor kadife perdeler, yaldız konsol, yaldız çerçeveli ayna, konsol mermerinde kırmızı şişeli kırmızı lambalar, taçlı kartvizitler bir köşede. Duvarlar veliaht, şehzade, sivil, asker, nişanlı, nişansız, yerli, yabancı şair, yazarların kimi imzalı kimi imzasız fotoğraflarıyla dolu. Tavanda billur hevengi, kadife kanepeler, kırmızı çiçekli halının ortasında büyük bir krizantem gibi duran abajur bir lamba, çini kâse, etajer... Ruşen Eşref'in, şairenin hayatıyla birlikte okunduğunda daha anlam kazanan "eski edebiyattaki mülemma sanatı gibi her şeyden, her çeşitten bir şeyi içinde bulunduran bir salon" cümlesi, onun eviyle birlikte hayatının bir yönüne de projektör tutar.

Konağın iki salonu vardır. Nigâr Hanım, bu iki salon arasında mekik dokuyarak misafirlerini memnun etmenin üstesinden ustalıkla gelir. Salonda ülkenin en önemli edebiyatçılarıyla onların arkadaşları sohbetler eder, yeri geldiğinde şiirler okunur, duruma göre de musiki meşki icra edilir. Edebiyatçı ve musikişinas kimliğiyle salonu şenlendiren Ahmet Rasim, bestekâr Tatyos Efendi ve Nigâr Hanım okunması zor fakat dinlenilmesi güzel parçaları birlikte icra ederler. Anılarında yazdığına göre Ercüment Ekrem Talu, babasıyla gittiği böyle bir toplantıda, Nigâr Hanım'dan dinlediği bir şiirden mest olur. Salonda Recaizâde Mahmut Ekrem, Mustafa Reşit, Ali Ekrem Bolayır, Şeker Ahmet Paşa, F. Zonaro, Piyanist Furlani, Kemani Tatyos Efendi, Ahmet Midhat Efendi, Dr. Kunoş, Vambery, Süleyman Nazif, Faik Ali, Piyer Loti, Ahmet Rasim ve Abdülhak Şinasi gibi simaların yanında çeşitli sosyal statüden insanlar da toplanır.

daha fazlası için: sabitfikir.com

Salı kabullerinin en önemli ikramı çaydır. Çayın yanında kurabiye türünden bir şeyler mutlaka bulunur. Servisin hizmetçiler tarafından layıkıyla yapılamaması ihtimali dahi Nigâr Hanım'a korkulu dakikalar yaşatır. O, Birinci Dünya Savaşı'nın en zor zamanlarında dahi bu toplantıları sürdürme niyetindedir. Bu yüzden devrin kudretli siması Enver Paşa'ya mektup yazıp en azından kabullerinde kullanmak için ondan erzak rica eder. Paşa onun bu isteğini kırmaz.

Kebapçı Kâmil: Hodri meydan

Kalpakçılarbaşı'ndan geçilerek Kapalı Çarşı'nın Nuruosmaniye Camisi'ne açılan kapısından çıkınca sol tarafa doğru inen sokağın başında, sol taraftaki dört dükkânı bir zamanlar Kebapçı Kâmil işletirdi. Temizliği ve titizliği sayesinde ünlenen Kâmil'in dükkânında pek çok şair ve yazar yemeklerini yerken çeşitli konularda da sohbetler eder.

Ali Kemal, Rıza Tevfik, Babanzade Ahmet Naim, Yusuf Akçura, Fuad Şemsi, Midhat Cemal, Mehmed Âkif gibi isimlerin devam ettiği mahfilde, Midhat Cemal'in verdiği bilgilere göre edebiyat bahisleri de konuşulur. Burada yemek yenirken Darülbedayi'de edebiyat dersi veren Rıza Tevfik, talebelerine ezberlettiği *Safahat* İkinci Kitap'taki Haliç tasvirine hayret etmiş ve "Hodri meydan! Âkif'ten başka bunları yazacak varsa çıksın!" sözleriyle görüşünü dile getirmiştir. Ali Kemal ise burada Muallim Naci'nin yerini Âkif'in doldurduğunu iddia etmiş ve Yusuf Akçura ise Mehmed Âkif'in hiç kimseye benzemediğini, onun başka bir adam olduğunu bu dükkândaki toplantılarda dillendirmiştir.

Mehmed Âkif, bir aralar hükümetten muntazam aylık alamadığından öğle yemeklerinin parasını Kâmil'e borçlanmak zorunda kalmıştır. Kebapçı Kâmil'in bir nevi sanatkâr hamiliği kabul edilebilecek bu davranışı Âkif'i çok fazla mütehassis ettiğinden o, birkaç gün içinde ansızın vefat eden Kâmil için Sebilürreşad dergisinde bir yazı yayımlamıştır. Bu yazının 1918 yılında yayımlandığı düşünülürse, buradaki toplantıların da tarihi aşağı yukarı ortaya çıkar.

Cumhuriyet Lokantası: Makam otomobili

Beyoğlu'nda, Balıkpazarı'nda, Sahne Sokak 47 numarada yer alan, eskiden iki katlı ve küçük bir mekân olan Cumhuriyet Lokantası, 1940 yılının ilk aylarında tekrar açılır.

Kamusal mekânlardaki edebiyat mahfillerinde bazen sorunlar da ortaya çıkar. Bunlardan biri de işte bu meşhur lokantada vuku bulur: Sait Faik, Orhan Veli, Suavi Koçer, Sarsak Orhan, Kel Fehmi ve Hüseyin Güzelson bir masada otururken Cihat Burak, Sait Faik'in isteği üzerine, yanında getirdiği "Makam Otomobili" hikâyesini masadakilere okumaya başlar. Burak, Sait Faik'in karşısında, yazarın kendi ifadesine göre "acemice" ve "tatsız tuzsuz" bulduğu eserini "heyecandan dudakları titreye titreye" okurken hikâyeyi dinleyenlerden Orhan Veli, yazıda geçen "sinemaki" kelimesinin otuz kırk kadar benzerini bir çırpıda sıralar. Kalite de işte bu hatırada kendini ortaya koyar. İşin ilginç yanı ise yüksek sesle okunan bu hikâyenin, bir "siyasi beyanname" olduğunu sanan veya böyle olması gerektiğine kendini inandırmış art niyetli insanların polise ihbar etmesiyle sohbet devam ederken masaya gelen iki sivil polis masadakilerin hepsini apar topar karakola götürür. Sait Faik'i tanıyan komiser, gözaltına alınanları edebiyatın hürmetine hemen serbest bırakır.

Abdülhâk Hâmid Tarhan'ın evi: Zekâ terbiyesi!

Şişli'de, Maçka Caddesi ile Bronz Sokağı'nın kesiştiği 35-41 numaralı yerdeki Maçka Palas apartmanı, birçok ünlünün yaşadığı bir mekândır. İstanbul Belediyesi tarafından Abdülhâk Hâmit Tarhan'a oturması için tahsis edilen zemin kattaki 4 numaralı dairede, devrin pek çok ünlü siması bir araya gelir. Buranın bir edebiyat mahfiline dönüşmesinde Hâmit'in eşi olan Lüsyen Hanım'ın ilgi ve misafirperverliği de etkilidir.

"Şair-i âzam" lakaplı Abdülhâk Hâmit Tarhan'ın evi, özellikle Lüsyen Hanım'la ikinci evliliklerinden sonra Fransız soylularının edebî salonlarına benzemeye başlar. Burada genellikle edebiyat-kültür-sanat sohbetleri yapılır. Her hafta

daha fazlası için: sabitfikir.com

"çarşamba" günleri düzenlenen toplantılara Halit Ziya, Süleyman Nazif, İbnülemin Mahmut Kemal, İsmail Hami ve eşi Nazan Hanım, Sami Paşazâde Sezai, İsmail Habib, Fazıl Ahmet, Necip Fazıl, Abdülhâk Şinasi, Mithat Cemal, Şükûfe Nihâl ve eşi, Haydar Rıfat Bey ve Yahya Kemal gibi isimler katılır. Toplantılarda herkesin belli bir yeri ve koltuğu vardır. Halit Ziya ve Cenab Şahabeddin'in yeri üstadın yanındadır. Mahfile yeni gelenler ise salonun kapıya yakın koltuklarında otururlar.

Şiirlerini başkasına okumaktan çok fazla zevk alan "Şiir kralı" Florinalı Nazım, bir gün üstat tarafından öğle yemeğine davet edilir. Yemekler yenilir ve kahveler içilir. Salonda koltuğa kurulan Hâmit, rehavetin etkisiyle gözlerini kapattı kapatacak. Florinalı, üstadım, size son şiirimi takdim etmek istiyorum, der heyecanla. Üstat, hemen cevabı yapıştırıverir: "Hiç zahmet etmeyin. Ben, siz okumadan da uyuyabilirim."

Hâmit'in en sevdiği misafiri, genç şair Necip Fazıl'dır. Edebiyat âleminde yeni yeni ünlenen Necip Fazıl, ev sahibiyle aralarındaki yaş farkına rağmen onunla çok iyi anlaşır. Hâmit, onun gelmediği toplantılardan çok fazla zevk alamaz. Bir yemekli toplantıda henüz entelektüeller arasında tam anlamıyla kabul görmemiş harf inkılâbına da değinilir. Necip Fazıl, harf inkılâbının bazı zararlı yönlerinin olduğunu söyleyerek "bu harflerle zekâ terbiyesinin bile yapılamayacağını" iddia eder. Hâmit de onun fikrini savunur ve alaycı bir şekilde sözünü şöyle tamamlar: "Ömrümün sonunda, ismimin sonuna bir de 'it' ilave ettiler."

Abdullah Efendi Lokantası: Maziyi dolduran bir sima Yahya Kemal

Edebiyatçıların gittikleri lokantalarda da edebiyat sohbetleri eksik olmaz. Bunlardan İstiklâl Caddesi'nde, Ağa Camii'nin çaprazındaki Abdullah Efendi Lokantası, İstanbul'un sanat, spor, siyaset ve basın çevrelerinin sıklıkla uğradığı ve güzel vakitler geçirip nefis yemekler yediği bir yerdir.

Yemeklerinin lezzetinin de etkisi olmakla birlikte, merkezi konumu, mekânın sanatçıların uğrak yeri olmasını kolaylaştırır. Meclis-i Mebusan'ın Fındıklı'da olduğu zamanlarda hemen bütün devlet kademesi yemeklerini burada yer. Buranın edebiyatçı müdavimleri arasında başta Yahya Kemal olmak üzere Ahmet Hamdi Tanpınar, Behçet Kemal Çağlar, İsmail Habib Sevük, Halit Fahri Ozansoy ve Yusuf Ziya Ortaç'ı sayabiliriz. Müdavimler lokantada genellikle çarşamba günleri toplanır.

Nezihe Araz, burada bir gün Yusuf Ziya Ortaç ve Orhan Seyfi Orhon ile yemek yediğini anılarında yazar. O günü hiç unutmayan Nezihe Araz'ın anlattığına göre, lokantadan içeri girdiklerinde Yahya Kemal'i yemeğini bitirmiş, baklavaya geçmiş görürler. Şairin masasının önünde durduklarında birbirlerini uzun zamandır tanıyan edebiyatçılar birbirlerine hal hatır sorarlar. Yusuf Ziya, iştahla yemeğini yiyen Yahya Kemal'in yanına yaklaşır, eğilip kulağına "Dişlerin tıkırdıyor Yahya Kemal!" der. Bu sözü ister istemez işiten Nezihe Araz, sevdiği şairle böyle konuşulmasına çok fazla üzülür. Yusuf Ziya, kendilerine ayrılan masaya otururken, Yahya Kemal'le ilgili konuşmaya devam eder, "Her zaman söylüyorum, çok yiyor. Hâlbuki doktor ona mühim bir perhiz vermiş. Bir dilim ekmek, kibrit kutusu büyüklüğünde tuzsuz peynir ve bir bardak limonata. Adam sormaz mı doktora. Bunu, yemeklerden önce mi, sonra mı yiyeceğim?" Nezihe Araz, Yusuf Ziya'nın anlattıklarına hiç gülmez.

Abdullah Efendi Lokantası'nda, Ahmet Hamdi Tanpınar ve İsmail Habib Sevük arasında edebiyat kamuoyunu haftalarca meşgul eden bir tartışma çıkmış ve bu tartışma yumruklu bir kavgaya dönmüştür. Kavganın asıl sebebi, İsmail Habib'in yazdığı edebiyat tarihi kitabına Ahmet Hamdi Tanpınar'ı almamasıdır. Edebiyat kamuoyunu günlerce etkileyen kavgada Tanpınar ve Sevük yumruklaşmış, aradan bir süre geçtikten sonra da barışmışlardır.

Degustasyon: Yine Yahya Kemal

İstiklâl Caddesi üzerindeki Çiçek Pasajı'nın girişinin sağ tarafta bulunan, edebiyatçıların çok fazla vakit geçirdikleri bir mekândır Degustasyon. Burası öyle herkesin girip yemek yiyeceği ve aylak aylak vakit geçireceği ayakaltı bir yer değildir. Buranın kendine has bazı yazılı olmayan kuralları vardır. Burada sigara tablasına zeytin çekirdeği ve sıkılmış limon kabuğu atmak, kahvenin telvesinde sigara söndürmek ayıp sayılır. Avrupai bir yemek zevkinin İstanbul şubesi gibidir Degustasyon...

İstanbul'un bütün güzelliklerine hayran olan Yahya Kemal, Degustasyon'u da çok severmiş. Buraya geldiğinde mekânın caddeye bakan vitrinine oturur ve hem yemek yer hem de İstiklâl'den geçenleri seyredermiş. Bir gün yine buradaki masasında oturan Yahya Kemal'in seyrettiği caddeden Sait Faik ve Samim Kocagöz geçiyormuş. Üstat, hemen Sait Faik'i çağırmış. Sait, içeri girmek istemediği için yanındaki Samim Kocagöz'ü göstermiş. Yahya Kemal, onu da davet etmiş. İstemeye istemeye içeri girip onun masasına oturmuşlar. Masa da masaymış hani! Tabak koyacak yer yokmuş üzerinde. Yahya Kemal, garsonu çağırmış. Misafirlerinin ne arzu ettiklerini sormasını istemiş garsondan. Samim Kocagöz, gözleri fal taşı gibi açık, "Aman beyefendi, sofrada yeteri kadar yiyecek var!" diyecek olmuş Yahya Kemal, hemen cevabı yapıştırmış: "Yok olmaz evladım, bunlar benim, size ayrıca ne emrederseniz

daha fazlası için: sabitfikir.com

getirecek." Yemekler yenilmiş, üç yazar koyu bir edebiyat sohbetine dalmış.

Salim Rıza, Tevfik Celis ile başka bir gün burada Yahya Kemal ile buluştuklarından bahis vardır. Ondan öğrendiğimize göre Yahya Kemal hatırlı misafirlerine peş peşe beyitler okur. Bu sırada garsonun bir tabak içinde yazılı bir kâğıt getirip bunu Yahya Kemal'e verdiğini ve kâğıdı okuyan üstadın buna çok sinirlendiğini unutamaz. İbrahim Alaattin'e ait olan ve onun gönderdiği bu kâğıtta, üstadı hicveden aşağıdaki kıta yazılıdır:

"Şairim der de tufeylî yaşatır gövdesini
Dayanıp köhne Nedim artığı üç beş satıra
Senelerden beridir aynı sakız, aynı geviş
Seneler var ki doğursun diye baktık katıra"

Salim Rıza, "Nerdeyse kavga çıkacaktı." diyerek hatırladığı bu olayın sonunda Yahya Kemal'in bir daha Degustasyon'a adım atmadığını da belirtir. Salim Rıza, bu olayın 1950'li yıllarda vuku bulduğunu hatırlamaktadır.

Petrograd: Açlıktan ölüme doğru...

İstiklâl Caddesi'nde, Saray Sineması'nın karşı sırasında, Nisuaz'ın üç dört dükkân ötesinde bulunan Petrograd Pastanesi, birçok sanatçı, profesör ve edebiyatçının mekânıdır. 1940'larda buraya Ankara Pastanesi ismi verilse de müşteriler burayı Petrograd olarak anmaya devam eder.

Fikret Âdil ve Necip Fazıl bir masada açlıktan kıvranmakta. Öğle yemeği vakti gelmiş fakat ceplerinde fazla para olmadığından önlerindeki çayı ağır ağır yudumlamaktalar. Bu iki kafadar, Cumhuriyet gazetesine birer yazı gönderip açlıktan kurtulmayı hesap ederek harıl harıl yazılarını yazmaya başlar. Necip Fazıl'ın yazısının başlığı "Açlık"tır. Yazıları bitmeden içeriye Fikret Âdil'in bir arkadaşı girer. Âdil, hemen arkadaşından biraz borç para ister. Aldıkları parayla bu iki arkadaş yemek yemeğe hemen bir lokantaya koşarlar. Karınlarını bir güzel doyurup tekrar Petrograd'a dönerler. Necip Fazıl, tok karınla eski yazısını yazmaya çabalar fakat yazıyı bitirmeyi bir türlü başaramaz. Arkadaşına dönüp "Karnım doydu, açlık düşüncelerim kayboldu." der. Önündeki kâğıdı buruşturup çöpe atar. Yeni bir kâğıda şöyle bir başlık atıp yazmaya başlar: "Ölüme Dair Nesirler"...

Sirkeci Gar Lokantası: İstasyondan dünyaya...

Babıâli'nin henüz İkitelli taraflarına taşınmadığı yıllarda, gazete çalışanları ile gazetede köşe yazarları, yayınevlerine gelip gidenler, yazarlar ve sanat-edebiyata ilgili duyanlar Sirkeci Gar Lokantasına öğle tatilleri ve iş çıkışlarında uğramayı ihmal etmezler.

Refik Durbaş, Can Yücel, Behçet Aysan, Erdal Alova Türkiye Yazarlar Sendikası'nın 1980'lerde yapılan genel kurulundan çıkıp rahat bir şekilde sohbet edebilecekleri bir yer olan Gar Lokantası'nı uğrarlar. Yemek yenirken çeşitli konularda söz sözü açar. Can Yücel, istasyona gelip giden trenleri görünce adeta kendinden geçer. Ülkede kısa bir süre önce bir darbe olmuş, büyük bir kaos her yerde kol gezmektedir. Can Yücel, masadaki arkadaşlarına "Hadi trene atlayıp bir Avrupa turuna çıkalım." teklifinde bulunur. Lokantanın hemen karşı peronunda bir özgürlük imgesi gibi Almanya treni durmaktadır. Can Yücel, yemeğini bırakıp bir anda parmaklıkları atlayarak trene koşmaya başlar. Masadakiler önce şaşırır bu duruma, sonra da trene doğru koşan Can Yücel'in peşine düşerler. Güç bela yakalayıp onu bu fikrinden döndürürler.

Hatay Lokantası: Canlı bir sanat-edebiyat müzesi

Bostancı Hatay'daki sanat-edebiyat sohbetlerine uğramayı ihmal etmeyenler çok fazla. Biz de bu sebepten belli başlı müdavimlerini sıralayalım: Cemal Süreya, Behzat Ay, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Mehmed Kemal, Muzaffer Buyrukçu, Tomris Uyar, İsmet Kemal Karadayı, Cevat Dereli, Burhan Uygur, Refik Durbaş, Necati Güngör, Arif Damar, Oktay Akbal, Can Yücel, Cahit Kayra, Hadi Çaman, Edip Cansever, Sabahattin Kudret Aksal, Halim Uğurlu, Ömer Nida, Şükran Kurdakul, Naim Tirali, Ece Ayhan, Salâh Birsel, Eray Canberk, Ahmet Miskioğlu, Arife Kalender... Lokantanın sahibi, buranın müdavimi olan sanatçıları sıradan bir müşteri gibi asla görmez. Bu misafirperverlik mekânın sahibinin sanat ve edebiyata olan saygısının bir göstergesi.

Mekânın sahibi olan Mehmet Ali Şahin, Cemal Süreya'nın önerisiyle lokantaya gelip gidenlerin çeşitli konulardaki görüşlerini yazmaları için bir defter tutmaya başlar. Lokantanın müdavimlerinin tuttuğu defterler, belki de ilk kez sanatçı mekânlarının ayırt edici özelliğini ortaya apaçık koyduğundan edebiyat tarihinde önemli bir yere sahip. Defterde buranın müdavimlerinin hemen her konudaki şiirleri, çizimleri, anıları yer alıyor.

Sonuç olarak edebiyat mahfillerinde sohbetler de yemekler de aslında pek bitmez. Bir süreliğine bunlara ara verilir sadece... Edebiyat mahfillerinin sofralarını bu yönüyle masal sofralarına benzetebiliriz sanırım. Bu sofraları daha da leziz hale getiren şey ise her anlamıyla edebiyattır. Edebiyatın-sanatın evrenine bu türden yerlerde adım atan sanatkârlar daha nefis bir gıdaya ulaşabilirler. Bu gıda onların hayat neşeleri, dünyalarını daha da çekilir kılan doğal edebî vitaminleridir. «●●»

daha fazlası için: sabitfikir.com

Kapsama, baz istasyonu ve coğrafi koşullara göre değişiklik gösterebilir. Detaylar turkcell.com.tr'de.

İLKER NURİ ÖZTÜRK
ilkernuriozturk@gmail.com

"BİR SOFRA ETRAFINDA TOPLANABİLMEK AYRICALIKTIR"

Akademisyen yazar Nihan Abir, *Siniden Masaya Türk Romanında Sofra* kitabında edebiyat ve sofra arasındaki kadim ilişkinin peşine düşüyor. Kitap sayesinde Ahmet Midhat Efendi'den Tanpınar'a, Peyami Safa'dan Orhan Pamuk'a yıllar içinde değişen Türk toplumsal yapısını roman kahramanları üzerinden keşfediyoruz. Nihan Abir ile sofra üzerinden Batılılaşma, aile olmak, psikoloji, siyaset, kültür hakkında konuştuk.

daha fazlası için: sabitfikir.com

Kitabınızda sofraları çok farklı şekilde ayırıyorsunuz. Sosyal durum, kültürel gösterge, din, düğün, dilenci, ceza, aile bağları, eğlence... Romanlardaki sofralar bize ne söyler?

Romanlardaki sofralar bize roman karakterlerinin bireysel tercihini, toplumdaki yerini, diğer karakterlerle ilişkisini; toplumun yeme alışkanlıklarını, ekonomik ve politik durumu, gelenek ve görenekleri söyleyebilir. Elbette bu, roman kurgusu içinde sofranın ne şekilde kullanıldığı ile alakalıdır. Romancının sofraya mı yoksa karaktere mi odaklandığı, yiyeceklerin mi fikirlerin mi ön plana çıktığı önemlidir. Dolayısıyla bu sorunun bence en iyi cevabı, okuyucu olarak romanda bir sofrayla karşılaştıysak dikkat kesilmemiz gerektiğidir. Çünkü anlatıcı bize önemli bir şey söylemek istiyor olabilir; karakterin kaderi orada değişebilir; entrika ağları örülebilir ya da sırlar açığa çıkabilir. Bir kurmaca eserde sofra varsa orada her an her şey olabilir.

Batılı sofra düzeni romanlarla halka benimsetildi

Toplumsal ve tarihsel değişimi de romanlar üzerinden okumak mümkün. Batılılaşma dönemiyle birlikte sofralardaki değişim metinlere nasıl yansıyor?

Bu yansımanın birkaç yönü var aslında. Bunlardan ilki Batılı sofra düzeninin romanlarda olumlu özellikleriyle yer alması ve bu sayede halka benimsetilmesi. Tanzimat dönemi romanlarında Batılı sofra düzenini en rahat takip edebileceğimiz yazar Ahmet Midhat Efendi. "Yazı Makinesi" olarak bilinen Ahmet Midhat Efendi, romanlarında Batılı sofra düzenini destekler görünür. Yazar bu sofra düzenini açıkça övmese de romanlarındaki olumlu karakterleri Batı âdâb-ı muaşeretine uygun hareket ettirir. Buna uygun davranmayanları ise gülünç duruma düşürür. Bu sayede Batılı tarzda sofra düzeninin ve yemek yeme usullerinin halka anlatılması sofradaki değişimin metinlere yansıyan ilk yönüdür.

Bununla bağlantılı sayılabilecek ikinci nokta Batı tarzı sofranın ve yemek menülerinin bu kültüre yabancı olan ailelerde yarattığı komik durumlardır. Bu durum bilhassa alafrangalığın ve yanlış Batılılaşmanın eleştirildiği metinlerde görülür. Aklıma gelen ilk örnek Hüseyin Rahmi'nin *Şıpsevdi* romanının meşhur yemek sahnesi. Romanın ana karakteri Meftun, aşçıdan Batı tarzı yemeklerin pişirilmesini ister, malzemeleri de temin eder ama ne aşçının bu malzemelere ve yemeklere aşinalığı vardır ne de aile efradı Batılı tarzda kurulmuş bir yemek masasında yemek yemekten hoşlanır. Dışarıdan baskıyla bu tip sofralar kurulduğunda ya da menüler oluşturulduğunda, bu baskıyı yapan kişinin orada bulunmadığı ilk an herkesin eski yeme alışkanlıklarına ve alışkın olduğu damak tadına ait lezzetlere döndüğü görülür. Bu bakımdan sofradaki modernleşme bile zorlamayla değil kişilerin bu düzeni ve yeni tatları benimsemesiyle mümkündür.

Hatıralar tetikleniyor

Psikoloji ile sofra arasındaki bağ epey etkileyici. Bu ikilinin edebiyatımızdaki kullanımı hakkında ne söylemek istersiniz?

Sofraların psikoloji ile bağı edebiyatta etkili kullanıldığında tadına doyum olmayan metinler çıkıyor ortaya. Kişinin yalnızlığı, mutsuzluğu, iç çatışmaları kısacası hissettiği tüm duygular yeme içme edimini ve sofradaki davranışlarını etkileyebiliyor. Bu da psikolojinin bireysel ve sosyal yönüne götürüyor bizi. *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*'nda hastalığı dolayısıyla ömrü hastanelerde geçen ve doktoruyla ameliyathaneyi gezen ana karakterin, oradan çıktıktan sonra gittikleri lokantada et yiyememesi ve burnuna ameliyathanenin kokusunun gelmesi bu bakımdan dikkat çekici. Çünkü sofra hem sosyalleşmeye imkân tanıdığı için kişinin diğerleriyle ilişkisine atıfta bulunuyor ve onlarla olan iletişimini ya da iletişimsizliğini vurguluyor hem de sofradaki yemekler görme, tat, koku, dokunma gibi duyuları harekete geçirdiği için birçok farklı hatırayı tetikliyor. Türk edebiyatındaki eser-

Nihan Abir

lere baktığımızda bu iki durumun da metinlerde başarıyla kullanıldığını görüyoruz.

Orhan Pamuk romanlarında da sofranın ayrı bir yeri vardır. Pamuk'taki sofraların karakteristik özellikleri neler?

Orhan Pamuk'taki sofralar roman karakterlerinin ya da anlatıcının konuşmayı en çok sevdiği yerlerden biri bence. Yazar sofranın farklı özelliklerini keyifle ve başarıyla kullanıyor. Aile tarihi de anlatılabilir onun sofralarında, kişisel tarih de bir aşkın tarihi de... Benim tespit edebildiğim; karakterlerin davranışlarının, düşüncelerinin ya da romandaki bir durumun perde arkasının ayrıntılarıyla anlatıldığı yerlerdir Orhan Pamuk'ta sofralar. Önemli bir şey anlatacak, bir ipucu verecektir anlatıcı/romancı. Bu sebeple onun eserlerinde sofraya rastladığınızda okuma gözlüğünüzü takıp koltuğunuzu dik bir konuma getirmenizi tavsiye edebilirim naçizane.

Fikri tartışmak için mükemmel mekân

Geleneğimizde geniş iftarlar meşhurdur. Türk romanlarında dikkatinizi çeken Ramazan sofraları hangileri?

Edebiyat tarihinde Ramazan sofralarını anlatan birçok yazar var. Bunların bir kısmı anılarında anlattıklarını kurmaca eserlerine de taşır. İlk aklıma gelen Refik Halit Karay oldu. Mesela *İstanbul'un Bir Yüzü*'nde romanın ana karakterlerinden biri olan Kâni'nin annesi, ramazanlarda zengin konaklarında bulunmaktan ve o konakların hanımlarıyla oturup kalkmaktan hoşlanır. Üstelik Kâni'nin annesine her Ramazanda bir sürü erzak yollanır. Buna rağmen o, konaklarda zengin hanımlarının sofrasında bulunmayı tercih eder. Çünkü onların sofrasına oturmak bir bakıma onlardan biri gibi olmaktır.

Yine dikkat çekici örneklerden biri *Araba Sevdası*'nda bulunur. Sofranın fizikî özellikleri betimlenmese de iftar ve sahur saatleri Bihruz'un hocası Mösyö Piyer için aşk acısı çeken öğrencisini teselli ettiği saatlerdir. Ancak burada söz konusu olan Bihruz'un iyiliği ya da mutluluğu değil Mösyö Piyer'in küçük hesaplarla öğrencisini elinde tutma ve bedavadan karnını doyurma isteğidir. Bu da sofranın dikkat çeken başka bir yönüdür.

Fikir alışverişinin ve siyasi tartışmaların eksik olmadığı sofralarda bu alandan örnekler hangileri acaba?

Fikir alışverişi ve siyasi tartışmaların romanlarda çok sık yer aldığını görüyoruz. Bilhassa tezli romanlarda ya da bir fikri tartışma gayesi, derdi olan anlatıcılarda/romancılarda sofranın bu iş için mükemmel bir mekân haline geldiğini söyleyebiliriz. Aklıma ilk gelen Tanpınar'ın *Huzur* romanındaki upuzun yemek sahnesi. Burada romanın bütün önemli karakterleri aynı masada buluşur, metnin başından itibaren tartışılan tüm meseleler enine boyuna ele alınır. Nitekim yazarın *Mahur Beste* ve *Sahnenin Dışındakiler* adlı eserlerinde de sofranın fikir tartışmalarına hizmet ettiğini söyleyebiliriz.

Peyami Safa'nın *Bir Tereddüdün Romanı*'nda, *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu*'nda; Vedat Türkali'nin *Bir Gün Tek Başına*'sında, Kemal Tahir'in Esir Şehir üçlemesinde siyasi tartışmaları, fikir çatışmalarını, tereddütleri görürüz. Siyasi sofralar dediğimizde Tarık Buğra'nın *Yağmur Beklerken* romanını da özellikle anmak gerekir. Atatürk'ün sofrasının kurmacanın içinde de yer aldığı, çok partili geçiş döneminin sancılarını anlatan çok ilginç bir romandır.

Zamanla gelişen restoran, lokanta, fast-food ve eve sipariş kültürü hakkında ne söylemek istersiniz?

Restoranlar ya da lokantalar her dönemde bir nevi sosyalleşme mekânı. Tabii günümüzde farklı bir boyutu da var: Eski zamanlarda çok önemli olan evde misafir ağırlama geleneğinin azalması restoranları buluşmak için daha popüler hale getirdi. Buna rağmen Refik Halit Karay'ın bir yazısında evde yemek kokusu duyulmayan, yarı boş yarı kapalı meymeneti gitmiş bir mutfak varsa aile kavramından da çok bahsedilemeyeceğini söylediğini hatırlıyorum. Günümüzdeki yemek siparişi sitelerini görseydi ne düşünürdü acaba demiştim bu yazıyı ilk okuduğumda. Çünkü biliyoruz ki özellikle büyük şehirlerde mutfağın yerini dışarıdan siparişler aldı. Bunu sadece zamanın azlığıyla açıklamak da yetersiz. Malzeme temininin zor olması ya da dışarıdan yemek yemenin evde yemek yapmaktan daha ucuza gelmesi fast food ve sipariş kültürünü hızlandıran etkenlerden. Bu bağlamda bireyselleşme, maliyet ve hız, yemek yapma biçimimizi de yemek yeme biçimimizi de çok etkiledi. Günümüzde en önemli şey az malzemeyle hızlı ve ucuz yemek yapmak. Yapılan bu yemekler de çoğu zaman bilgisayar başında çalışırken ya da televizyon, film, dizi vs. izlerken yeniyor. Bu durum iyi mi kötü mü kişiden kişiye değişir ama ben bireyselleşmenin ve çağın kaçınılmaz sonuçlarından biri olduğunu düşünüyorum. Öte yandan geleneksel mutfağa, sağlıklı beslenmeye, yiyeceklerin besin değerine de artan bir ilgi var. Kişisel düşüncem yemeğin ilerleyen zamanlarda kişilerin sosyo ekonomik ve kültürel durumunu gösteren daha kesin ve keskin bir işaret olacağı. Bir sofra etrafında toplanabilen insanların da farklı açılardan daha ayrıcalıklı konumda olacağını düşünüyorum.

SİNİDEN MASAYA TÜRK ROMANINDA SOFRA
Nihan Abir
KİTABEVİ YAYINLARI 2021

daha fazlası için: sabitfikir.com

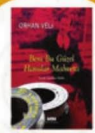
KARARSIZ OKUR

HAZIRLAYAN: MURAT CAN AŞLAK / ÇİZEN: ONUR ATAY

Cennetin Doğusu - John Steinbeck

- Fasulye
- "Nefret tek başına yaşayamaz. Onu tetikleyecek, dürtecek ya da uyaracak bir sevgiye ihtiyacı vardır."

Beni Bu Güzel Havalar Mahvetti - Orhan Veli Kanık

- Kabak Tatlısı
- "Bir yer var, biliyorum; Her şeyi söylemek mümkün; Epeyce yaklaşmışım, duyuyorum; Anlatamıyorum."

Bulantı - Jean-Paul Sartre

- Tahin helvası, olursa badem parçalı
- 2. Dünya Savaşı zamanında mektupların yanında kendisine helva gönderilmesini istermiş.

Ölüm ve Pusula - Jorge Louis Borges

- Pilav
- "Gerçeği kolay benimseriz, belki de hiçbir şeyin gerçek olmadığını sezdiğimizden."

Aşk ve Ölü... Gabriel Márq...

- Yahni
- "Her zaman her şeyi anlamışımdır, ölüm dışında."

Sade'ı Yakmalı mı? - Simone de Beauvoir

- Çay
- "Toplum her türlü bölünmeyi yadsıyordu; her birey kayıtsız şartsız kendisinin olsun istiyordu..."

Bizden Geriye Kalan - Daniel Handler

- Havuç
- Çalışma masası havuç saplarıyla dolarmış.

Görünmez Kentler - Italo Calvino

- Hardallı Peynir
- "Konuşulan kent varolmak için gerekli olandan çok daha fazlasına sahipken, onun yerinde varolan kent onun kadar varolamıyor."

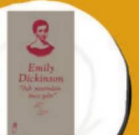
Cicim - Colette

- Ekler
- "Bağışla beni Cicim, birbirimizin peşi sıra ölmek zorundaymışız gibi sevdim seni."

Vişne Ba... Anton Ç...

- İstiridye
- "Nereye baksak karanlık, rutubet, ahlaksızlık..."

Aşk Yaşamdan Önce Gelir - Emily Dickinson

- Ev yapımı ekmek
- "Ve sahiden de başaramazsam En azından en kötüyü bilmek güzeldir! Yenilgi, yenilgiden başka şey değildir, Nasılsa daha beterini yaşayamam!"

Yaşlı Adam ve Deniz - Ernest Hemingway

- Alabalık
- "Her şey, her şeyi bir şekilde öldürür..."

Dönüşüm - Franz Kafka

- Süt
- "Odamda günlerdir yalnızım, ziyaret yok dünyada da yıllarca yalnız değil miydim?"

Meridian - Alice Walker

- Karalahana
- Kendi bahçesinde yetiştirir

Tiffany'de Truman...

- Patates
- "Şu kedi gibiyim, isimsiz bir serseri. Biz kimseye ait değiliz, kimse bize ait değil. Birbirimize bile ait değiliz."

Uluma - Allen Ginsberg

- Borscht Çorbası
- "Gerçek kutsal kahkaha nehirde! Gördüler her bir şeyi! Vahşi gözler! Kutsal haykırışlar! Çekip gittiler eyvallah deyip! Atladılar çatıdan! Issızlığa! El sallayarak! Yanlarında çiçeklerle! Nehre doğru!"

Çilek Kızlar - Joyce Maynard

- Misket limonlu buzlu dondurma
- Yazdıklarını tekrar okumak için eline bir misket limonlu buzlu dondurma alır bahçeye çıkarmış.
- "Artık konuşamadığında bile, onu hep duyacağımı bilmesini istiyordum..."

Ağanta Burina Burinata - Halikarnas Balıkçısı

- İlk greyfurt ağacını Türkiye'ye ilk getiren Cevat Şakir'dir.
- "Nitekim deniz de bağrına atılan taşı unutur, ama o taş yine oradadır ve oradan bir daha çıkmaz."

Moby Dick - Herman Melville

- Greyfurt
- "Göğsürme sa... çıkarmaya çalış... derine batı...

Jane E... Charlotte...

Kayıp Zamanın İzinde - Marcel Proust

- Madlen keki
- Proust'un sofraya getireceği de muhtemelen yemekten ertesinin espresso kahvesi olurdu

Heidi - Johanna Spyri

- Peynir-ekmek
- "Bak, dilediklerimiz bize zarar verecekse, onların gerçekleşmemesi daha iyidir."

Oliver Twist - Charles Dickens

- Yulaf Lapası
- "Bazen insan denen zayıf yaratığın kafa dengesini bozmaya en eften püften bir şey yetebilir."

Aylak Adam - Yusuf Atılgan

- Kamyanık
- "Sevmek! Kelimelere herkes kendine göre bir anlam, bir değer veriyor galiba. Bu değerler aynı olmadıkça iki kişi iki ayrı dili konuşuyorlarmış gibi olmuyor mu?"

Lezzetin Fizy... Üze... Jean An...

Yolda - Jack Kerouac

- Elmalı turta
- Annesine yazdığı mektupta: "Yemeklerin harika olduğu Nebraska ve Iowa'da sadece dondurmalı elmalı turta yedim."
- "Her şey çok güzel giderken, çok güzele odaklanıp, her şeyin gittiğini fark edememiştik."

Acı Kahve - Agatha Christie

- Süt kreması
- Yazarken daktilosunun yanında üzerinde "açgözlü olma" yazan bir fincanda krema bulundurumuş.

Notre Dame'in Kamburu - Victor Hugo

- Yumurta
- Her sabah iki çiğ yumurta yer kahvesini içer ve yazmaya koyulurmuş.
- "Zamanın gözü kördür, insan ahmaktır."

Yengeç Yürüyüşü - Gunther Grass

- Vanilyalı puding
- "Çünkü hakikat, üç satırı geçmez..."

hçesi - Çehov

Bütün Şiirleri - Ahmet Haşim

- Uşkumru Dolması
- "'Ağır, ağır çıkacaksın bu merdivenlerden
Eteklerinde güneş rengi bir yığın yaprak
Ve bir zaman bakacaksın semaya ağlayarak...

Sular sarardı... yüzün perde perde solmakta
Kızıl havaları seyret ki akşam olmakta..."

Muhteşem Gatsby - F Scott Fitzgerald

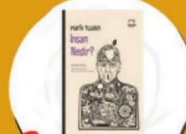
- Elma
- Her öğününde elma olurdu.
- "Ben, ömrümde tanıdığım en dürüst birkaç kişiden birisiyim."

Şermin - Tevfik Fikret

Vişne kompostosu

Ahududu

İnsan Nedir? - Mark Twain

- Kızarmış tavuk
- "Sen hiç zihnine çalışmayı durdurmasını ve uyumana izin vermesini rica ederek, yalvararak, emrederek gece boyunca dönüp durmadın mı?"

Kahvaltı - Capote

Dalgalar - Virgina Woolf

- Mezgit
- "Belki de hayat, anlatmaya çalıştığımızda ona davrandığımız kadar duyarlı değildir."

Ariel ve Seçme Şiirler - Sylvia Plath

- Pasta;
-Pastalarını kendi yaparmış bayılırmış ve imza pastası tatlı ile tuzluyu birleştiren "domatesli" pasta
- "Ve şimdi ben Köpürürüm buğday, denizlerin bir ışıltısına. O çocuk çığlığı Erir duvarda. Ve ben Okurum.

Uçan kırağı
Canına kasdeden, gezintilerde kaçışan kırmızıyla eş

Göz, sabahın kazanı."

Marilyn - Norman Mailer

Özgürlük - Jonathan Franzen

- Karalahanalı ve sarımsaklı spagetti
- "Birini her şeyden çok sevip de çok fazla sevmeyebileceğinizi biliyordum - özellikle de başka şeylerle meşgulseniz eğer."

yre - Bronte

Narnia Günlükleri: Aslan Cadı ve Dolap - C.S. Lewis

- Haşhaşlı kek
- "planmış dikenli bir ok var sanki. Ben akça içimi parçalıyor. Anılar onu daha rdıkça acısı dayanılmaz oluyor."

- Lokum
- "Gerçeklik nereden baktığına bağlıdır"

olojisi ya da Yüce Mutfak
rine Düşünceler -
thelme Brillat-Savarin

"Doktor Gall, bilmem hangi araştırmalara dayanarak, tat alma organları daha gelişmiş, yani insanınkinden daha mükemmel hayvanların bulunduğunu ileri sürmektedir. Bu doktrin yakışıksızdır ve neredeyse bir günahtır."

Büyük Edebiyat Sofrası

Bu ay Sabitfikir edebi sofralara yüzünü dönünce, KararsızOkur'a kocaman bir edebi sofra kuralım istedik ve davetli tüm yazarlardan da en sevdikleri yemekleri getirmelerini rica ettik.
Victor Hugo'nun çiğ yumurtalarını görmezden gelebilirsek harika bir sofra oldu: Cevat Şakir ülkeye ilk kez getirdiği greyfurt ağacından içi kırmızı dışı güneş greyfurtlarıyla geldi, Sylvia Plath meşhur domates pastasıyla; Sartre siperde bile vazgeçemediği tahin helvasını getirdi, Gabo yahni yapmış...

Masada kalan boş yerlere unutulmaz edebi yemeklerden birkaç örnek serpiştirdik:
Moby Dick'ten deniz taragı çorbası geldi,
Aylak Adam'dan karnıyarık...
Kayıp Zamanın İzi'nden Madlen keki olmadan masa tamamlanamazdı.

ÖMER YALÇINOVA
oyalcinova@gmail.com

FİNK'İN TAKILDIĞI BEŞ NOKTA

Murat Menteş canlılığı, enerjik anlatımı, konu seçimi, işlenmesiyle beraber *Fink*, bu özel tarzın ortalama bir romanı. Kitabın kahramanı gerçek bir kişi, Göksenin Yıldırım. Göko'nun parça parça tuttuğu, anlattıklarından çok anlatmadıklarıyla önemli olan bir günlük gibi kurulmuş kitap. Onun ne zirveye çıkışını okuyabiliyoruz ne de uçuruma yuvarlanışını. Bir baktık zirvede o, bir baktık uçurumun dibinde.

Fink, Murat Menteş'in beşinci romanı. Aslında onun ikinci romanı *Korkma Ben Varım*'dan sonra artık bir Murat Menteş tarzından söz edebiliyorduk. Bunun etki alanı geniş bir tarz olduğunu da hemen teslim edelim. Sadece genç romancılarda değil, birçok hikâye yazarında da Murat Menteş canlılığı, enerjik anlatımı, konu seçimi, işlenmesi gözden kaçmıyordu. Bu tarzın ortalama bir romanıdır *Fink*. Başka bir ifadeyle *Fink*'in herhangi bir yenilik taşıdığı söylenemez. Mesela roman boyunca seci sanatının kullanılması, Menteş'in üslubunu daha akıcı, anlatımını daha renkli, ifadelerini daha güçlü yapmamış. Hatta yer yer kurulan devrik cümlelerden dolayı anlatım aksamış.

Fink'in konusu çok çekici: Bir modelin hayatı. Konu çekici, yazar zaten çekici. Modellik bilmediğimiz bir hayat, meslek ne de olsa. Her gün televizyon, sosyal medya, bilboard ve gazetelerde gördüğümüz ama hayatlarına dair hiçbir izlenime, fikre sahip olmadığımız kişilerin hayatı, o hayatı yakından tanıyanlar için bile merak uyandırıcıdır. *Fink*'in ilk takıldığı nokta burası: Konunun içine giremek; o renkli, yabancı ve hareketli hayatı yansıtamamak. Mesela roman kahramanımız Göksenin Yıldırım'ın defalarca Levi's, Nokia, Samsung gibi büyük markaların reklamlarında oynadığı söylenmesine rağmen, bu işlerden hiçbiri detaylıca anlatılmamış. Levi's yetkilileri Göko Sky'la (Göksenin Yıldırım) nasıl iletişime geçti, nerede buluşuldu, kimler çekti fotoğrafları, çekimlerden önce Göko/Goku neler hissetti ve nasıl bir ortamda çalışıldı... bunlara dair bilgi verilmiyor. Diğer markalar için de aynı şey geçerli. Bir modelin/mankenin hayatı denilince, bunlar da merak edilmez mi, hatta bunlar diğer yönlere nazaran daha çok merak konusu değil midir? Bu manada *Fink*, okuyucuda oluşan soruların büyük çoğunluğuna cevap vermeyen, okuyucusunun merakını gidermeyen bir roman. Diğer bir örnek: Shahina'yla Göko neden ayrıldı, aralarında ne geçti, evlendikten sonra Göko neden iflas etti? Modellikten kazandığı paralara ne oldu? Örnekler çoğaltılabilir.

Hikâyeler paramparça

Kahramanı yaşamakta olan bir roman yazmak, gerçekten güç bir iş. Düşünsenize, romanı ilk o kişi okuyacak. İkinci zorluk, olayları romancıya kahraman anlatacak. Romancı anlatılanları kendi üslup ve tarzıyla romana dönüştürecek. Kahraman zaten hayatını anlatırken ister istemez olayları değiştirecek; yeni eklemeler ve çıkarmalar yapacak. Romancı bunu dinlerken algısına göre seçme yapacak. Ve bunları metne dönüştürürken olaylar yeniden şekillendirilecek. Dolayısıyla yaşandığında şüphe olmasa da, ne romancımız ne de anlatıcı kahramanımız olanı olduğu gibi anlattıklarını iddia edemezler. Sadece romanda değil hatıratlarda da böyledir. Aynı olay farklı anlatıcılarda farklı renk, şekil ve üsluplara bürünür. Bu yüzden Murat Menteş, Göksenin Yıldırım'ın hayatını romanlaştırmasaydı da, bir nehir söyleşi yapsaydı, çok daha etkileyici bir kitap olurdu *Fink*. Hiç olmazsa araya girecek kısa soru ve cevaplarla olaylar aydınlanır, belirsizlikler giderilirdi. Ne de olsa roman boyunca Göko'yu dinliyoruz. Roman zaten Göko'nun parça parça tuttuğu, anlattıklarından çok anlatmadıklarıyla önemli olan bir günlük gibi kurulmuş. Hikâyelerin tamamı paramparça. Romanda bu durum birkaç defa belirtiliyor. Dolayısıyla *Fink*'in takıldığı ikinci nokta, tür seçimindeki isabetsizliktir.

Paramparça anlatım, dağınıklığa sebep olmamalıdır. Ya da paramparça hikâyeler anlatılıyor diye, sebep sonuç ilişkisi es geçilmemelidir. *Fink*'te anlatılan olayların başı olsa ortası yok, ortası olsa sonu yok, sonu olsa başı yok. İkincisi, çoğu olayın anlatımında neden-sonuç ilişkisi kurulmamış. Şöyle şöyle olmuş, peki neden diye sorduğunuzda, metinden cevap çıkmıyor. Kitap, 291 sayfa. Tamamını okuduğunuzda da bu sorulara, flu, belirsiz veya tartışmalı da olsa, bir cevap veremiyorsunuz. Bu, paramparça anlatımın denetimsiz kullanılmasından kaynaklanıyor. Agota Kristof'un birbiriyle bağlantılı üç romanı *Büyük Defter*, *Kanıt* ve *Üçüncü Yalan*

Murat Menteş

da paramparça anlatıma örnek verilebilir. Bu üç romanın da hem anlatımı hem de konusu parçalıdır. Birbirini tutmayan parçalardan sonuca ulaşmaya çalışır okuyucu. Denetimsiz gibi dursa da Kristof, anlattığı her olayın sebep-sonuç ilişkisinin, başlangıç-gelişme-sonuç bölümlerinin peşini bırakmaz. Uzak çağrışımlar veya zayıf da olsa kurulan bağlantılar, olayların iç içe geçmesi, birbirine dokunması sayesinde üç romanın sonunda da, okuyucuda parçalı da olsa, bir olaylar bütünü, toplamı kalır. *Fink*'te atlanılan ve dolayısıyla kitabın takıldığı üçüncü nokta da burası: *Fink*'te böyle bir toplam yok.

Dördüncü nokta ise, Göksenin Yıldırım'ın gerçekten trajik, dramatik hatta melankolik bir hayatı ve karakter yapısı var. Bu karakter ve hayat, eğlenceli bir şekilde anlatılıyor romanda. Oysa okuyucu *Dublörün Dilemması* veya *Antika Titanik*'teki gibi eğlenmiyor burada. Göksenin Yıldırım'ın inançlarıyla (Muhammet Ali oluşuyla) yaşantısı, kötülük düşünmeyen karakteriyle mesleği (Goku Sky oluşu) arasındaki kapanmaz uçurum, büyük bir hesaplaşmayı gerektiriyor. Bu hesaplaşma Göko'nun hayatına mal oluyor. Eşi Shahina'yla ayrıldıktan sonra düştüğü bunalım bunun bariz bir göstergesi. Onun öncesindeyse, Sofian'la diyalogları hep bu uçurum üzerinden ilerliyor. Sofian çok rahat, Göko ise namaz kılıyor, oruç tutuyor, kendine gay denilmesini bile göze alarak günahtan sakınmaya çalışıyor. Kaç defa intiharın eşiğine geliyor, kaç defa ölmek istediğini dile getiriyor. Yakuzaların onu öldürmemelerinin sebebi de Göko'nun ölmek istemesi, ölümü ciddiye almaması değil mi? Konu itibariyle diyebiliriz ki *Fink*'in eğlenceli, komik bir tarafı yok aslında. Buna eğlenceli anlatım, olay sıralaması, espriler veya efektlerin eklenmesi, başka bir ifadeyle enjekte edilmesi yama gibi duruyor. Roman baştan sona bu tür yamalarla oluşturulmuş da diyebiliriz. Buna da yine paramparça -postmodern- anlatımın bir yönü gözüyle bakabiliriz. İlk aklıma gelen örnek de Kurt Vonnegut'un Mezbaha 5 romanıdır. Orada da trajedi, komikmiş gibi anlatılır. Fakat bu anlatımda romancının başarısı, trajedinin trajik yönünün daha derinden hissedilir ve görünür kılmasındadır. *Fink*'te ise en dramatik, gerilimli, hatta korkulu olay bile, bu eğlenceli, esprili anlatımdan dolayı, kendi özelliğini kaybediyor.

Acaba ekrana Cem Yılmaz çıktığında, ondan mutlaka bir espri yapıp bizi güldürmesini beklediğimiz gibi, Murat Menteş romanı okurken de, onun bizi esprileriyle güldürmesi, eğlendirmesi, hayata pozitif baktırması ve hayatın oyun tarafını göstermesini mi bekliyoruz? Acaba okuyucunun bu beklentisi doğrultusunda mı Murat Menteş de her romanında eğlenceli, heyecanlı, macera dolu olaylar anlatıyor? Tüm bunları *Fink* özelinde söylüyorum. Çünkü içerik-anlatım biçimi uyumsuzluğu söz konusu kitapta. Mesela *Antika Titanik*'te Marco Montes'in cinayet işledikten sonraki sıkıntısı, korkusu, telaşı komik tasvirlerine rağmen hissedilebiliyordu. Tasvirlere gülerken, Montes'in dip bucak kaçışı ve sıkıntılı iç konuşması gölgede kalmıyordu. *Fink*'teki problem: Eğlenceli, mizahi, yer yer ironik anlatımın farklı duyguları gölgede bırakması; korku, heyecan, üzüntü, özlem, stres, merhamet, kardeşlik, sadakat, güven gibi daha onlarcasını sayacağımız duyguların, yeterince işlenmesine engel olmasıdır. Oysa *Fink*'te tehlikeli onlarca olay anlatımı var, fakat o tehlikeyi, anlatım-konu uyuşmazlığı nedeniyle okuyucu hissetmiyor. Mesela Van Damme'a Neşet Ertaş türküsü dinleten Göko ciddi bir kederin içindedir. O keder, o bölümde hissedilmiyor. Çünkü araya Sofian'ın çağırdığı eskort kızlar giriyor. Bu da diğer bir nedendir: *Fink*, biraz da bu araya sürekli alakasız, hesapta olmayan unsurların girmesi nedeniyle, farklı duyguların anlatımından çıkıyor.

Merkezdeki kahraman

Fink sadece tek bir kahramanın başından geçen olaylardan oluştuğu için belli bir bütünlüğe sahip. Bütünlük ve merkezilik kahramana yüklenmiş. *Suç ve Ceza*'da Raskolnikov her şeydir, fakat bir de onun işlediği cinayet vardır. Merkez olay, tefecinin öldürülmesidir. Sonrasında ise, Raskolnikov'un suçunu üstlenmesi. *Suç ve Ceza* bir yerde bu düşünsel serüven için vardır. *Fink*'te merkezi olacak, yani diğer olayları da çevresinde toparlayacak birçok olay var. Mimarlığı bırakıp model olması mesela Göksenin Yıldırım'ın. Ya da evlenip ayrılması. Başka bir örnek, Yakuzalar tarafından sürekli takip edilmesi. Bunlardan biri etrafında diğer olaylar tanzim edilebilirdi. Ya da romanın son bölümlerinden biri olan "Ben Zaten Bu Dünyaya İnanmıyorum"un ilk cümlesi: "Zirveden uçuruma yuvarlanışım, kader miydi yoksa ben kendim mi kaşınmıştım?" Ama bunlar da diğer olaylardan bir olay olarak kısaca anlatılıp geçiliyor. Göko'nun ne zirveye çıkışını okuyabiliyoruz, ne de uçuruma yuvarlanışını. Bir baktık zirvede o, bir baktık uçurumun dibinde. Ortası yok. *Fink*'in takıldığı beşinci nokta olarak da bunu söyleyebiliriz.

FİNK
Murat Menteş
ALFA YAYINLARI 2021

YUNUS KARADAĞ
yunuskaradaa@gmail.com

GÜNEŞİN EVİNDE YAZARIZ ŞİİRLERİMİZİ*

***Güneş Kalır Bir Başına* Ömer Erdem'in on birinci şiir kitabı. Ömer Erdem şiiri "korkulu ustalığın" değil "efendimiz acemiliğin" tarafında yer alıyor. Onun şiirini tetikleyen unsurlar hâlâ diri... Bunlar nedir diye bakarsak şöyle sıralayabilirim: Dünyada olup bitenler karşısında duyduğu öfke, dile ve tabiata yönelik duyarlığı -hayranlığı, dikkati- ve çocukluğundan kalanlar.**

daha fazlası için: sabitfikir.com

Ömer Erdem şiiriyle tanışmam, 2016 yılında "Beni" isimli şiirle olmuştu, şiiri duyunca oldukça sevmiştim. Ertesi gün Tüyap'ta şiirin bulunduğu *Azap* kitabını alamasam da neredeyse tamamen okumuştum ayaküstü. Bir şiir kitabı ayaküstü ne kadar okunursa tabii.

Geçen ay Üsküdar'da, Tekin Kitabevi'nde Ömer Erdem'in söyleşisini dinledim ve yeni şiir kitabı *Güneş Kalır Bir Başına*'yı imzalattım. *Güneş Kalır Bir Başına* Ömer Erdem'in on birinci şiir kitabı, dile kolay... Şiirlerin bir kısmı daha önce dergilerde yayınlanmış; bir kısmıysa ilk kez bu kitapta gün yüzüne çıkıyor.

Bir kendilik meselesi olan şiirde, şair için en büyük tehlike kendi olmak için çıktığı bu yolda bir başkasına dönüşmektir şüphesiz. Öncelikle Ömer Erdem'in kendine has bir duyuşu ve şiiri olduğunu peşinen söyleyelim.

"benim aklım çiçeğe yeniden durmakta"

Şair, kendini şiire götüren yolları -bu yollar her ne ise- sürekli açık tutmalı, gerektiğinde başka yollara da adım atmalıdır, aksi takdirde ortaya "usta işi" fakat ruhsuz ve nefes almayan bir "ürün" çıkıyor. Kendi cansız olan bir şeyden başkasına hayat vermesini de beklemeyiz elbette. Bu açıdan değerlendirince Ömer Erdem şiiri "korkulu ustalığın" değil "efendimiz acemiliğin" tarafında yer alıyor. Erdem'in şiirini tetikleyen unsurlar hâlâ diri... Bunlar nedir diye bakarsak şöyle sıralayabilirim: Dünyada olup bitenler karşısında duyduğu öfke, dile ve tabiata yönelik duyarlığı -hayranlığı, dikkati- ve çocukluğundan kalanlar.

Şairin nesirlerinde ve önceki kitaplarında da doğaya yönelik duyarlığı hissetmiştim. *Güneş Kalır Bir Başına*'nın da en önemli esin kaynağı tabiat olmuş. Kitap boyunca tabiatı canlı bir şekilde izleyebiliyoruz: "güneş çizmiş ağaçlar, *ölüm asılan kiraz dalları, mürdüm tadında yollar*, buz tutmuş dağ gölleri..." İnsan kendini tek başına çıkmış olduğu bir yürüyüşte, doğanın herkese göstermediği yüzünü seyrederken buluyor sanki. Tabiat adeta Ömer Erdem'in bilincinin bir parçası haline gelmiş, şair onunla birlikte nefes alıp veriyor. Yaşadığımız zamanda şairin tabiatla böyle bir bağ kurabilmiş olması da dikkate değer bir nokta. Erdem'in yakaladığı yalınlıkta tabiatla kurmayı başardığı bu iletişim yadsınamaz, tabiatta da numarasız ve yalındır çünkü.

İnsan neyi yazar? Yaşadıklarını, gördüklerini, okuduklarını. Bunlardan kendisinde iz bırakanları ve hep yanında taşıdıklarını. Ömer Erdem tek bir kitabın bile olmadığı bir evde büyümüş, "Elimde olan tek şey dildi" diyor... "hayallere kaçtın olmayan kütüphanelerde / dönsen / peşi sıra arkanda sıralananlar / bir küfe yumurta gibi kırılıp dökülecek" (peşi sıra, s. 17).

Kitapta şairin hayatının yansımalarını da görebiliyoruz, örneğin yaşadığı yüz felci şu dizelerle yer almış bir şiirinde: "senin bir yatağa hükümran halin / benim elimde covidmaskeler bell paralizisi 16 prednol" (bell paralizi s. 27). Yoğun bir şekilde olmasa da içinden çıkamadığımız

İnsan kendini tek başına çıkmış olduğu bir yürüyüşte, doğanın herkese göstermediği yüzünü seyrederken buluyor sanki. Tabiat adeta Ömer Erdem'in bilincinin bir parçası haline gelmiş, şair onunla birlikte nefes alıp veriyor. Yaşadığımız zamanda şairin tabiatla böyle bir bağ kurabilmiş olması da dikkate değer bir nokta. Erdem'in yakaladığı yalınlıkta tabiatla kurmayı başardığı bu iletişim yadsınamaz, tabiatta da numarasız ve yalındır çünkü.

Ömer Erdem

pandemi sürecinin etkileri de yer yer izlenebiliyor: "evdekal evde kal ev de kal / arabalar nicedir kımıldamadı / benim aklım çiçeğe yeniden durmakta" (sardunya aklı, s. 51).

Şair kitabını bana şöyle imzaladı "güneş inmesin ömrün zirvesinden". Söyleşide de "Güneş çok adaletlidir" demişti. Buradan bakınca kitap isminin bize işaret ettiği bir anlam var. "Güneşten habersiz olanların zulmü / gecenin torbasını doldursa da / yaşayamaz ışıksız hiçbir karanlık / yakındır yıkılışı sonunda" (karanlığın yıkılışı, s. 37). Ancak güneş kitap boyunca bu yönde yoğunlaşan bir imge olarak değil, tabiatın bir parçası şeklinde karşımıza çıkıyor. Kitaptaki 41 şiirin 13'ünde güneş kelimesini görüyoruz.

Kitabın sonunda kimi fragmanları kimi bir haber bültenindeki metinleri andıran sekiz küçük şiirin bulunduğu, "kısa halk şiiri ölçüsüz" adını taşıyan bir bölüm var. Buradaki şiirler kitabın genel atmosferinden ayrışıp sosyal konulu ve eleştirel bir hava kazanıyor. Bu şiirlerden ilk ikisini buraya direkt almak istiyorum: "kazada oğlu ölen annenin söylediğidir / üzerini örtün ıslanmasın hava yağışlı (oğlum, s. 55), "süt fabrikasında kazanda süt banyosu yaparken / görüntüleri yayınlanan işçinin ifadesidir / 'iç çamaşırlarım üstümdeydi' / hürmetimiz büyüktür mahremiyete bizim" (süt banyosu, s. 56).

"hiç bağlanmayacak içindeki ipin ucu"

Bu bölümü şairin hayata müdahale etme ve onu bir düzene sokma girişimi olarak görüyorum ama bu sayfalarda şiirin nefesinin daraldığını da söylemem gerekiyor. Burasının -nitelik olarak tartışmaya açık olsa da- şairin durması gereken yeri işaret etmesi bakımından mühim olduğu su götürmez. Bu noktada tamamlayıcı olması ümidiyle Ömer Erdem'in söyleşideki konuşmasından küçük bir kısmı da paylaşmak isterim: "Şiir yoluyla insan olmanın potansiyelinde bulunan bütün yücelikleri bilmeye başlarız. Şiir başka disiplinlerde olmayacak kadar bize zengin bir imkân veren bir bilme yöntemidir. Bu bilme yöntemini kazanan her insana bakıyoruz ki artık düzen bozucudur, itiraz eder."

Evet, Ömer Erdem, halkın bir fotoğrafını çekmek suretiyle yaşanan adaletsizliğe itiraz ediyor. Buradaki şiirlerde güneş kelimesi hiç geçmiyor, bunu adalet halkı teğet geçiyor diye de okuyabiliriz.

Kitaptaki "hiç bağlanmayacak içindeki ipin ucu" (peşi sıra, s. 19) dizesi beni şairin ilk kitabı *Dünyaya Sarkıtılan İpler*'e götürdü, buraya nerelerden geçerek geldiğini görmek istedim. Yakında bu kitabı edinip okuyacağım umarım. Ben, *Güneş Kalır Bir Başına*'da şairin içindeki fırtınanın dinmediğini gördüm. Hayat bizi, işte böyle şiirden şiire sürüklüyor.

**Sabahattin Kudret Aksal'ın "Şiir Kitapları" isimli şiirinden.*

GÜNEŞ KALIR BİR BAŞINA
Ömer Erdem
EVEREST YAYINLARI **2021**

daha fazlası için: sabitfikir.com

DÜRDANE İSRA ÇINAR
cinardurdane@gmail.com

SENİ UNUT: IAN DREIBLATT İLE KARŞILAŞMA

Bir karşılaşma diyor John Berger -buluşmadan farklı olarak- doğası gereği birden ve öngörülemezdir. Bir güzellikle karşılaşma ise daima bir istisnaya tanık olmaktır, o daima oradaki her şeye rağmendir. Bir şarkının içinde yürürken New Yorklu bir şairle karşılaşıyorum. Şiirinde hiç durak yok ve elbette ölçüsüz. Dreiblatt'ın şiirleri mevcut kültürün işaretlerini birer harabeymiş gibi okuyarak ilerliyor. Şiirler bizi felaketin eşiğine getiriyor ve 21. yüzyılda Amerikan bünyesinin politik sarsıntılarının anlatılmaya değer bir felakete işaret ettiğini öne sürüyor.

daha fazlası için: sabitfikir.com

Gün, işaretlerle başlıyor. Daima... Yıkamadan önce içindeki kurumuş telve yumuşasın diye suyla doldurduğum fincanımda, dikey baktığımda Çinceye, yatay baktığımda Sanskritçeye benzeyen bir yazı (belki bir şiir) beliriyor. Düşünüyorum: Şu yeryüzünde biçimi sezmeseydik kolay kolay ad verebilir miydik şeylere?

Şiirin dilde bir gerilemeyle daha doğrusu içe çekilmeyle yazıldığı zamanlardan sonra, şiirin insanın yüzünde bir tokat gibi patlamasını arzulayan Mayakovski, bugün atom bombasından sonra insan ruhunun patlayan şeylere karşı temkinli olmakta ne kadar haklı olduğunu eminim anlayabilirdi. Biz artık sessizlikte iz sürüyoruz. İşaretler, bizi bir yere çıkarmıyor. Ama biçim bir arada tutmaya yetiyor.

Issız düzlüklerde gezinen şiir

Antik çağların ıssız düzlüklerinde, pastoral ezgilerinde, büyülü ormanlarında gezindi şiir. Savaş meydanlarında, arenalarda çarpıştı. İpeklere sarıldı, altın keselerine sokuldu. Kutsal mekanların duvarlarına asıldı, parşömenler üzerine kıvrılıp uzandı, kimi zaman bir kadın bedeninde yaşadı ve kimi zaman bir erkek bedeninde. Gücü de sınadı, güçle de sınandı. Kamış kalemlerin ucunda, divit mürekkebinde, mendil ceplerinde, makine dişlilerinde, daktilo vuruşlarında... Sonra sokakta yattı. Sprey boyaların kırmızısında ve yeşilinde. Kentin varoşlarında ve sanat galerilerinde. Psikiyatri kliniklerinde, meditasyon kamplarında, televizyon şovlarında. Artık şiir, her yerde ve bu yüzden hiçbir yerde. Belki yalnız sessizlikte, yalnızca sessizlikte işitiriz onu yeniden.

Bir karşılaşma diyor John Berger, -buluşmadan farklı olarak- doğası gereği birden ve öngörülemezdir. Bir güzellikle karşılaşma ise daima bir istisnaya tanık olmaktır, o daima oradaki her şeye rağmendir. Bu yüzden bizi kendine çeker. Burada her şeye rağmen, zamanın ruhunu öldüren her şeye rağmen hâlâ bir güzellikle karşılaşabilmek mümkün mü? Neresi burası? Modern bir metropol mü yoksa bir nekropol mü? Yoksa dünyanın her yerinden binlerce insanın sığındığı bir tavan arası mı? Şiiri nerede bulmalı? Onu kentte aramak beyhude, biliyorum.

Küresel kültürün işaretleri

Derinleştiği bir masadan kalkıp yalnızlaştığı bir masaya otururken insan, hiç değilse, o masanın şöyle güneş alan bir masa olmasını tercih ediyor. Düşüncelerimiz ne kadar soğuk ve duygularımız ne kadar sıcak... Yaz mevsimini tıpkı bir his, kışıysa çetin bir fikir gibi karşılamamız belki bundan. Bir şarkının içinde yürürken New Yorklu bir şairle karşılaşıyorum. Şiirinde hiç durak yok ve elbette ölçüsüz. Yine de içinde biraz serin dağ havası almak mümkün. Bahsettiğine göre New York'ta şairler ceplerinde para yerine şiir taşıyormuş ve birbirlerini merdivenden itmek için fırsat kolluyorlarmış. Ama anlıyorum ki onun gözü şairlerden çok ermişlerde. Şiirini biraz bu çağın ermişliğinde mayalıyor. Sonra şöyle soruyor: "Peki, etrafımızdaki şeylerle kullandığımız kelimeler arasındaki mesafeyi kırmamak için değillerse ermişler ne işe yarar?"

Ian Dreiblatt, New York'ta, Brooklyn'de yaşıyor. Şiir yazıyor ve Rusçadan çeviriler yapıyor. Etimolojiler, diller ve deyimler arasındaki derin farklılıklar, yazma ve konuşma arasındaki gerginlik, iletişim kurmayı her şeye rağmen mümkün kılan puslu pragmatikler cezbediyor onu. İkimizi ayrı şehirlerde ve ayrı hayatlarda büyüleyen Boşnakça bir sözcük karşılaştırıyor bizi: "dunjaluče" Dünya, işte böyle konuşuyor, bizi birbirimizle konuşturarak... Dreiblatt'ın iki küçük chapbook (şiir broşürü) dışında ilk şiir kitabı *Forget Thee* (*Seni Unut*)'u Türkçede okumak henüz mümkün değil. Fakat ben Ian'ın şiirinin bize, Türkçenin şaireliğinin de ona açılacağı günü sabırsızlıkla bekliyorum.

Ian Dreiblatt

Seni Unut, ismini Mezmur 137'deki şu satırlardan alıyor: "Seni unutursam ey Yeruşalim, sağ elim hünerini unutsun / Eğer seni hatırlamıyorsam dilim damağıma yapışsın." Babil sürgününde İsrailli bir şair tarafından verilen bir yemindir bu. Kendisini tutsak edenler tarafından Zion'un bir şarkısını söylemesi teklif edildiğinde, kaybettiği şehri onurlandıracağına ya da şarkı söyleme ve arp çalma yeteneğini kaybetmesine and içerek bu teklifi reddeder şair. Dreiblatt'ın *Seni Unut*'u üzerine bir inceleme yazan Leeore Schnairsohn, çağımızın bu tür yeminleri ve kefilleri artık geride bıraktığını vurguluyor. Ona göre Eski Kudüs (1967'den beri kurtarıldı veya işgal edildi) şimdi yarı Babil'dir, dar sokaklar, antikalar ve ikonların yanı sıra markasız elektronikler ve üzerinde en sevdiğiniz beyzbol takımının İbranice harfleri yazılı atletler satan dükkânlarla doludur. Kadim düşmanlıklar, "Merhaba, nerelisin?" gibi yumuşak çağrılar arasında bütünleştirici bir küresel kültürün işaretleri altında iltihaplanmaktadır. Ve aniden bir bariyerin arkasındaki askerlerin koşuşturmasını göze çarpar. İyice işaretlenmiş eve dönüş yolları arasında - Via Dolorosa'yı yakalayan Almanlar, Golgotha'da diz çökmek için sıraya giren Ruslar, Ağlama Duvarı'nın önünde çember dansı yapan Amerikalılar - havada bir tür ekümenik yabancılaşma asılıdır. Şimdiki Kudüs'te plastik bir sandalyeye oturup soğuk bir kola ısmarlamanıza neden olan ruhsal bir yorgunluktan başka bir şey bulamazsınız. Kutsal yitmiş, büyü bozulmuş, aura çoktan silinmiştir.

İşte tam o anda, o plastik sandalye üzerinde biraz soluklanırken çantadan o anda çıkarılacak en doğru kitap, Ian Dreiblatt'ın ilk uzun şiir koleksiyonu, *Seni Unut (Forget Thee)* olabilir. Mezmur yazarının hatırlayacağına yemin ettiği şeyi unutan bir başlık altında, kitap dünyamızı - Amerika Birleşik Devletleri ve komşu kültürleri - yeni Kudüs olarak hayal ediyor: parçalanmış soy kütüklerinin, kaygan dilin ve kaynayan adaletsizliğin yeri, küresel kapitalizmin korkunç konfeti kültürü tarafından yönetiliyor ve kendi çözülüşünü tamamlamayı bekliyor. Kitap, buranın artık adını hak etmese bile hatırlanmaya değer olduğunu iddia ediyor.

Dreiblatt'ın şiirleri mevcut kültürün işaretlerini birer harabeymiş gibi okuyarak ilerliyor. Şiirler bizi felaketin eşiğine getiriyor ve 21. yüzyılda Amerikan bünyesinin politik sarsıntılarının anlatılmaya değer bir felakete işaret ettiğini öne sürüyor. Kitabın başındaki ve sonundaki şiirler, doğrudan felaketi konu alıyor ve arada, şair hayatta kalan veya geçmişin felaketlerini aktaran şahsiyetlerle - tanrılar ve imparatorlar, öfkeli entelektüeller, tüm çağların şairleri - sohbet ediyor ve belki de şimdi bize neler olduğu hakkında biraz malumat kazandırıyor.

Freud, modern insanın hakikat algısını tepeden tırnağa allak bullak eden üç temel darbeye maruz kalmış olduğunu söylemişti. İlki artık sabit olmadığı için, dünyanın merkezinin artık kendisi olmadığını öğrenmesini sağlayan o "kozmogonik darbe". Ve peşinden gelen "biyolojik darbe": Şeceresinin peygamberlere ve/ya mitolojik zamanların tanrılarına dayanmadığı, insanımsı maymunların soyundan geldiği ve de dünyanın temelinin artık aklın doğal ışığı değil, en uygun olanın hayatta kaldığı bir ayıklamayla iş gören kör bir tabiat olduğu, kafasına dank eder insanın. En sonunda da "psikolojik darbe" ile 'benliğinin artık kendi evinin efendisi olmadığı'nın, bilinçdışı ve akıldışı kuvvetlerden müteşekkil bir okyanusun üzerinde gezindiğinin ve "tarih" diye adlandırma alışkanlığında olduğu şeyin, ilkel ve birbiriyle uzlaşmaz içgüdülerin çarpıştığı fecaat sahnesinden ibaret olduğunun ayırdına varır. Günümüz insanı tüm bu darbelerin ardından, hayatta kalabilmek, kutsala dönemese, yeminini unutsa bile hiç değilse anısını yaşatmak için iki arada bir derede kalan melez bir bilinç meydana getirir Daryush Shayegan'ın deyimiyle.

Tüm söylediklerime bir işaret olsun diye, *Seni Unut*'un içinde, beni Ian'la karşılaştıran o şiirden bir iz bırakıyorum buraya, acemi bir çeviriyle...

Dunjaluče

"umarım bu gece biraz serin dağ havası almışsındır
seninle kamp yapmak bir kolayı paylaşmaktan çok daha iyi
umarım eski bir shaker (hristiyan tarikatı) çiftliğinde bir
derviş halkasında
yaz rahatlığı için yeni bir rekor kırıyorsundur.
otobüsle eve dönerken, ben geçici olarak yarı saydam bir
hale gelene kadar,
seyahatin kutsallığı yerleşikliğin kutsallığına dönüşüyor.
peki, etrafımızdaki şeylerle kullandığımız kelimeler arasındaki mesafeyi kırmamak için değillerse ermişler ne işe yarar?
(...)
karanlığı konuşuyoruz kalbin gerisine hastanelerde, sanayiden kurtarılan çatı katlarında, şehirden kurtarılmış yıkılan
evlerde haber bekliyoruz.
her türlü binayı tanıyoruz
türkçe 'saray', rusya'nın uzey slavlarının alaycı bir şekilde
kulübe anlamına büktüğü ve bosna'nın güney slavlarının
başkentleri için ödünç aldığı bir kelimedir
himzo polovina'nın saraybosna hakkında söylediği bir şarkı,
telaffuz edemiyorum ama şöyle: dunjaluč e golem ti si
golem ti si muazzamsın anlamına gelir ve dunjaluk ölümlü,
maddi dünya, çözülüp dağılan bir devir
arapça dünya sözcüğüne türkçe -luk eki gelir ve dunjaluce,
dünyayla konuşuluyor anlamını verir
aslında biz çok defa
dünyanın konuşabileceğini unutuyoruz
(...)
hey sonsuzdan farklı dünya, sanırım sana rağmen burada bir
sonsuzluk buldum."

daha fazlası için: sabitfikir.com

BİLGEHAN UÇAK
ucakbill13@hotmail.com

'KILIÇ KESMEZ BİR SİS BULUTU'NUN İÇİNDEN

"İspanyolca yazan en genç 25 yazar" arasında gösterilmiş olan Diego Zuniga'nın tuhaf romanı *Camanchaca*, "Denizden şiddetle bastıran, tüm çölü kaplayan, kopkoyu bir sis" anlamına geliyor. Zamanın değişken olduğu bu kitap, günümüz gerçeklerine vurgu yapıyor.

Latin Amerika edebiyatı bayıldığım bir şey değil -tabii bu sözümün belli oranda cehalet içerdiğini de peşinen kabul ediyorum. Latin Amerika edebiyatı içinde Şili'ye dair ise neredeyse hiçbir şey bilmiyorum. Neruda'nın birkaç şiirini biliyorum, evde bir yerde anıları da olacak ama okumadım. Sanırım Türkçeye en çok eseri çevrilen Şilili yazarlar Roberto Bolano ve Isabel Allende. Ama ben Şili edebiyatına genç bir yazarla giriş yaptım. 1987 doğumlu Diego Zuniga, "İspanyolca yazan en genç 25 yazar" arasında gösterilmiş.

Camanchaca adlı kısa romanı tuhaf bir metin. Hem ele aldığı konu hem de ele alış biçimi açısından. Romanda dikkati çeken evvela adı oluyor. Camanchaca, Türkçeye çevrilememiş bile. Arka kapakta bu terimin ne manaya geldiği açıklanmış: "Denizden şiddetle bastıran, tüm çölü kaplayan, kopkoyu bir sis..." Romanın atmosferine de hayli uygun düşen bir isim.

Benim kardeşim liseyi Çin'deki bir Kanada okulunda okudu, oradan çok sevdiği bir sınıf arkadaşı var, adı Benjamin, Şilili. Romanı okuduktan sonra Benjamin'e birkaç soru gönderdim. Tesadüf eseri, bu romanın geçtiği Iquiqueliymiş o da. Bu sis de bir tek orada olurmuş. Ama bir başka şeyi daha çağrıştırırmış: Bu kelime "kamançaka" diye okunuyor ama bozuk bir telaffuzla "çamankaka" -"chamancaca"- diye okursanız o zaman dışkılı bir yemek manasına geliyormuş. Eh, bu birlikte okuma da romana oturuyor çünkü aynı anda iki hikâyeyi birlikte okuyoruz. Anlatıcının ailesiyle yaşadıkları, amcasının şüpheli ölümü, ki bu muhtemelen bir cinayet, spiker olma isteği, ukdeleri, üniversite günleri... Zamanın değişken olduğu bir roman.

Her paragrafı bir bölüm olarak yeni sayfada başlatmış Zuniga. Her ne kadar başka pek çok örneği olsa da hayli modern denebilecek bir teknik. Mesela şu bir bölüm: "'Bütün bunlar yalan,' dedi annem." [57] Bunun gibi tek satırlık başka bölümler de var. Ben galiba "klasik romancılığa" yakın olduğum için bu tip biçimsel zorlamalar bana biçimin içeriğin önüne geçmesi olarak görünüyor. Bunun da bir sanat ürününün sanatsal değerinden çalacağına inanıyorum. Biçim bir zaman sonra mutlaka aşılır, o yüzden "öz" her şeyden önce gelmelidir.

Camanchaca için sadece bir biçim demek haksızlık olur ama. Zuniga, bizi Aracama Çölü'nden geçirirken, Iquique ile Santiago arasında da götürüp getiriyor. Anlatıcının seneler öncesinden boşanmış anne-babasını görüyoruz. Babasının, pek de sevmediği anlaşılan yeni ailesini tanıyoruz. Onlara çok mesafeli ama.

Camanchaca için sadece bir biçim demek haksızlık olur. Zuniga, bizi Aracama Çölü'nden geçirirken, Iquique ile Santiago arasında da götürüp getiriyor. Anlatıcının seneler öncesinden boşanmış anne-babasını görüyoruz. Babasının, pek de sevmediği anlaşılan yeni ailesini tanıyoruz. Onlara çok mesafeli ama.

Anlatıcının futbol sevgisi ilginç

Burada dikkatimi çeken şeylerden biri anlatıcının spor, özellikle de futbol, sevgisi oldu. Bunu da misal Philip Kerr gibi kurmaca değil futbola ilgi duyanların hiç unutmayacağı bir maç üstünden veriyor. 1999 Şampiyonalar Ligi finali, Bayern Münih - Manchester United. (Romanı daha önce okumuş olsaydım Sabitfikir'deki dosyaya -sayı 127- mutlaka yazardım.) Ama maça değinip geçmemiş, Lotthar Matthaus'un çıktığı dakikayı söylüyor, Teddy Sheringham'ın golüne değiniyor. Hatta uzatmada son golü atan Manchesterli Ole Gunnar Solskjaer için bir futbol muhabiri gibi şunları yazıyor: "... o bebek yüzlü katil, tüm zamanların en büyük yedeği..." [29] Gene de tuhaf, o iki golün ortasını yapan Beckham'ın adını anmıyor ya da Schmeichel'ın meşhur kurtarışından eser yok. O karşılaşmaya dair şunları yazmış: "... destansı bir hikâye, unutulmayacak bir maç, iyi futbol dersi işte." [30]

Bir başka yerde ise bu kez bir NBA maçından ve gerçek oyunculardan söz ediyor. Anlaşılan, Diego Zuniga, hayli sporsever bir yazar. "NBA maçı. Ben Minnesota Timberwolves'tum. Antonio da Los Angeles Lakers." [77]

Şimdi de farklı bir branş: "Fakat gerçek şu ki neredeyse bütün zamanımızı beyzbol oynayarak geçiriyorduk biz. Morro'da yaşadığım o son yıl dünya beyzbol liginin tamamını izlemiştim. (...) New York Yankees şampiyon olmuştu." [71]

Son zamanlarda, özellikle genç romancılar arasında marka kullanımı iyice yaygınlaştı. Eski Rus romanlarında "C. şehri"nde geçerken hikâye artık uluslararası şirket ve markaların isimlerine edebiyatta da yer verilmeye başlandı. *Camanchaca*'da da böyle. Kentucky Fried Chicken, BMW, Burger King, Nintendo, Ford... Bu markaların romana girmesinin küreselleşmeyle doğrudan ilgisi var. Okuyucunun tanıdığı bir şeyler görerek metinle daha sıcak bir bağ kurduğu düşünülüyor sanırım. Otomobil denmemiş, özellikle markası vurgulanmış. Hikâyenin akışı içerisinde bu vurgunun bir yeri yok. Ford değil de örneğin Mazda olsa hikâyede hiçbir şey değişmeyecek.

Gene benzer bir şey, kola içiliyor, nugget yeniyor -ikisini de ağzıma sürmem. Ama ekonomideki "Big Mac analizi" gibi edebiyatta da, genç yazarlar arasında, pop-kültürün pek çok öğesinin kullanıldığını görmeye başladık. Nugget, artık o kadar "küresel ortak kültürün" parçası ki çevirmen öylece bırakmış, çevirmeye gerek duymamış -zaten gerek de yok.

Ama çevrilmese de dipnotlanması gerektiğini düşündüğüm bir yer var: "Çölde yürüyen bir adam. Arkamızda kalıp tepelerin arasında gözden kaybolana kadar birkaç saniye boyunca izliyorum adamı. Onu görüyor ve o olduğumu hayal ediyorum, çölü geçtiğimi, yitip gittiğimi. Bir *empampado* gibi. Bu kelimeyi seviyorum. *Empampado*." [19, italikler orijinal metinde] Bu kelimeye bir önem atfetmiş yazar, anlatıyor kelimeyi bize. Ama böyle bırakılınca bize geçmiyor, boşlukta kalıyor. Bunu da Benjamin'e sordum. "'Pampa'da yok olmak" anlamına geliyormuş, çayırda, geniş bir alanda, arsada yitip gitmek.

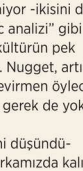
Kitaba adını veren "çöl sisinin" neden hayatın çok önemli bir parçası olduğunu ve neye yol açtığını da okuyoruz: "Saat geç. Gölgeler ile sisin arasından çölü geçiyoruz. (...) Yıldızları seyretmeye çalışıyorum, ama hiçbir şey görünmüyor. 'Camanchaca bu,' diyor babam, 'çöl sisi.' (...) Saatte yüz kırk kilometreyle sürüyor. Gözlerimi kapatıyorum. Ve işte yolda onları görüyorum, yola uzanmış halde. Cesetler. Çocuklar ve yaşlılar. Yolun ortasında. Çölün ortasında onları görüyorum, babam yanlarından dolanarak geçiyor, hızlanıyor ve yanlarından dolanarak geçiyor." [139]

Otantik bir aile hikâyesi

Çöl geçmek denince aklıma Hasan Söylemez'in Akraika'da geçen o muhteşem Tenere belgeseli geliyor. Çöldeki ölümlerin denizlerdekinden fazla öğrendiğimde çok şaşırmıştım. Korkunç bir trajedi ama Akdeniz'de olmadığı için kimsenin ilgisini ve dikkatini çekmiyor. Burada da böyle bir şey var mı bilmiyorum, sadece babanın bir kaza karşısındaki duyarsızlığı mı yoksa olagelen ölümler karşısındaki kanıksamışlığı mı, emin değilim. Ama hangisi olursa olsun çarpıcı bir bölüm.

Bir aile hikâyesi anlatıyor Zuniga. Bazen otantik bazen küreselleşmenin bütün öğelerini barındırıyor. Bunu da bilinçli olarak yaptığını düşünüyorum. Camanchaca ile Ford, Empampado ile Burger King, anlatıcının hayatında eşit yer tutuyor. Bu da kuşkusuz günümüzün bir gerçeği.

Şili edebiyatına Diego Zuniga ile giriş yaptığım için mutlu olduğumu söyleyebilirim.

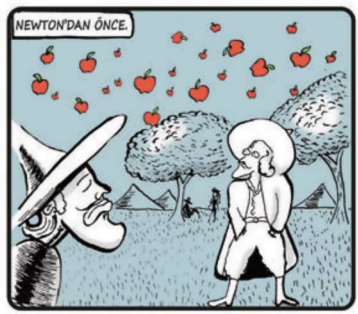
CAMANCHACA
Diego Züniga
Çev: **Ümit Edeş**
İLETİŞİM YAYINCILIK 2021

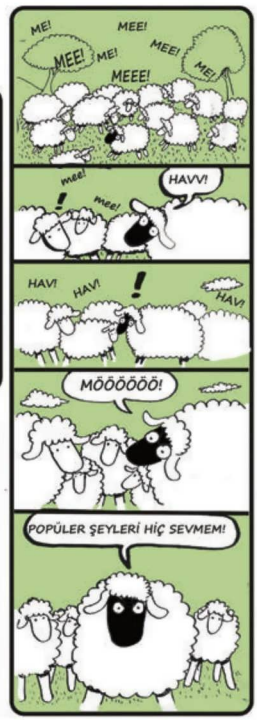
ÇAYAĞACI

SELAHATTİN DEMİRCİ

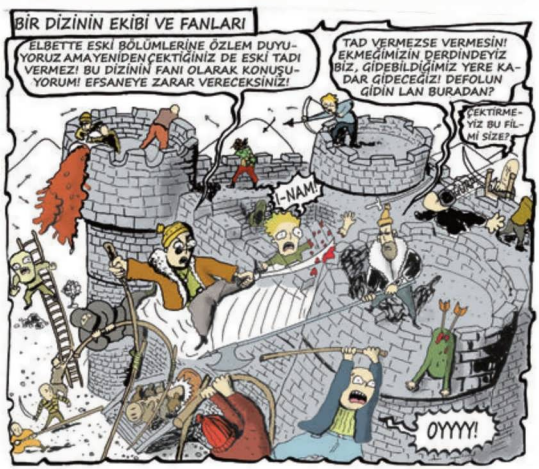

daha fazlası için: sabitfikir.com

selahattin87demirci7@gmail.com
selahattindmrci

daha fazlası için: sabitfikir.com

NAHİDE NAGEHAN AKYOL
nahidenagehan@gmail.com

BYUNG-CHUL HAN'IN DÜNYASI

Byung-Chul Han'ın çalışmalarının odak noktasını, modern zaman toplumunun eleştirisi ve iletişim teknolojilerinin gelişimiyle beraber bireyde ve toplumda yaşanan dönüşümler oluşturuyor. *Şeffaflık Toplumu*, *Çakma* ve *Yeryüzüne Övgü*'de bu izleri arayacağız.

daha fazlası için: sabitfikir.com

Byung-Chul Han'ın çalışmalarının odak noktasını, modern zaman toplumunun eleştirisi ve iletişim teknolojilerinin gelişimiyle beraber bireyde ve toplumda yaşanan dönüşümler oluşturuyor. Söz konusu Byung-Chul Han kitapları olduğunda okur olarak kendinizi kararsız bir konumda bulabilirsiniz. Bir taraftan iletişim, şiddet, gösteri, sosyal medya gibi alanlar üzerine zihin açıcı denemeler yazan Han; diğer taraftan ele aldığı düşünürleri, dönemleri keskin biçimde anlaşılır bir düzeye getirerek yeni tartışmalara kapı aralıyor. Eserlerinde odaklandığı sorunlar, bizzat bireyin ve toplumun içinde olduğu durumlara karşılık geldiğinden sıradan okur ve aynı zamanda disiplinlerarası çalışmalar yapan araştırmacılar için önem arz etmektedir. Han, kitaplarında ele aldığı konuları Batı düşüncesinin bütüncül ve ilerlemeci karakteristiğine uygun olmak üzere kendinden önceki düşünürlerin fikirlerini dikkate alarak oluşturmuştur. Ancak postmodern gerçekliğe de uygun biçimde yeniden yapılandırdığı görülmektedir. Martin Heidegger'den etkilenirken Michel Foucoult, Jeremy Bentham, Walter Benjamin, Zgymunt Bauman, Jean Baudrillard gibi düşünürlerin görüşlerini de yeniden yorumlamaktadır.

Olumsuzluklardan arınmış toplum

Şeffaflık Toplumu kitabında, 90'lı yıllarda başlayan ve günümüzde tamamen ivme kazanan enformasyon, sosyal medya ve bunların sağladığı dijital iletişim teknolojileriyle beraber iletişimin, toplumu nasıl şeffaf bir yapıya büründürdüğü ve şeffaflaşan bu iletişimin toplumu nasıl dönüştürdüğü üzerinde duruyor. Bu dönüşümdeki olguları ve durumları nesnel bir şekilde ele alırken sosyal ağları kötülemiyor. Ancak bu ağların yaratmış olduğu yeni iletişim biçimlerine ve oluşan yeni "kontrol toplumu"na eleştirel bir bakış açısı getiriyor. Sosyal yapının geçirdiği bu dönüşümü şeffaf iletişim, kontrol toplumu, dijital panoptikon gibi kavramsallaştırmalar üzerinden irdeliyor.

Byung-Chul Han, bahsettiği "şeffaflık toplumu" ile yaşadığımız toplumu tarif ediyor. Lakin burada kullanılan şeffaflık terimi, olumlu anlamından ziyade olumsuz bir durumu imlemektedir. Çünkü onun tanımına göre şeffaflık, toplumda var olan bütün pürüzlerin yok olmasıdır. Pürüzlerin yok oluşuyla ortaya çıkan olumluluk toplumu, acı, üzüntü veren duygulardan arınmış toplumdur. Böylesi bir toplumda sosyal ilişkiler zayıflar ve insan bir otomasyona dönüşür. Çünkü bu toplumda anlık, hesapsız gelişen durumlar söz konusu değildir. Her şey önceden planlanmış ve öngörülebilirdir. Sosyal ağlar aracılığıyla kurulan bireyler ve gruplararası iletişim modelini örnek olarak inceleyen Han, bu tarzdaki ilişki modelinden en çok zarar gören duygunun aşk olduğunu özellikle vurguluyor. Han'a göre şeffaflık toplumunda, insana ait gizli hiçbir alan yoktur. Çünkü sosyal ağların gündelik hayatta çok fazla yer edinmesi mahremiyet alanını giderek daraltıyor ve toplum, her şeyin teşhir edildiği bir topluma evriliyor. Hiçbir şeyin gizli kalmamasıyla demokratik toplum yapısı yok olup denetimi kolay toplum yapısı oluşuyor.

Çakma: Çince_Yapıbozum kitabında Han, sanat eserleri dâhil hiçbir ürünün eşsiz ve biricik olmayışından bahseder. Bunu yaparken var olan her şeyin de sürekli bir dönüşüm hâlinde yenilenebilir olduğunu çeşitli örneklerle açıklamaktadır. Orijinal kavramını kabul etmeyip sürecin egemen olduğu bir düşüncenin modern zamanın kategorileri ile anlaşılamayacağını göstererek Uzakdoğu düşüncesinin sanattan gerçek hayata yansımalarını açıklamaktadır. Kitabın odak noktası Çin'deki *shanzhai* (çakma) kavramının, Batı'daki anlamından önemli ölçüde farklı olmasıyla birlikte Uzakdoğu'daki yaşam kavramı gibi bir süreç hâlinde, reenkarnasyon döngüsü ile ilgili olduğunu vurgulamaktadır. Yani, gerçek bir *zhen ji* (orijinal) nin olmadığı ve her yinelemenin amacının daha yüksek bir mükemmellik arayışında olduğunu anlatmaktadır. Bu anlamda bir *fuzhi* (kopya), gerçekten "sahte" değil yalnızca "orijinal" veya muhtemelen ilk örnekten "daha orijinal" olabilecek bir şeydir. Ve sürecin bu döngüsel tekrarı göz önüne alındığında, ilk etapta *zhen ji* (orijinal) kavramı hızla anlamsız gelmeye başlar. Burada vurgulanan nokta, eğer *fuzhi* (kopya) o kadar iyiyse -ki bir uzman bile onunla aslı arasındaki farkı söyleyemez- peki ikinci resmi 'sahte' yapan nedir? Altta imzası bulunan sanatçının onu üretmediğini öğrendiğinizde bir sanat eserine olan beğeniniz neden birden bire azalır?

Batı'da özgün olan eserlere kutsal emanet gibi davranılırken Uzakdoğu kültürü buna oldukça uzaktır. Uzakdoğu'da özgün olan eserler koruma veya restore etmeden çok farklı olan bir teknik geliştirilerek korunur. Bu teknik, devamlı çoğaltma tekniğidir ve bu ilhamı doğadan aldıklarını söylerler. Çünkü doğadaki sonsuz yaşam döngüsünde eşsiz,

özgün ve nihai bir şey olamaz. Çin'deki bir diğer anlayışa göre, sanat eserlerine gelecekteki yorumlar için boşluk bırakılabilir. Bu sayede mükemmel bir kopya yaparak usta olabiliyor ve sanatı bu şekilde öğreniyorsunuz.

Çiçekler başrolde!

Yeryüzüne Övgü: Bahçelere Bir Yolculuk kitabında ise Han, kışın da çiçek açması gereken bir bahçede üç yıl boyunca kendini dünyanın ve doğanın güzelliğine adıyor. Değişen zaman anlayışı hakkında onu meşgul eden düşünceleri anlatıyor. Bahçede çalışma ve mevsimler, çiçekler gibi basit ama gerçekçi şeyleri felsefi düşünceler ve sakin duygularla birleştirerek ele alıyor.

Han, Berlin Wannsee yakınlarında hayata geçirdiği Gizli Bahçe projesinde çiçek seçkisi ile kışa meydan okumaktadır. Noel gülü, kış yasemini, cadı fındığı, kokulu kartopu karanlık mevsimde onu memnun eden çiçeklerden sadece birkaçı. Hostalar, Kore'den gelen çiçek tohumları, ortancalar ve güller bahçeyi güzellik ve huzur vahasına dönüştürürken Isabella Gresser'in büyüleyici siyah beyaz illüstrasyonları, bu bahçeyi hayal etmemizi kolaylaştırıyor. Byung-Chul Han botanik bilgisini, Heidegger ve Kant'ın felsefi metinleri üzerine kısa düşüncelerle ve Hölderlin, Rilke gibi şairlerin şiirleriyle birleştirerek kitaba serpiştirmektedir. Aynı zamanda klasik müzik ve şarkı söylemesinin yanı sıra Roland Barthes'ın *Aydınlık Oda*'sı veya Novalis'in *Mavi Çiçek*'indeki romantizmi de bizlere yansıtıyor. Han bunları yaparken dünyanın korunması ve romantizme dönüş çağrısında da bulunuyor.

Kitapta doğanın insanlar tarafından tahrip edilerek biçimsizleştirilmesinden şikâyet ediyor. Kitabın ön sözünde metnini, "Yeryüzünü öven ilahiler" olarak tanımlar. Byung-Chul Han için bahçe, Tanrı'ya giden bir yol, onu mutlu eden bir yer. Ve her şeyden önce, romantik olan her şeyin kaybolduğu ve hatta gerçekliğin ortadan kaldırıldığı gürültülü, dijitalleştirilmiş dünyaya karşı bir yeni dünya ve insanlardan kaçmak için ideal bir inziva yeri. Çünkü Han, bu bahçede ne kadar uzun kalırsa dünyanın güzelliğine o kadar saygı duyduğunu söylüyor.

Bahçecilik, bir sevgi ve özen eylemidir. Han, coşkuyla çiçekleri öptüğünü, onları sevgiyle sarmaladığını söyler. Yıl boyunca meydana gelen değişikliklerden hoşlanır. Hangi bitkileri güzel bulduğunu, onu neyin rahatsız ettiğini ve çirkin, çürümeyen meşe yapraklarından ne kadar nefret ettiğini basit cümlelerle anlatmaktadır. Bahçe ve bitki bakımının ne demek olduğunu, her bitkinin kendi zaman bilincine sahip olduğunu yine onlardan öğrenir. Böylelikle yeryüzüne, onun tuhaf eşsizliğine her gün yeniden hayret eder.

Yeryüzüne Övgü, ne bir bahçıvanlık kitabı ne de doğa felsefesi ya da ekoloji üzerine bir metin. Her şeyden biraz... Basit bir çiçekten Kant'ın *Saf Aklın Eleştirisi*'ne ve Schubert'in *Kış Gezisi*'ne geçmesinde bunu rahatlıkla anlayabiliyoruz. Han'ın bahçe felsefesi, yeryüzüne ve doğaya karşı bir sevgi beyanı, insanlığa onları korumaya yönelik çağrısıdır.

Yazıda geçen kitaplar

daha fazlası için: sabitfikir.com

ALİ EMRE
aliemre_degirmenci@hotmail.com

FETRET, İHANET, CELÂDET: SEPETÇİOĞLU'NUN DARAĞACI ROMANI VE ŞEYH BEDREDDİN

Mustafa Necati Sepetçioğlu, *Darağacı* adlı kitabının ilk cephesinde hem kahramanın hem de devletin ömrü, tatlı ve bereketli bir olgunluk döneminin meyvelerine göz kırpıyor. Romanda Ankara Savaşı, Timur, Yıldırım, Fetret Devri, Börklüce Mustafa, Balım Usta, Sefil Ali gibi durakların arasında en dikkat çekeni ise Şeyh Bedreddin. O ki, biyografisinin ve onca eserinin üstünü örten, büyük ve acıklı bir hikâyenin içine sürüklenen talihsiz bir adam. Âdeta "fahri bir önder" olarak üstüne kalan hareketin akıbetinden kaçamayan bir sima. Adamlarının yaptıklarının ceremesini çekmek zorunda kalan bir figür. Sepetçioğlu, "tanrılaştırılmış önder" tipinin yansımalarını yer yer başarılı bir şekilde aktarıyor.

daha fazlası için: sabitfikir.com

"Bayezid, Bedreddin ve Timur üçlüsü"nü, üç romana yayarak anlatıyor Mustafa Necati Sepetçioğlu. *Darağacı*, üçlemenin hitama erdiği kitap. Atılganlığını çok yönlü bir gelecek tasarımına payanda kılan hünkârın Boğaz'da bir hisar yaptırmasıyla başlayan roman, uzun bir tartışma ve yargılamanın ardından, Şeyh Bedreddin'in Serez'de asılmasıyla noktalanıyor.

Olay örgüsü, dört cepheli. Bunların ilkine, Bayezid'in son yıllarına tanıklık ederek adım atıyoruz. Niğbolu zaferinin ardından taze uçlar veren bir düşünüş, arayış ve hayıflanış söz konusu. Hem kahramanın hem de devletin ömrü, tatlı ve bereketli bir olgunluk döneminin meyvelerine göz kırpıyor. İkinci cephe, Timur'un müdahalesini öne çıkarıyor; ilk cephedeki tatlı baş dönmesini kana bulayan, çok yönlü hasat düşünü upuzun bir kâbusa çeviren bir süreç bu. Sadece hanedan ve onun etrafındaki fedakâr kadro değil, siyasi yapı ve Türkmen ahali de sendeliyor. Müslüman beldelere yönelik seferlerine kendince gerekçeler uyduran Timur; iç ve dış hainlerin de yardımıyla, idealler bahçesine büyük bir yıkım getiriyor, tarihî yürüyüşü inkıtaa uğratıyor.

Ankara Savaşı'nın doğurduğu sosyal heyula, ülkeyi kasıp kavuruyor. Fetret Devri denen bu kaotik ortamdan kurtulmayı geciktiren de Yıldırım'ın soyundan gelen kurtarıcıların çokluğu oluyor. Bu sırada, tünel kazarak kendisini kurtarma girişimlerine sahne olan esir çadırında olup biteni öğrenen; kaçanları, karşı cepheye geçenleri, öz babasına ihanet edenleri, didişmek için fırsat kollayanları ve gariban halka çökenleri işiten Yıldırım dayanamayıp intihar ediyor. Bu intihar, kendi ıstırabını bitirse de bataklıktaki tepişmeyi azdırıyor. Timur, çekip giderken de arkasında yalnızca tükenmiş bir Anadolu değil, çatallanmış, rezilleşmiş, utanma sınırlarını aşmış yıpratıcı bir kardeş kavgası bırakıyor. Üçüncü cephe, Şeyh Bedreddin'le, onun hem Anadolu'yu hem de Rumeli'yi ısırgan otları gibi bürüyen alt kadrosuyla temsil ediliyor.

Osmanlı kocaman bir ekmek oldu

Şeyh'i yoldan çıkaran, çoğu kere ikilemde bırakan, yoksulların ve ezilmişlerin derdinden ziyade şahsî ihtirasların ve dahası Osmanlı düşmanlığının ateşine odun taşıyan figürler sahneyi hareketlendiriyor. Erken ve kanlı bir köylü komünizminin serpilmesini sağlayan propaganda ve eylemler bütününde, dış mihraklar da ağırlıklı bir yer tutuyor. Üçüncü ile kesişmesi ve hesaplaşması kaçınılmaz olan dördüncü cepheye hayat veren unsur; "sadık ve has evlat" cemresi. Ana karakter fetrete son verecek olan Çelebi Mehmed. Kardeş kavgası, beyliklerin ayrılması gibi siyasi problemler bir yana; kendi emelleri için bir Bedreddin efsanesi uyduran Börklüce Mustafa, Torlak Kemal, Sakız Adası'nın tekfuru, adadaki Giritli keşiş ve Çeykel öncülüğündeki yıkım ekibi; İne Bey, Minnet Bey, Balım Usta ve Sefil Ali gibi yine sadık ve fedakâr figürlerle karşılanıyor. Şeyh'i kazaskeri yapan Musa Çelebi'nin dönekliği gibi Osman Gazi yadigârı Koca Evrenuz'un arada kalmışlığı, pişmanlığı, horlanışı da fazla derinleşme imkânı bulamasa da oldukça trajik. Ayaklanmaların bastırılması ve darağacının görünmesiyle bütün cephe ve sahneler kapanıyor, sürekli koşturan kahramanlar da azıcık dinlenme fırsatı buluyor: "Sonunda kocaman bir ekmek

oldu Osmanlı ülkesi, nar yüzünde kızarmış koskoca bir taze ekmek ki sıcacık!..”

Beş altı yıl önce, Batı Trakya ziyareti esnasında Çipras’ın da bölge halklarının ortak bir değeri olarak gündeme getirdiği Bedreddin Simavî’nin fazlasıyla hareketli, sıra dışı ve ibretlik bir biyografisi var şüphesiz. Toplumsal hayata ve adalete yönelik birkaç cümlesi, hırsı ve kızgınlığıyla bütünleşen bazı yorumları, yeniden diriliş ve ahiretle ilgili kimi çıkarımları; biyografisinin ve onca eserinin üstünü örten, büyük ve acıklı bir hikâyenin içine sürükleyen talihsiz bir adam. Âdeta “fahri bir önder” olarak üstüne kalan hareketin akıbetinden kaçamayan bir sima. Adamlarının yaptıklarının ceremesini çekmek zorunda kalan bir figür. Bir tür, “zoraki kahraman”; hikâyesi ve akıbeti, bir şal gibi üzerine atılarak yerine başkaları konuşturulan, çok istekli görünmediği bir tarihi durağa sıkıştırılan bir müellif.

Sepetçioğlu, “Şeyh uçmaz, mürit uçurur” sözünün anlam evleğini ve “tanrılaştırılmış önder” tipinin yansımalarını yer yer başarılı bir şekilde aktarıyor. Fakat tekrarların, işin tadını kaçırdığı da vaki. Bedreddin’in makam ve şöhret düşkünlüğü, zaafları ve açmazları sürekli vurgulanıyor. El üstünde tutulmayı, baş tacı edilmeyi hatta tapılmayı hak ettiğini düşünen yarı meczup bir adama dönüştürülüyor. Hiç ummadığı kişiler tarafından burnunun yere sürtüldüğünü de okuyoruz elbette. Börklüce’nin ağzından verilen ve aslında yazarın anlatımdaki ikilemine de işaret eden şu sözler bunun güzel bir örneği: “... Seni kim bilirdi? Odunu çıkarıp Şeyh Bedreddin’dir desem kalabalığa eğilip oduna taparlar, sen ne sanıyorsun kendini? Kitapsın sen! Var kitaplığınca kal.”

Biyografinin bizzat kendisinde içkin olduğu kabul edilen çıkmaz, belki de bile isteye bize de bulaştırılmak isteniyor. Romanın son sayfalarına dercedilen şu açıklamayı konuya âşina olanlar hemen hatırlayacaktır: “... Benim yüzümden nice günahsızların kanı döküldü; o kanların arınması için benim de kanımın akıtılması şeriata uygundur. Yargınız böyle olursa yerine getirilmesi için başımı ayak bilirim...”

Yazarın ara sıra kollamak zorunda kaldığı Timur da çığırından çıkmış insanlığı yola getirmeye ahdetmiş bir ıslah edici olarak söz alıyor romanda. Yıldırım’ın intiharı sırasında büyük bir şok geçirmesi, daha sonraki Çin seferini bile yaşadığı bu şaşkınlık ve pişmanlığa bağlaması, Anadolu’nun ahvalini ve akıbetini haddinden fazla dert etmesi de abartılı kanaatimce.

Elimde kitabın 2019 tarihli 20. baskısı var. Özensiz bir baskı. Yazar hakkında hiçbir bilgi yok mesela. Bir kısmı müellifin tutum ve tasarrufundan kaynaklansa da çok fazla yazım ve dizgi hatasıyla, noktalama eksiği ve yanlışıyla karşılaşıyoruz.

Birçok yazarda gördüğümüz gibi Sepetçioğlu da anlattığı dönemin ruhuna uydurmaya çalıştığı farklı hatta kısmen arkaik bir dile yaslanıyor. Romana çeşni tadı katan bazı kelime ve ifadeler serpiştirmekle yetinmiyor yani; *Ak Topraklar*’ı kendisinden önce yazan Emine Işınsu’nun gramer ve üslupla ilgili perspektifini bile gölgede bırakan yoğun ve zorlu bir çabaya girişiyor. Orta Anadolu halkının yerel konuşmasını merkeze alan bir “tarama sözlüğü” geçiriyor âdeta romanın üstüne. Kitapta “kubarma, öte bete, karabudun, çakşırlık, belinlemek, çeç, yangulanmak, pırnakıl, yasavul, sokranmak, çağanoz, göresimek, yipildetmek, kerçine, ikinciklenmek, yalabumak, körsü, sinitti, büngüldeme, dıvrak, yaykama, dipdede, kunlamak” gibi kelimelerle sık sık karşılaşıyoruz. Yazar; yüklemleri, fiil çekimlerini, cümle kuruluşlarını da bu dil ve anlatım tercihinin emrine koşuyor. Bir iki yer dışında “Allah” kelimesinin hiç kullanılmaması, yerli yabancı herkesin “Tanrı” demesi ilginç. “Bre”, dillerden düşmeyen bir ünlem. “Güneş, yaşını başını henüz almamış bir dul kadın nazında ne eski kocasını unutmuş ne yenisine ısınmış, ama alabildiğine sereserpeliğe vermişti kendini” türünden, uzun ve tuhaf benzetmelere de rastlıyoruz.

Tartışmalı sözler

Betimlemeyi besleyen, karakterin fizikî ve ruhî portresi ile örtüşen ifadelerin, mecazlı sözlerin, iyi buluşların yanında zorlamalara, muğlaklıklara, anlatıma kıymet katmayan sözlere de rastlıyoruz. Adlandırmalar, ilk kitaplarındaki uydurmalarla kıyaslandığında daha yerinde. Eserdeki kurguyu zapturapt altına alan o genel, bütüncül anakronizm devam etse de önceki romanlarında Ortodokslara günah çıkarttıran, haritacılığa ters takla attıran, İzmir yöresinde gençlik dernekleri kurduran, Danimarkalı anlamındaki daniska kelimesinin kullanımını yaklaşık on asır öne çeken, çok erken bir dönemde buldok köpeğinden dem vuran, kurtçu diye adlandırılan bir tâife icat eden, rahip ile keşişin karıştırılmasına yol açan, ülkücü hareketin 70’lerdeki iç ve dış sorunlarını tarihin faklı sekmelerinde tartışan örneklerin nispeten azaldığı söylenebilir.

Bize o devirde uzak ve yabancı bir iki yazmada geçse de Osmanlı tarafından henüz kullanılmayan bir adlandırmaya atıfla, padişaha “Frenk’in Türkiye dediği yer” dedirtmesi, akılda tutulmalı. Bazı Bizans kaynaklarındaki bir rivayeti alıp, geriye doğru işletilen kökenci bir milliyetçilik ve aklın sınırlarını zorlayan bir inanmışlıkla söylettiği şu sözler de fazlasıyla tartışmalı: “Bizim Oğuz Soyu’ndan gelme Peçenekler’den on bin atlı buralarda bir yerden vurmuşlar atlarını, yüze yüze birinin bile burnu kanamadan karşı kıyıya geçmişler. On bin atlı Ali Paşa duyar mısın? Şu gördüğün Boğaz denizini diyorum, atlarını yüzdüre yüzdüre karşı kıyıya geçmiş.” Diğer taraftan “Bre arap değil misin, altın lafına can verirsin domuz...” gibi ırkçılığa belenmiş ifadeleri kullanmaktan rahatsızlık duymaması da bizi hem üzüyor hem de düşündürüyor elbette.

DARAĞACI
Mustafa Necati Sepetçioğlu
İRFAN YAYINEVİ

daha fazlası için: sabitfikir.com

RÖPORTAJ

TUBA KAPLAN
kaplanntuba@gmail.com

"MÜCADELE İÇİNDE KALMANIN YOLU BALKONLARDAN GEÇİYOR"

Hikâyeler yazan, dergi yöneten, derlemeler yapan Erhan Genç, günümüzün üretken kalemlerinden. Yeni kitabı *Kimsenin Atlamadığı Balkonlar*'da kendi köşesine çekilip insanları gözlemek yerine yaşamın farklı anlarında bulunmayı, temas etmeyi tercih ediyor. "Var olmaya devam edebilmenin yolu balkonlardan geçiyor" diyen Erhan Genç ile konuştuk.

Hayırlı olsun enteresan bir ismi var kitabının *Kimsenin Atlamadığı Balkonlar*. Nedir balkonla alıp veremediğin? Sezai Karakoç'un modern binalar ve balkonlarla hesaplaşması sende bambaşka bir hal alıyor artık kavga "alt gelir gurubu hassasiyetine"karşı veriliyor, öyle mi?

Teşekkürler Tuba. Bir şeye isim vermenin kolay olmadığını düşünenlerdenim. Bana kalsa öykülerin her birine birer sayı bile verebilirim... Ama sonunda el birliği ile *Kimsenin Atlamadığı Balkonlar*'da karar kıldık. Öyle ya, balkonlar zaten atlamak için değil midir?

Balkon bizde genellikle evlere metrekare kazandırmak için yapılır. İlk katın ardından ikinci kata fazladan alan kazandırmanın bir yöntemi de balkon yapmaktır. Bir müteahhit taktiği yani. Balkonların çoğu ise bebek arabası, mangal malzemeleri, bisiklet koymak için adeta bir depo olarak kullanılır. Günümüzde bireyler hayatın akışına kendilerini öyle kaptırıyorlar ki, iş-ev/ev-iş cenderesinden kendini kurtarıp balkonu düşünecek, balkonda düşünecek vakitleri olmuyor. Hal böyle olunca balkon metaforu günümüzü yansıtan güçlü bir kavram olarak öne çıkıyor.

Balkondan bahsederken geçtiğimiz günlerde kaybettiğimiz kıymetli şair ve mütefekkir Sezai Karakoç'tan bahsetmemek olmaz elbette. Durduğumuz yer birbirine yakın olsa da balkona bakışımızın farklı olduğu Karakoç'a dokunmayan herhangi bir balkon metni, öyküsü, şiiri elbette eksiktir. Ben balkonu, bireyi rutinin dışına çıkarabilen bir şey olarak görüyorum. Günü makineler arasında geçen bir mühendis için mesai sonrası deniz kenarında oturduğu bank, akşama kadar el arabasını peşinden sürükleyen bir kâğıt toplayıcısının bir kenara ilişip yaktığı sigara, gün içinde öğrencileriyle tek tek ilgilenen bir öğretmenin okul sonrası başına geçtiği ebru teknesi, her biri için birer balkon sayılabilir.

"Bir Eylül Cemresinin Hazin Sonu" adlı öykümde kahraman, hayatın acımasız döngüsü içinde nasıl yaşadığının o kadar farkında değildir ki evinin balkonsuz olduğunu çok katlı bir TOKİ binasının camından görünen bir minarenin şerefesine bakınca fark eder. Ne yazık ki çektiği banka kredisi ancak balkonsuz bir ev almaya yetmiştir. Alt gelir grubunun ne demek olduğunu işte o an kavrar. O an kahramanımız için sadece alt gelir grubunun ne demek olduğunu anladığı bir an değil, varlığının farkına vardığı, belki de kendine geldiği bir andır.

Yaşama kavgamız sürekli devam ettiği ve her an boyut değiştirdiği için bitmek bilmeyen bu mücadele içinde var olmaya devam edebilmenin yolu balkonlardan geçiyor diyebilirim.

Zihnim öykü kırıntılarıyla dolup taşıyor

İlk öykü çok iyi başladı, "Kule Plaza"yı nasıl yazabildin? "Bağlılık Aslı" filmiyle birlikte okudu zihnim. Çalışan çocuklu her kadını kavrayacak boyutta derin anlayış var öyküde.

Semih Kaplanoğlu sevdiğim bir yönetmen. Özellikle "Buğday" filmini hayranlıkla izlediğimi belirtmek istiyorum. "Bağlılık Aslı" ve "Bağlılık Hasan" filmlerini henüz izleyemesem de günümüz insanı üzerine eğilmesini ve dünyanın geleceğine dair düşünüyor olmasını büyük bir takdirle karşılıyorum.

Kule Plaza'yı yazma fikri pandemi öncesi bir arkadaş ziyaretinde belirdi. Üniversiteden beri sürekli görüştüğümüz bir arkadaş grubu ile evlenip çoluk çocuğa karıştıktan sonra da düzenli şekilde buluşmaya devam ediyor, gittikçe kalabalıklaşan grubumuzda her ay sırayla birbirimizi ağırlıyorduk. Kule Plaza'yı yazmadan önce mimarlıkla ilgili bir kitap okurken Bentham'ın panoptikon tasarımından etkilenmiş, bu tasarımın günümüzdeki iş hayatına benzerliğine takılmış ve bunu bir öyküde değerlendirmek üzere zihnimin arka taraflarında bir yerde yazılacak bir öykü kırıntısı olarak not almıştım. O günkü davette arkadaşlarımdan biri eşinin doğum izni bitene kadar çocuklarına bakacak birini bulamadıklarını, bundan dolayı son gün hiç tanımadıkları bir bakıcıyı internetten ayarladığını ve bakıcı gelene kadar da evin her odasına kamera taktırdığını anlatmıştı. İlk iş gününde telefonuna kurduğu kamera ara yüzü ile

daha fazlası için: sabitfikir.com

Erhan Genç

sürekli evi, odaları ve bakıcıyı izlediğini anlatırken içimdeki öykücünün heyecandan yerinde duramadığını hala dün gibi hatırlıyorum. Arkadaşımın anlattıkları yazılmayı bekleyen öykü kırıntılarının arasındaki panoptikon tasarımı ile birbirini buluvermişti. O andan sonra buluşmada neler konuşuldu, neler ikram edildi, ne zaman eve döndük hatırlamıyorum. İçimdeki yazar eve gelene kadar bütün kurguyu çatmış öyküyü neredeyse bitirmişti. Sonrasında bana sadece biten öyküyü daktilo etmek kaldı.

Öyküyü düşünürken ve yazarken çalışan çocuklu kadını bahsettiğin kadar derin kavradığımın farkında değildim. Ben hayatın akış hızında kaybolmuş bir bireyi bulmuş, ona elimi uzatmış ve onu içinde bulunduğu durumdan çekip çıkarmıştım. Beni heyecanlandıran şey buydu.

Epizotların çok zengin, çamaşır makinesi kişilik kazandı karşımda, gerçek ve hızlı bir hikâyeydi "Hayat Bandersnatch". Günlük hayata karşı güçlü bir gözlem var sende, melodrama kaçmadan, gerçeklikle.

Hayatın karşımıza çıkardığı seçeneklerin, bu seçenekler karşısındaki tercihimizin ve tercih etmediğimiz ve sonucunu hiçbir zaman bilemeyeceğimiz diğer seçeneklerin üzerinde düşünmeyi seviyorum. Önceki kitabımda yer alan "Üç Masa Bir Mezar" adlı öykü, bu düşüncenin mahsulüydü. Online film/dizi izleme platformlarından birinin bu mesele üzerine vizyona getirdiği birkaç yapım bu düşüncede yalnız olmadığımı gösterir nitelikte. Black Mirror Bandersnatch de bunlardan biri.

Hayatın içinde olmak, toplu taşıma kullanmak, pazardan alışveriş yapmak beni besleyen şeylerin başında geliyor. Hayatın içinden kısmen çekildiğim tatil dönemlerinde veya işe kendi aracımla gittiğim zamanlarda üretkenliğimin azaldığını hissediyorum. Ne zaman ki günlük işlerim yoğunlaşıyor, ne zaman ki oradan oraya koşturuyorum, işte o zaman yazılacak şeylere de yetişemiyorum. Zihnim öykü kırıntılarıyla dolup taşıyor.

Öyküde kendine yer bulan vıcık vıcık melodrama ve kitap tanıtım yazılarında sıkça boy gösteren "şiirsellik"e kendimi hep uzak hissetmişimdir. Her ikisinin de şahsi bir şey olduğunu ve okuru çok da ilgilendirmediğini düşünüyorum. Böyle öyküler okumak, ardında okurda bir aldatılmışlık hissi bırakıyor. Bu tarz metinler üretmek, gün içinde belki bir belki iki kere okumaya fırsatı olan okurun zamanını çalmaktan başka bir şey değilmiş gibi geliyor bana.

Artık metnin süreksizliği, bitimsizliği, anlam yokluğu ve çokluğu, üstkurmaca, metinlerarasılık, oyunsuluk, düş ve gerçeğin iç içe geçişi, öykülerde sık görülen bir şey. Oyun kurmayı seviyorsun sen de, futbolu sevip oynamakla öykü kurmanın bir bağı var mı?

Futbolda amaç gol atmak olsa da gerçek futbol izleyicisi takımı gol atmasa bile ortaya koyulan bir güzel futbol varsa bundan tatmin olabilendir. Futbolu seviyorum, evet. Hem izlemeyi, hem yorumlamayı, hem oynamayı ve hem de yazmayı. Bir plan dâhilinde yapmış olmasam da bir şekilde her kitabımda bir futbol hikâyesi kendiliğinden yerini aldı. Futbol birçok insana aynı anda dokunabiliyorsa ve her maç ayrı hikâye barındırıyorsa neden yollarımız kesişmesin ki?

Gün geçtikçe, yaş aldıkça ve bazı öyküleri geride bıraktıkça aslında tüm büyünün gol atmakta olamayacağını, ortaya konan güzel futbolun da puan getirmesi gerektiğini düşünüyor insan. Şunu da belirtmek isterim ki güzel futbol derken futbol topuyla yapılan akrobatik hareketlerden bahsetmiyorum. İnsanı ve hikâyeyi gözden kaçırıp/çıkarıp, sadece oyunsuluk, bitimsizlik ve anlam yokluğuna yaslanan öyküleri futbol topuyla akrobatik hareketler yapmaya benzetiyorum ben. Şov güzel fakat gerçek futbol sahasında yeri yok.

Tüm karakterlere eşit mesafede duruyorum

Hikâyelerin dünyasında senden ayrı bir "öteki" yok, genelde son dönem öykülerinde içe dönük farkındalıklar var, neden böyle? Mesela işçi, mülteci, tornacı, sokak satıcısı, kâğıt toplayan biri, kasiyer, kaçakçı vs. hayat tüm bunların toplamı ve gerçek.

Daha önce değindiğim gibi öyküleri bir plan dâhilinde yazmıyorum. Elbette yazacağım öyküde nelerin olacağını düşünüp tasarlıyorum fakat öyküde şu da olsun, bu da olsun demenin, böyle demiyorsak da bu yarı bilinç haliyle yazmanın doğru olmadığını düşünüyorum. Yazdığım ilk öykülerde, türe, bu bakış açısıyla yaklaştığım zamanlar oldu. Sözgelimi, otobüste giderken yolda bir kâğıt toplayıcısı görüyorsun ve o figürün arkasında büyük bir hikâye olduğunu vehmediyorsun. Hâlbuki onun da senden bir farkı yok belki de, sadece yaptığınız iş farklı. Neyse ki çok geçmeden öykü türüne karşı böyle bir yaklaşımda bulunduğumun farkına vardım ve yazdığım bu tür bazı öyküleri ilk kitabımı yayına hazırlarken kitabın dışında bıraktım. Bir öykü yazarının gözünde karakterlerin veya onların yaptıkları mesleklerin/işlerin bir üstünlük taşımadığını ancak anlatacağı hikâyeye uygun karakter/meslek/iş hangisi ise onu seçmekte sadece bir öncelik olabileceğini düşünüyorum. İlle bir karakterin hikâyesini anlatmaktansa, anlatmak istediklerime uygun karakterleri seçmeyi tercih ederim ama prensipte tüm karakterlere eşit mesafede duruyorum.

KİMSENİN ATLAMADIĞI BALKONLAR
Erhan Genç
DERGAH YAYINLARI 2021

daha fazlası için: sabitfikir.com

NURULLAH KOLTAŞ
nkoltas@hotmail.com

BEYAZ SARAY'DAN İSLAM'A ROBERT D. (FARUK ABDÜLHAK) CRANE

Nixon döneminde Beyaz Saray'da görev yapan Robert Dickson Crane, Müslüman olduktan sonra Faruk Abdülhak adını almıştı. Geçtiğimiz ay vefat eden ve tabiata ricatın aslında "pes etmişlik"ten çok bir muhasebe imkânı olduğunu kavrayanlardan birisi olan Crane, hayatını hakkın ne olduğunu anlamak üzerine bina etmeye çalıştı. Bir Cherokee olan babaannesi yaşamının büyük bir bölümünde onun korkusuz mizacı ve tabiatla iç içe dağ başında herhangi bir beşerî yoksunluk hissi taşımaksızın uzlet içinde nasıl yaşadığına dair ipucu niteliğindedir.

daha fazlası için: sabitfikir.com

"Commuter" gibi sürgit bir koşuşturmayı imleyen kelimeler dağarcığa eklendikçe, sükûnet gibi kavramlar neredeyse gündemden düşüyor, koşuşturmaya ayak uyduramayanlar birer birer gündelik hayattan eleniyor. Tabiat kitabını okumaktan o denli uzağız ki "kendini bilmek" ile kastedilenin bir tür "vakfe"den, durup düşünmekten geçtiğini ve kevn-fesadı, olup biteni anlamanın da satırlardan öğrenilebileceği zannına kapılıyoruz. Tabiata ricatın aslında "pes etmişlik"ten çok bir muhasebe imkânı olduğunu kavrayanlardan birisi de hayatını hakkın ne olduğunu anlamak üzerine bina etmeye çalışan Robert Dickson Crane.

26 Mart 1929'da Cambridge, Massachusetts'te dünyaya gelen Robert Dickson Crane'nin anne tarafı Avrupa'dan Amerika'ya göç eden varlıklı bir aile olup Northwestern Üniversitesi'nin finansal destekçilerindendirler. Babası Harvard Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde ders vermiştir. Bir Cherokee olan babaannesi ise hayatının büyük bir bölümünde Crane'nin korkusuz mizacı ve tabiatla iç içe dağ başında herhangi bir beşerî yoksunluk hissi taşımaksızın uzlet içinde nasıl yaşadığına dair ipucu niteliğindedir.

Üniversite hayatı Harvard'da başlamış olsa da eğitimini Northwestern Üniversitesi'nde tamamlar. Ailenin hırdavat işletmesinde yardımcı olması istenince sıfırdan başlayarak işle alakalı her şeyi öğrenmeye girişir. Ancak daha sonra ebeveynlerinin talebi doğrultusunda Harvard Hukuk Fakültesi'nde eğitim alır. Onlar genç Crane'den şirketi yönetme altyapısını öğrenmesi arzusunda olsalar da o "adalet"in ne olduğunu öğrenme niyetindedir. Genç yaşta bile zihnini siyasi stratejiler meşgul etmektedir. Bunun bir getirisi olarak Cambridge'deyken Sovyetlerin uzay stratejisi konusunda bir makale kaleme alır. Ardından Küba'daki füze krizi zuhur edince, bununla alakalı uzunca bir psiko-stratejik makale kaleme alır. Kruşçev'in planları ve Kennedy'nin nükleer savaş konusundaki yaklaşımı yanında Sovyetler tarafından Amerikan düşünme tarzının tanzim edilmesini konu alan bu makale, Kaliforniya'dan New York'a bir uçuşu esnasında Richard Nixon'ın eline geçer. Nixon, uçak iner inmez kendisine ulaşır ve Crane'den dış politika danışmanı olmasını ister.

Görev değişimi ve İslam'la tanışma

Böylece Robert Dickson Crane, 1963-1968 yılları arasında Richard Nixon'ın dış politika danışmanlığı görevini üstlenir. Dünyayı bölgelere ve sorunlara göre tasnife tabi tutarak bu bölgelerdeki her bir sorun için rapor hazırlamaktadır. Nixon kendisinden İslam konusunda araştırma yapmasını ister. Zira her ikisi de komünizmi dünya için tehdit saymaktadır ve o dönemde İslam'ın komünizme karşı ABD'nin en uzun vadeli müttefiki görmektedirler. Ne var ki Crane, o vakitler İslam konusunda çok az şey okuduğunu fark etmiştir.

ABD yönetiminde çeşitli görevler üstlenen Crane, Nixon iktidarı esnasında kısa bir süreliğine Ulusal Güvenlik Konseyi'nin planlama müdür yardımcılığı ve önde gelen

Robert Dickson Crane

Cumhuriyetçi liderlere danışmanlık yaptıktan sonra 1968 seçim kampanyaları başlar. Bu esnada, kendisine muhalefet edenleri bir şekilde başka görevlerle âtıl hale getiren Kissinger tarafından yazdığı bir kitapta Kissinger ile çelişen görüşleri nedeniyle görevinden uzaklaştırılır.

Bu sırada İslam'ı hiç ciddiye almadığını hatta bu din ile alakalı hiçbir şeyi öğrenmeyi istemeyecek denli tiksinti hissettiğini aktarmaktadır.

1977'de Robert Crane'e ABD hükümetinin BAE nezdinde büyükelçilik görevi tevdi edilir. Aynı yılın yazında Bahreyn'de iken eşi ile birlikte eski bir ticaret şehri olan el-Muharrek'te gezintiye çıkarlar. Şehirdeki tüccar emirlerin saraylarını gezme niyetiyle çıktıkları gezide kaybolurlar. Yaşlı bir adam Crane çiftini evine davet eder. Günün geri kalanını burada geçiren çifti ağırlayan ev sahibi Müslümandır ve sohbette İslam'dan değil güncel meselelerden bahsederler. Robert Crane, karşısındaki adamın Müslüman olsa da Crane'nin doğru olduğuna inandığı şeyleri söylemesinin tuhaf olduğunu düşünür. Zira tasavvurundaki İslam hoş şeyleri tazammun etmemektedir. Bunun üzerine İslam hakkında derinliğine araştırma yapar ve İslam'daki her şeyin aslında inana geldiği şeyler olduğu sonucuna ulaşır. O sıralar kendisine garip gelen şeylerden birisinin secde olduğunu aktarmaktadır.

1980'de New Hampshire'de dünya genelinden Müslüman entelektüellerin katıldığı İslami Hareket konulu bir konferansa katılan Crane, Amerikalılar öğle yemeğine giderken yabancı misafirlerle kalır, zira onlardan İslam ile alakalı bir şeyler öğrenme arzusundadır. Günlerden Cuma'dır ve misafirler bir odada namaza dururlar. Bir an orada olmaması gerektiğini düşünse de bir şeyler Crane'i cezbetmektedir. Hasan Turabi'nin imamlık yaptığı namazda arkada duran Crane, secdenin anlamını anlık bir idrakle kavrar. Kendisinde de bir secde etme iştiyakı hisseder ve o an Müslüman olduğunu dile getirir. Faruk Abdülhak ismini alır.

Hemen ertesi hafta Muslim American Bar Association'ın başkanlığına seçilir. Bir avukat ve stratejist olarak ömrünün geri kalanını Müslümanları müdafaa ve İslam karşıtlığı ya da İslamofobiyi ortadan kaldırmaya hasreden Crane, ünlerini kaybetmekten korkan kimi Müslüman avukatların aksine elden geldiğince ve dili döndüğünce Müslümanlara yardıma koşmuştur. 1983 ile 1986 yılları arasında Da'wa Islamic Center'ın yöneticiliğini yapan Crane, sonraki dönemde International Institute of Islamic Thought ve American Muslim Council gibi kuruluşlarda görev aldıktan sonra 1994 yılında "Center for Civilisational Renewal" isimli kendi düşünce kuruşunu kurar. 9/11 ile birlikte Müslümanlara yöneltilen hoşgörüsüzlükle yoğun mücadeleye giren Crane, "Shaping the Future: Challenge and Response; Meta-law: an Islamic Policy Paradigm" ve *Planning the Future of Saudi Arabia* gibi eser ve raporlar kaleme alır. Konumunu yitirme endişesi taşımaksızın sürekli Müslümanların haklarını koruma ve dünyada mevcut açmazların çözümünde İslam geleneğinin etkili olduğunu haykırmayla geçen dünyadaki geçici yolculuğu, Aralık 2021'de sona erer.

Erdemin pratiğe dökülmesi: Ahlak

Robert Dickson Crane'e göre bir dinde neyin doğru neyin yanlış olduğunun ilminden daha önemli olan husus erdemin pratiğe dökülmesi yani ahlaktır. İslam söz konusu olduğunda, amelsiz iman ilkesel bakımdan bir çelişkidir. Özellikle tarikatlar için bu başat bir ilkedir. Ahlak ya da erdem "hakkı kişinin aileden başlayıp insanlığın geneline kadar gerek ferdi gerekse cemiyetin bir mensubu olarak hayatına tatbik etmenin praksiyolojisidir."

İslami bakış açısı uyarınca iman Allah'a açık olmak şeklinde özetlenebilir. Allah'ın varlığını ve O'nun insanlara vahyini kabul ederek Müslüman olunabilir. Mümin olmak ise ancak bunun amele dökülmesiyle mümkündür. İman bir bakıma tabiatımıza nakşedilen aşkın güdülere bir cevap olup müminin zihni ve hissî feraseti, "rasyonalizmin kibrini besleyen totaliter zihniyet"e karşı kişiyi koruma işlevine sahiptir.

Hayr ve şer arasındaki mücadelenin esasen Allah'a teslim olanlar ile güç, prestij ve haz gibi sahte ilahların yanı sıra Allah'ın rızası hilafına olan taraf ya da ideolojiler gibi sahte ilahlar arasında gerçekleşen bir mücadeledir. Gerek ferdi hayatlarında gerekse cemiyet hayatlarında maksudu Allah olan "gelenekselciler" ile Allah'ı beşerin şuuru dışına çıkarıp Allah'ın şuurunda olmayı murat edinenleri de cemiyet hayatından def etmeye gayret gösteren "seküler köktenciler" arasındaki mücadelenin merkezinde işte bu husus yer almaktadır.

Ömrünü "adalet"in misdakını öğrenmeye ve bunu her zeminde ifadeye adayan Crane, adaletin ontolojik açıdan bağlamdan bağımsız olarak mevcut olup hakkın mutlak olduğu öncülünden hareket ettiğini dile getirmektedir. Dolayısıyla beşer aklının epistemolojik vazifesi, adaletin ilkelerini vahiyden ve insan dâhil âlemdeki kanunları gözlemlemekten hâsıl olan tabiat kanununun çeşitli yönlerinden çıkarmaktadır. Diğer bir deyişle, insan hakkı icat etmez, içtihadi bir metafizik anlamında ahlakın evrensel ilkelerini varlık-ötesinden nasibine düşenlerden elde eder. Hakk'a adanmış ömrünün nicelerine örneklik teşkil etmesi dileğiyle...

daha fazlası için: sabitfikir.com

MURAT k. MURAT
m.murat.ag@gmail.com

KRYNN'E GERİ DÖNÜŞ

Margaret Weis ve Tracy Hickman imzalı "Ejderha Mızrağı" serisi ilk kez 1984 yılında yayımlanmış ve fantastik edebiyatın önemli kitapları arasına girmişti. Weis & Hickman ikilisinin yeni bir üçleme için bir araya geldiklerinin haberi okuru mutlu etti. *Dragons of Deceit* ismini taşıyacak kitap, Penguin çatısı altında yer alan Del Rey Books tarafından 9 Ağustos 2022 tarihinde yayımlanacak. Kitapta tanıdık yüzleri de göreceğiz.

daha fazlası için: sabitfikir.com

Aklın kuşattığı bir gerçeklik alanı, varoluşu bu alana hapsedilmiş insan için karanlık bir zindandır belki de. Nihayetinde yeryüzü tecrübemizin duyusal girdilerle sınırlandırılması ve/ ya da varlığımızın evrenin sonsuz "rastlantısal" sonuçlarından birine indirgenmesi; var olduğunu sezgisel olarak bildiğimiz mümkün dünyaların reddedilmesine, evrendeki "biricik" konumumuzun yerle bir edilmesine neden oldu. Peki ama binlerce yıl insanı ayrıcalıklı bir yerde tutan "kutsal" fikrine savaş açıp yerine merhametsiz bir rasyonalizm ve ön-tanımlı bir gerçekliğin geçmesi bizi nereye getirdi? Kuşkusuz modernizm; kendi gerçeklerini dayatmakla kalmadı, benliğimizden sızanların biriktiği o sezgisel dünyayı da kendi yöntemleri ile tanımlamaya kalktı. Oysa ne insanın doğası ne de "kutsal"ın dünyası, formüller ve soğuk tanımlarla izah edilebilir. Mutlu yuvamızın duvarlarını kırıp, ardında karanlık bir zindanın gittikçe daralan sınırlarını keşfettikçe bize dayatılan gerçekliğin güvenirliğini sorgular olduk. Yolumuzu kaybettik ve yorgun düştük. Belki de fantastik; binlerce yıl güvendiğimiz "dünyayı ve kendimizi anlama" yöntemimizi, mitleri ve onların tarif ettiği evreni arareken sığındığımız bir çatı, soluklandığımız bir duraktır.

İster sözümona gerçek dünyadan kaçış olsun, ister "gerçeği arayışımızda bir durak" isterse de "asıl" gerçekliğe doğru bir hamle; olağandışına tanıdığı imkânlarla fantastiğin hayatımızda bir yere sahip olmaya devam edeceği kesin. Görsel kültürün yazıya üstün geldiği günümüzde, hâkim anlatı formlarında (sinema, dizi, oyunlar) fantastik eserlerin gittikçe arttığını inkâr edemeyiz. Bir bakıma mitlerin yeniden yorumlanışı olan, bir başka deyişle mitik düşünce biçiminin bir devamı olarak fantastik; kadim anlatılarla bağını hiç koparmamış olsa da türün "modern" anlamda ilk örnekleriyle karşılaştığımız dönemin, insan ruhuna vurduğu tüm zincirlerle modernizmin katı ilerlemeci tahakkümüne karşı bir başkaldırı niteliği taşıyan post-modernizmin doğuşuyla eş zamanlı olması dikkat çekici. Öte yandan bu başkaldırı ile birlikte doğan tanımsızlığın, ilk örneklerin bir tür referans noktasına dönüşerek mitleşmesi riskini de beraberinde

getirdiğini belirtmek gerek. İlk kez 1984 yılında yayımlanan "Ejderha Mızrağı" serisi de bu bağlamda zaman zaman sert eleştirilere maruz kalan bir eser. Zira Margaret Weis ve Tracy Hickman tarafından yaratılan Krynn, temel dinamikleri açısından Tolkien'in Orta Dünya'sına benzer unsurlar barındıyor.

Modern fantastik kurgu klasiği

Elbette Ejderha Mızrağı evreninde elfler, cüceler ve bucukluklar (Orta Dünya'nın hobbitlerine karşın Krynn'in kenderleri) gibi Tolkienvari birçok unsurun yer aldığını göz ardı edemeyiz. Ancak başta yaratılan kurmaca dünyanın kozmogoni ve antropogonisi olmak üzere Ejderha Mızrağı, gerek anlatının arkaplanını oluşturan diyarın dinamikleri, gerekse hikâyesinin kurgu elemanları ve şüphesiz -en önemlisi- kendi sesi ve tavrıyla LOTR'dan ciddi anlamda ayrışmayı da başarıyor. Dahası ırklara ilişkin tüm ön kabullerine rağmen onların doğasına dair özgün denemeleri ile okuruna kendine has bir deneyim vadetmekten geri durmuyor.

Zaten Dünya çapında onlarca dile çevrilip milyonlarca okura ulaşması ve - başta Dungeons and Dragons olmak üzere- türün müdavimlerinin olmazsa olmazı FRP oyunları için önemli bir yer edinmesi, hâsılı ayaklarını yere sapasağlam basıyor olması boşuna değil. Ancak Ejderha Mızrağı ile

tanıştığımız Krynn evreninin, fantastik kurgu okuru için ne derece önemli olduğunun en bariz göstergelerinden birisi de hiç kuşku yok ki, serinin kanonuna yapılan sayısız katkı. Zira Krynn'in yaratıcıları her ne kadar Weis & Hickman olsalar da bu evrende anlatılan yüzlerce hikâyede pek çok farklı yazarın imzasını görmemiz mümkün. Dahası diyara ilişkin ciddi bir "hayran eseri" külliyatının olduğunu da belirtmek gerek.

Uzun sözün kısası Ejderha Mızrağı, modern fantastik kurgunun klasikleşmiş eserlerinden biri. Ancak sözünü ettiğimiz kitlesel kabule rağmen on yılı aşan bir süredir seriden ses soluk çıkmıyordu. Weis & Hickman ikilisinin yeni bir üçleme için bir araya geldiklerinin haberi, -doğal olarak- Krynn'de yeni maceralara atılmak için sabırsızlananları heyecanlandırmaya yetse de, yazarların yayımcı ile davalık olması işleri bir parça karıştırmıştı. Zira Wizards of the Coast, hiçbir gerekçe göstermeksizin ilk kitabı tamamlanan üçlemeyi iptal etmiş ve taraflar mahkemelik olmuştu. Bu yılın başında Weis tarafından yapılan açıklama ile suların durulduğu ve kitapların başka bir yayımcı tarafından okura ulaştırılacağının duyurulması yüreklere su serpse de serinin sadık okurları kesin bir duyuruyu dört gözle beklemeye devam etti. Nihayet geçtiğimiz günlerde, Weis'in sosyal medya üzerinden yaptığı paylaşım ile ilk kitabın yayımlanma tarihi resmen açıklandı. *Dragons of Deceit* ismini taşıyacak kitap, Penguin çatısı altında yer alan Del Rey Books tarafından 9 Ağustos 2022 tarihinde yayımlanacak.

Eski seriden tanıdık yüzleri de göreceğimiz kitap, Destina Rosethorn'un yitirdiklerini geri kazanmak için aldığı cesur kararları ve zorlu yolculuğunu konu ediniyor. Daha önce ikizlerin serüveni ile zamanın doğasına dair zihin açıcı sorulara cevap arayan Wies & Hickman, bu defa Destina'nın kaderiyle Zaman Nehri'nin akışına yön verecek gibi görünüyor. Ancak aynı zaman, araya giren bunca yıldan sonra yeni üçlemeye bir şans verecek mi? Bunu da bekleyip göreceğiz.

2021 Hugo Ödülleri kazananları duyuruldu

Fantezi ve bilimkurgunun en prestijli ödülleri arasında yer alan Hugo Awards'ın kazananları belli oldu. 1953'ten bu yana düzenlenen organizasyonun bu yılki ödül töreni, 79. WorldCon kapsamında gerçekleştirilen bir etkinlik ile açıklandı.

En İyi Roman Ödülü, İthaki tarafından Türk okura ulaştırılan "Katilbot" serisinin beşinci kitabı ile olan *Network Effect* ile önemli ödüllerin gedikli ismi Martha Wells'e verildi. Gecede En İyi Novella Ödülünü alan isim *The Empress of Salt and Fortune* ile Nghi Vo olurken, En İyi Novelette Ödülü ise Türk okurun *Yeni Bir Güne Şarkı*'dan tanıdığı Sarah Pinsker imzalı *Two Truths and a Lie*'a verildi.

Kısa kısa

- Türkiye Bilişim Derneği tarafından 23 yıldır aralıksız düzenlenen Bilimkurgu Öykü Yarışması'nın sonuçları geçtiğimiz günlerde açıklandı. Birincilik ödülü "Hayata Geri Getirme Merkezi'nde Sıra Dışı Bir Olay" isimli öyküsü ile Semin Güven'in olurken, dereceye giren kitapların ilerleyen aylarda kitaplaştırılacağı duyuruldu. Daha önce 2016-2020 yılları arasında derece alan eserler İthaki tarafından Silsile adıyla okura sunulmuştu.

- İsmi daha ziyade Kubrick imzalı kült sinema uyarlamasının da etkisiyle 2001: Bir Uzay Destanı ile anılıyor olsa da Arthur C. Clarke, dikkate değer bir diğer seri olan "Rama" ile de bilimkurgunun kilometre taşlarından birine imza atmış önemli bir isim. Uzun yıllar kardeşinin gölgesi altında kalan Rama, nihayet bir film uyarlaması ile yeniden bilimkurgu severlerin gündemine taşınıyor. Yönetmen koltuğuna son olarak Dune ile türe katkı sağlamış olan Denis Villeneuve'un oturacağı proje için henüz net bir tarih açıklanmadı. Daha önce David Fincher'in de beyaz perdeye aktarma planları yaptığı *Rama'yla Buluşma* tüm zamanların en önemli bilimkurgu romanları arasında yer alıyor.

daha fazlası için: sabitfikir.com

PSİKOLOJİ

HÜMEYRA YABAR
humeyrayabar@gmail.com

HAKİKİ GÜZELLİĞE DOĞRU: RUHU İYİLEŞTİRME YOLLARI

***Ruhu İyileştirme Yolları*, insanı konu eden özgün denemelerden oluşuyor. Gökhan Ergür'ün özellikle üstünde durduğu kavramlar; fedakârlık, kabul, sevgi, yas, can sıkıntısı, bağlanma, acı ve tek başınalık olarak sıralanabilir. Tasavvuf âlimlerinin görüşleri ve psikolojinin önde gelen isimlerinin çalışmalarından örnekler kitabın gücünü artırıyor. Acıdan kaçmak yerine onu anlamaya çalışmak isteyen cesur insanlar için bir yardım kitabı, psikoloji alanında çalışan isimler içinse bilgiyle deneyimi harmanlamayı başarmış bir kaynak olarak karşımıza çıkıyor.**

Elinde fener koridor boyunca ilerliyor rehber. Şifâhâneye davet edildiğimizi bilmenin güveni var ruhumuzda. Kalenin ihtişamlı burçlarını, türlü çiçeklerle donatılmış balkonlarını, su sesiyle yalıtılmış odalarını görmeyi umarken o kendinden emin adımlarla merdivenlere yöneliyor. Karanlık ve nemli dehlizlere inen çukurlarla dolu tekinsiz merdivenlere. Bir an tereddüt ediyoruz. İyileşmeye çağrılmıştık oysa. Ruhun karanlık odalarına uğramadan olmaz, diyerek gülümsüyor. Tereddüt doğamızın parçası. Hayatımız bir film şeridi gibi değil sayfalarından yusufçukların havalandığı eski bir kitap gibi açılıyor önümüzde. Yenilgiler, zaferler, kayıplar, kazançlar, duraksamalar ve doludizgin koşular besliyor bu tereddüt anını. Kitabı havada yakalayıp tozların arasında bir yol bularak yetişiyoruz rehbere. Tuttuğu fener önümüzü aydınlatıyor. Işık varsa aşılacak yollar da var. Işık, delip geçmiyor yusufçuğun kanatlarını. Sarıyor onu bin tutam. Işık, kırık kabuktan sızıp aydınlatıyor yüzlerimizi.

Psikolog Gökhan Ergür'ün yeni kitabı *Ruhu İyileştirme Yolları* Profil Kitap'tan çıktı. İnsanların kötü hasletlerinden yorulan ince ruhlar için bir teselli kitabı. Yazar denemelerini, dünyanın ve insanların yorduğu kalplere şifa olması ümidiyle yazdığını söylüyor. *Ruhu İyileştirme Yolları*, insanın hâlinden anlayan bir muhabbet kitabı. Ancak kendi yaralarına şefkat ve soğukkanlılıkla yaklaşmayı öğrenen biri başkalarına da şifa olabilir. Ergür, mesleki bilgi ve tecrübesinin yanı sıra kendi yaşamına dair izlerle de zenginleştirmiş kitabını. *Ruhu İyileştirme Yolları*, insanı konu eden özgün denemelerden oluşuyor. Yazarın özellikle üstünde durduğu kavramlar; fedakârlık, kabul, anlam, sevgi, yas, can sıkıntısı, bağlanma, acı ve tek başınalık olarak sıralanabilir. Tasavvuf âlimlerinin görüşleri ve psikolojinin önde gelen isimlerinin çalışmalarından örnekler kitabın gücünü artırıyor. Acıdan kaçmak yerine onu anlamaya çalışmak isteyen cesur insanlar için bir yardım kitabı, psikoloji alanında çalışan isimler içinse bilgiyle deneyimi harmanlamayı başarmış bir kaynak olarak karşımıza çıkıyor *Ruhu İyileştirme Yolları.*

Affedemeyen sadece insan

Kitabın ilk denemesi olan "Bir Rüşvet Biçimi Olarak Fedakârlık"ta yazar patolojik fedakârlığın altını çizerek büyük bir sevginin işaretiymiş gibi görünen ama aslında çıkar gözetilerek tutulan kabarık bir hesap defterinin o tanıdık

cümlesini hatırlatıyor: "Saçımı onun için süpürge ettim, ne dediyse, ne istediyse yaptım ama yine de yaranamadım." Tam da bu noktada aklımıza Cemil Meriç geliyor, "İyilik eden, mükâfat bekliyorsa tefecidir." Ergür bize, fedakârlığın görev olmadığını hatırlatarak, kökeni çoğunlukla çocukluğumuzdan gelen aşırı fedakârlık şemamızla yüzleşmeye çağırıyor. Bu haliyle yapılan fedakârlığın bir nevi rüşvet olduğunu ifade ediyor. Ne güzeldir hesap etmeden sevmek, vermek ve yeri geldiğinde feda etmek. Verdiğinin hesabını tutan insan, aldıklarını unutmakla meşhurdur. Bu türden bir hesapçılık insanı körleştirir ve patolojik bir döngüye hapseder.

"Anlamlı Bir Hayat İçin Karanlığını Sev", okuru gölgesiyle yüzleşmeye çağırıyor. "İnsan sadece aydınlık yönleriyle değil karanlık yönleriyle de insandır ve sevilmeye layıktır." Kendi gölgesinden kaçan, kendisini hatalardan münezzeh gören ve bu kibirle kendinden olmayana hayatın hiçbir alanında yaşama hakkı vermeyen, kendisini doğrunun tek adresi olarak gören "ahlak zabıtaları"yla karşılaşıyoruz bu bölümde. Engin Gençtan'ın değerlendirmeleriyle konuyu daha da derinleştiriyor Ergür, "bu insanlar, varlığını yadsımış oldukları gölgelerini kışkırtabilecek davranışları başkalarında gördüklerinde, kendi gölgelerini denetim altında tutabilmek için o insanları insafsızca yargılama ve aşağılama gereğini duyarlar." Böylesi bir haksızlıktan korumalı insan kendisini. Hayır, ahlak zabıtalarıyla savaşarak değil enerjisini, aydınlık ve karanlıktan oluşan ruhunu daha iyi tanımaya, varlığını şefkat ve dikkatle eğitmeye vererek.

Takıntılı ve patalojik bir biçimde sürekli başkalarının hatalarını arayan insanların aslında temelde, içlerindeki kötülük ırmağının önünü kesemeyen, o suyu temizlemek yerine sürekli kötülüğü başkasına atfederek kendini temize çekmeye çalışan aciz ve yetersiz ruhlar olduğunu bilmek bir teselli olabilir. "...oysa biz insanız, hatanın ve unutmanın öz kardeşi," diyor yazar. Ne güzel ifade! İsmet Özel'in Münacaat'ını hatırlıyoruz. "hata yapmak fırsatını Adem'e veren sendin/ bilmedim onun talihinden ne kadar düştü bana/ gençtim ve ben neden hata payı yok diyordum hayatımda" İnsanın hataya meylini bildiğinden tövbe kapısını her an açık tutuyor Yüce Allah. Affedemeyen sadece insan.

Yazar kitap boyunca bizi, insanın yıllar boyu bastırdığı sonra birden ortaya çıkan 'unutulmamış hesaplar akşamı'na götürüyor. Attilâ İlhan'ın "İnsan bir akşamüstü ansızın yorulur," dediği akşamlara. Raif Efendi'nin soğuğa aldırmadan saati unutup yürüdüğü ve nereye giderse gitsin kaçamadığı 'yaşanmayan hayatının pişmanlığı'na. O akşama ait hesapların görüldüğü sahne yer yer dekor değiştiriyor kitapta. Kimi zaman askeriyede bir koğuş, kimi zaman bir yas evinin ucundaki oda. Son nefesini vermiş babanın başucunda donakalıyoruz. Artık akabilir gözyaşlarımız. Dünyada buna benzeyen bir acı yok. Kaynağı yaşamın saf hikâyeleri olan bu sahnelerde, yazar ve okur ruhun karanlık sokaklarında kaybolmamak için birbirine kenetleniyor. İşte o akşamlardan birinde yazar omzumuzdan yakalayıp gözlerimizin içine bakıyor, "bu yazıyı okuyan kişi yani sen, sadece sen olduğun için; doğduğun ve bu evrenin anlamlı bir parçası olduğun için; ... her sabah duygu durumun ne olursa olsun o yataktan çıkıp hayat mücadelesine katıldığın ve akşamları şerefinle eve yorgun döndüğün için kıymetlisin, önemlisin ve sevilmeye layıksın." Eşref-i mahlûkata sesleniyor yazar. Donakalmış ruhumuz sarsılarak uyanıyor. Hâlâ sevilecek yanlarımız var. Pişmanlıktan kurtarabileceğimiz akşamlar.

Bir kalp pusulası

"Bataklık ve Lotus Çiçekleri" öykünün sınırlarında gezinen bir dostluk denemesi. Beraber yemek yenilen, vakit geçirilen dostun an gelip vefanın yerine ihaneti koymasının, dostluğu bir gazoz şişesiyle arkadan vurmasının hikâyesi. Yazar, hayatın kritik anlarında sağlıklı bir muhasebe yapabilmek için yavaşlamayı, bir miktar uzaklaşmayı ve temel malumatımızı yeniden kontrol etmeyi sağlamayı öneren bir yol haritası çiziyor. Hakiki bilgiye yalnız kalple ulaşabileceğimizi söylerken şahsiyetin merkezi olarak yine kalbi işaret ediyor. *Ruhu İyileştirme Yolları*, dünyada adresini kaybedenler için bir kalp pusulası. Kalbin tayin ettiği yön, yaşamın hırslardan, hasetten ve iddialardan arıtılmış merkezindeki saflığa doğru kıvrılıyor.

Metinlerdeki edebi lezzete şaşırmıyoruz çünkü Ergür aynı zamanda bir şair. *Üzüntüden* ve *İncelikli Haytalar Albümü* yazarın şiir kitapları. "Şiirin İyileştirici Yanı ve Şairin İlerleyen Kanseri" isimli denemesinde, şiirin hayati bir belirti olduğunu, şairin her şeye rağmen yaşadığını ve başına gelenlere bir cevap verdiğini söylüyor. Hayat bizden cevap bekler. Uğradığımız haksızlıklar karşısında dahi değerlerimizle çelişmeyen tutarlı cevaplar. Budur bizi insan yapan. Sevildiğimizde nasılsak, artık sevilmediğimizi hissettiğimizde onurlu bir duruşla vefa sığınağına çekilebilmektir esas olan. İşte bu anlar ruhun yeni doğumlarını saklar içinde. *"İnsan olmak yaralanmak demektir, dünyada eksik kalmak, eksik parçanı aramak, bazen bulmak, bazen de bulduğunu zannedip kaybetmektir."* Eksiklik, bilge bir ebedir belki de. Ruhumuzu tekrar tekrar doğumlara hazırlayan.

Ruhu İyileştirme Yolları'nın sonuna geldiğimizde ruhun karanlık odalarında bir bir yanmaya başlayan meşaleleri fark ediyoruz. İşte şurası ilk yasımıza ağladığımız odaydı, kim inanır şimdi altından ırmaklar akan bir bahçeye dönüştüğüne. Şurası dostumuzun açtığı yarayla kararmıştı, şimdi güzel insanların sohbetiyle şenlenmiş. Buradan geçmeye tahammülümüz yoktu, yenilmiştik ve bunu kimseyle paylaşamazdık. Şimdi duvarlarında mühürlü belgeler asılı. Hayır, başarı belgeleri değil yaşam belgeleri! Bir yusufçuk resimden resme sıçrıyor. Ne diyordu Yakup Kadri: "Ah, yaşamak ne tatlı! Her şeye rağmen, her ihtimale, her şüpheye hatta her tecrübeye, her kanaate rağmen yaşamak!"

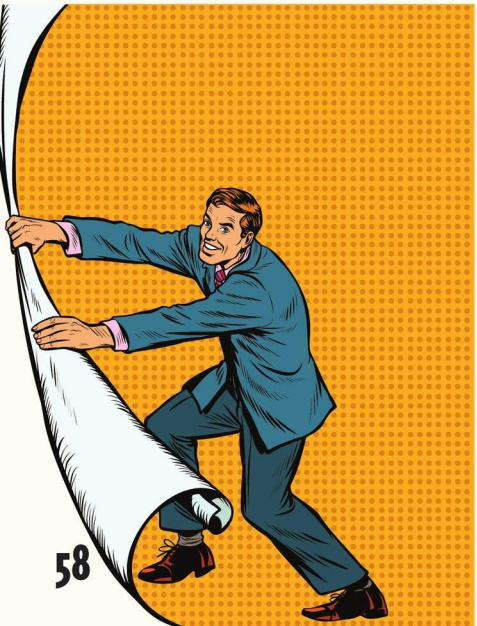
RUHU İYİLEŞTİRME YOLLARI
Gökhan Ergür
PROFİL KİTAP 2021

ONUR ATAY
oa.onuratay@gmail.com

HİPER GERÇEKLİĞİN MANGA ESTETİĞİYLE BULUŞMASI: SCOTT PILGRIM

Son dönemde Facebook'un aşama aşama bir 'meta evreni'ne dönüşmesini takip ediyoruz. Altı kitaptan oluşan *Scott Pilgrim ve Onun Değerli Basit Yaşamı* her ne kadar bir on beş yıl öncesine ait olsa da, gerçeğin hip olanla, dijitalin fanteziyle kesiştiği, renkli ve bir o kadar da eğlenceli bir dünyayı anlatıyor. Scott ve dostlarının maceraları gerçeküstü noktalara taşınırken video oyunlarından sinemaya, müzikten modaya kadar uzanan bir gerçeklik inşa ediliyor.

Dijital gerçekliğin kamusal mekânla birbirine eklemlendiği dönemleri yaşıyoruz. Sosyal medyadan arttırılmış gerçekliğe, birçok kişinin "persona"lara dönüştüğü bir zamanı izliyor, gerçeğin nerede başlayıp sanalın nerede biteceğini çoğu zaman kestiremiyoruz. Son dönemde Facebook'un aşama aşama bir 'meta evreni'ne dönüşmesiyle birlikte bu durumun uzanacağı noktaların daha da anlaşılır ve erişilebilir hale gelmesi sağlandı. 2004 ve 2010 yılları arasında yayınlanan, toplamda 6 kitaptan oluşan *Scott Pilgrim ve Onun Değerli Basit Yaşamı* (*Scott Pilgrim Vol. 1.-6.*, Oni Press: 2004-2010) da her ne kadar bir on beş yıl öncesine ait olsa da, gerçeğin hip olanla, dijitalin fanteziyle kesiştiği, renkli ve bir o kadar da eğlenceli bir dünyayı anlatıyor.

Scott Pilgrim, Toronto'da, en az kendisi kadar ilginç ev arkadaşı Wallace Wells ile birlikte yaşayan 23 yaşında bir gençtir. Arkadaşlarıyla birlikte kurdukları amatör müzik grubuyla basit konserler vermekte, çalışmaktan mümkün olduğunca kaçınmakta ve hayattaki tüm sorumluluklarını görmezden gelmektedir. Son ilişkisinden kalan yaraları hâlâ taze, kendince eğlenceli ancak sefil bir hayatı vardır; ancak bu durum önce rüyalarında, sonra da gerçekte karşılaşacağı, gizemli Ramona Flowers'la tanışana kadar sürecektir. Ramona'nın geçmişinden hikâyeye katılacak karakterler tüm macerayı Scott ve dostlarıyla birlikte gerçeküstü noktalara taşıyacak, video oyunlarından sinemaya, müzikten modaya kadar uzanan bir gerçeklik inşa edecektir.

Scott Pilgrim evreni, indie-rock müziği, sinemayı, modayı ve aslında hemen hemen tüm alternatif kültür öğelerini hikâyesine yedirerek, tüm bu yığını çizgi roman mecrası üzerinden sunmayı muadili zor bir şekilde başarıyor. Scott'ın macera boyunca karşılaştığı ilginç tipler, girdiği diyaloglar, mangavari estetiğe eşlik eden oyuncaklı kareler, çizer O'Malley'nin basit ama karakterli hüneriyle birleşerek hazmı kolay ve eğlenceli hale geliyor.

Metadünyada bir çizgi roman

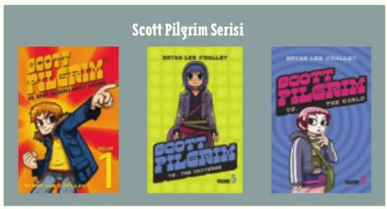
Amerikan menşeili çizgi romanlar, genelgeçer fikre göre DC-Marvel ekseninde, süper kahraman evrenlerinde gezinmeyi tercih ediyor gibi görünse de, yeri geldiğinde fazlasıyla orijinal ve bağımsız işlere dönüşebiliyor. *Scott Pilgrim* de, hem mangaya yakınsayan formatı hem de neredeyse bir gençlik dizisine dönüşen hikâyesiyle nevi-i şahsına münhasır bir atmosfer kuruyor. Bu dünyada bir anda "gundam" benzeri robotlar hikâyeye girebiliyor, vegan karakterler süper güçlere sahip olabiliyor, okuduğunuz kareler bir anda yemek tarifine dönüşebiliyor ve karakterler sahnede yaptıkları müziği silah olarak kullanıp, 8-bit bir bilgisayar oyunundaymışçasına birbirini yok edebiliyor. Bu anlamda *Scott Pilgrim* çoğu kısmında hikâyesinin içinde yer aldığı tekdüze gerçekliğe boyut atlatıp tam anlamıyla bir meta yığınına dönüşüyor. Kanadalı çizer Bryan Lee O'Malley'nin gerçek hayattaki "nerd" karakterinden fazlasıyla beslenen bu yığın, bugünden bakıldığında hiç de 15 sene önceye ait gibi durmuyor.

Metin yazımının kültürel derinlik anlamında özellikle kendini belli ettiği *Scott Pilgrim* evreni, indie-rock müziği, sinemayı, modayı ve aslında hemen hemen tüm alternatif kültür öğelerini hikâyesine yedirerek, tüm bu yığını çizgi roman mecrası üzerinden sunmayı muadili zor bir şekilde başarıyor. Scott'ın macera boyunca karşılaştığı ilginç tipler, girdiği diyaloglar, mangavari estetiğe eşlik eden oyuncaklı kareler, çizer O'Malley'nin basit ama karakterli hüneriyle birleşerek hazmı kolay ve eğlenceli hale geliyor. Ön hazırlıklarıyla toplamda 7 seneye yayılan 6 kitabın her biri, çizerin de kendi gelişimini gözler önüne seriyor. O'Malley'nin bir röportajında aktardığına göre çizer ilk kitabı *Denizde Kaybolan* (*Lost at Sea,* Onipress: 2003) sonrasında manga tarzı çizimlere merak salıyor; *Scott Pilgrim*'in üçüncü ve dördüncü kitabını hazırlarken de manga üstadı Osamu Tezuka'yı etüt etmeye başladığını belirtiyor. Batıdaki manga denemelerinin tersine, sadece çizgiyi ve tekniği ödünç alıp kendi tarzını üretiyor ve bunda fazlasıyla da başarılı oluyor.

Çizgiden ekrana, ekrandan oyuna

Scott Pilgrim, ilk bakışta içeriği ve tarzı itibariyle farklı mecralara aktarılmasının zor olduğunu hissettirirken, 2010 yılında İngiliz yönetmen Edgar Wright yönetimindeki uyarlaması sinemalara uğradı; gösterim sırasında fazla bir gürültü yaratmasa da orijinal içeriğine benzer şekilde hızlıca kült bir esere dönüştü. Filmin hemen ardından gelen oyun uyarlaması da sevilen ve çizgi romandaki estetiği uyarlamada gayet başarılı olan bir örnek olarak ilgili mecrada yerini aldı.

Her ne kadar ilk *Scott Pilgrim* kitabı 2011 yılında Pegasus Yayınları tarafından Türkçeye kazandırılsa da ne yazık ki sonrası gelmedi. Ancak bu yıl itibariyle de İthaki Yayınları, tüm seriyi yayın programına aldığını açıkladı; bu güzel haber umuyorum ki ertelenmez ve serinin yayınlanması uzun bir zaman dilimine dağıtılmaz. Yurtdışında hâlâ koleksiyonerlere özel farklı edisyonları, renkli versiyonları ve türevi yan baskıları yapılan bu serinin Türkçeye kazandırılması, özellikle de metayı tartıştığımız bu dönemlerde fazlasıyla isabetli olacaktır.

MEHMET DENİZ ÖCAL
mdocal2814@gmail.com

TANİZAKİ'NİN İBRESİZ PUSULASI

Bazıları Isırgan Sever'de vaktimizin çoğunu Japonya'nın sanat çevrelerinde resim, tiyatro ve özellikle kukla tiyatrosu hakkında bilgi edinerek geçiriyoruz. Yazar Juniçiro Tanizaki, dünyanın iki ucu arasındaki kültürel çatışmayı merkeze alıyor.

Bozuk gibi görünen Japon ilişkilerine yakından bakıp pürüzlerin içinde manalı desenler bulmanın ustasıdır Juniçiro Tanizaki. *Bazıları Isırgan Sever* romanında da ömrünü tamamlamış bir evliliği, çocuklarının mutluluğu ve birbirlerinin itibarı için ayakta tutmaya çalışan bir çifti konu alıyor.

Japon geleneklerine bağlı babası da kitabın ana karakterlerinden olan Misako ile kocası Kaname, boşanmalarının artçı sarsıntılarından kimseye zarar gelmeyecek şartları oluşturana kadar bu tiyatronun kuklaları olmayı kabul etmiştir. Kaname, eşinin bir sevgilisi olduğunu bilir ve bu durumu kabullenmekle kalmayıp rıza gösterir. Ancak yazarın benzer aileyi inceleyen *Anahtar* (Zihni Küçümen'in çevirisinde *Ve Konyakla Başladı Her Şey)* eserinin isimsiz erkek anlatıcısının aksine bu durumdan belirgin bir haz almıyor çünkü üzerine kapanan iki duvarın arasında hapsolmuşluk hissi, hiçbir şeyden keyif almasına imkân vermiyor. Bu iki duvar, aynı zamanda kitabın omurgasını oluşturan ikilemin tarafları.

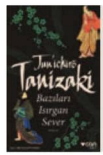
Yazar birçok eserinde değindiği Japon-Batı veya eski-yeni çatışmasını görece kısa bir romana kuvvetle işliyor. Ortaya ise son derece yoğun, boş sayfa geçmeyen bir roman çıkıyor. Meiji dönemi Japon yazarlarının büyük bir kısmının ele aldığı bu ikilemi, yazarın sadık okuyucularının tadını hemen alacağı Tanizaki dokunuşlarıyla okumak büyük bir zevk. *Naomi, Anahtar* ve *Sazende Şunkin* gibi eserlerinden bildiğimiz üzere Tanizaki, insanın bin türlü hâlini cinselliğin uç, çoğumuza göre tabu yönleri üzerinden işlemeyi tercih ediyor. *Bazıları Isırgan Sever*'de bu tema, az önce bahsi geçen eserlere kıyasla geri planda kalıyor. Vaktimizin çoğunu Japonya'nın sanat çevrelerinde resim, tiyatro ve özellikle kukla tiyatrosu hakkında bilgi edinerek geçiriyoruz. Dünyanın iki ucu arasındaki kültürel çatışmanın merkeze oturduğu bir romanda kukla tiyatroculuğunun Japonya içinde yöreden yöreye ne kadar değişiklik gösterdiğini ve farklı ekolleri olduğunu öğrenmek, akla kutuplaşmanın en küçük insan grupları arasında bile olabildiğini getiriyor. Hakeza Japonların batıyı hor gören bakışlarının emsalini Tokyoluların, Osakalılara bakışlarında da görebiliyoruz. Tanizaki sıkça ele aldığı bu sorunun kaçınılmazlığını gösteriyor böylece. Kitapta geçen şu dörtlük de okuyucuyu benzer bir düşünceye yönlendiriyor:

"Kanar cahil olan şu yalan dünyanın türlü serabına,
Erer aydınlanan yaşamın boşluktan ibaret olduğuna,
Anlar ki ezelden beri aslında,
Ne doğu vardır ne batı, ne güney ne de kuzey."

Bir imkânsız çıkış

Kahramanlardan Louise'in nereli olduğu tam belli olmayan, konuşma aralarına zahmetsizce Fransızca ve Rusça sıkıştırabilen bir batılı; O-Hisa'nınsa karikatürize denebilecek raddede Japon olması elbette tesadüf değil. Kaname'nin yaşadığı Madonna-Fahişe kompleksi, 1920'lerde Japonya'da yaşanan kültürel kafa karışıklığını aynalıyor. Kaname'nin bu kadınlardan biriyle ilişkisinin sonunun nereye bağlanacağı hemen hemen belli olurken diğer ikisiyle yaşayacakları tamamen muğlak bırakılıyor, bu da Tanizaki'nin Japonya-Batı ikileminden iki çıkış olabileceğini, bir yolunsa neredeyse imkânsız olduğunu düşündüğünü gösteriyor.

Bu krizden tek bir çıkar yok olmaması aslında Japon okuyucuların daha kitabı ellerine aldıkları anda uyanabilecekleri bir fikir. Zira kitabın ismi bir Japon atasözünün yarısı: Her böceğin ağız tadı farklıdır ama bazı böcekler ısırgan sever. Herkesin tercihi kendine, tercihiniz size ancak ıstırap verecek ve elinize bir şey geçirmeyecek olsa bile. Tanizaki kitabın sonunda kültür krizine çözüm olamayacağını ima ettiği yoldan gitmenin de kabul edilebilir bir seçenek olduğunu söylüyordur belki de böylece. Bu uzlaşmacı yaklaşım kitabın genelinde görülmediği için bu ihtimali ekarte etmeye davranabiliriz tabii, bunun takdirini aranızdan ilgisini çekebildiğimi umduklarıma bırakıyorum, çok sevdiğim bu yazarla tanışmanıza vesile olmaktan büyük mutluluk duyarım.

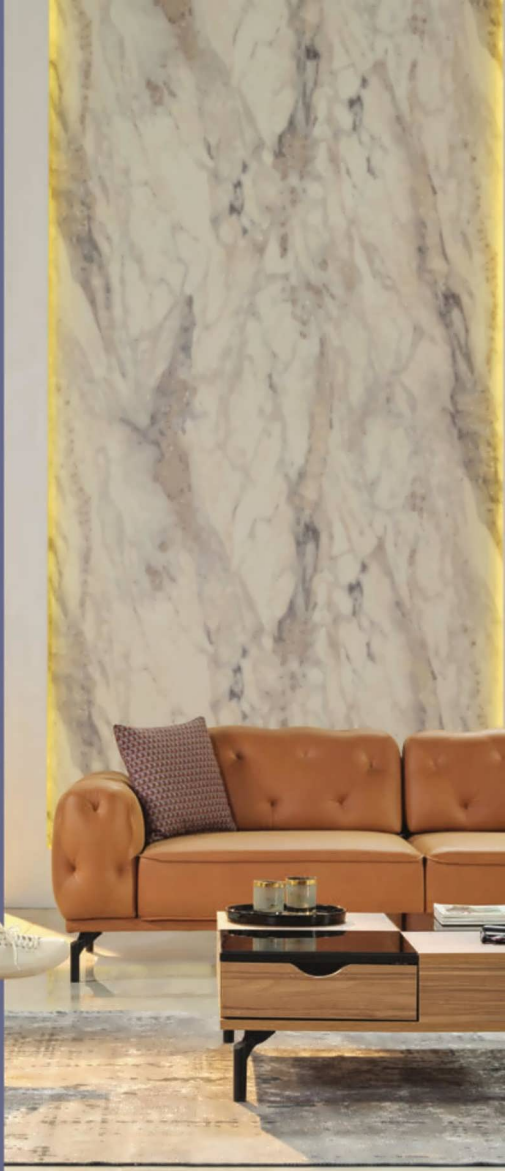
BAZILARI ISIRGAN SEVER
Juniçiro Tanizaki
CAN YAYINLARI 2021

daha fazlası için: sabitfikir.com

2022
KOLEKSİYONU

EVİN HER HALİ GÜZEL

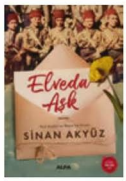
#EvinHerHaliGuzel
istikbal.com.tr | istikbal

istikbal

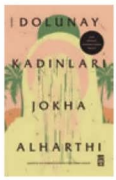
Erciyes Holding

ORKUN GALOLAR

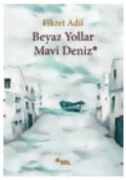
terskarga

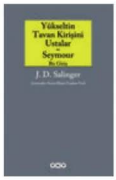

* Kulaklarında, sihirli bir sözcük olsam
Bi' şansım olsa, bi' şansım olsa

Bitmeyen pandemi koşulları ve ekonomik nedenlerden ötürü "harika" bir yılın bizleri beklemediğini çokça dillendirenlere sıkıldıysan bir önerim olacak. Baştan, her şeyin kötü olacağını düşünüyorsak bu yıl farklı bir şeyler denesek ya! Zaten ne yaparsak yapalım değişen bir şey olmayacaksa, değişik bir şeyler yaparak kötü bir yıl geçiririz en azından, değil mi? Kafan mı karıştı? Karışmasın...

"Beklenmedik tercihler yapanı, beklenmedik sonlar bekler" diyordu bir şairden alıntı yaparak, bir zamanların meşhur oyuncusu Don Johnson (Arthur), Kitap Kulubü (Book Club) filminde. Son baharlarını yaşayan dört kadının, kırk yıldır devam ettirdikleri kitap kulübünde "Karanlığın Elli Tonu" serisini okumalarıyla, hayata bakışlarının nasıl değiştiğinin, romantik komedi tarzında anlatıldığı eğlenceli bir film. Filmin oyuncuları arasında çok ünlü eski oyuncular var. Jane Fonda'dan Andy Garcia'ya bir dolu özel isim ve 2018 yapımı güzel bir film...

Bu yıl hiç yapmadığımız bir şeyler yapalım. Neler yapabileceğin konusunu sana bırakıyorum, sen kendini bilirsin. Ama mesela küçük bir adım atmak adına bile olsa; en azından hiç dinlemediğin türde şarkılar dinle, hiç seyretmeyeceğini düşündüğün filmler izle ya da hiç okumayacağını düşündüğün bir türde kitap oku... Ben hiç arabesk dinlemem, korku filmi seyretmem ya da fantastik edebiyat mı olur, deme! Bunlar neyi değiştirecek diye düşünme, ne kaybedersin? Değişim küçük küçük başlamaz mı? Belki başka şeyler olur, kim bilir?

Mesela; 1996 yılında Türkçede ilk defa yayınlanan *Yüzüklerin Efendisi*'ni okuyana kadar, fantastik ve bilimkurguya uzaktım. O tarz kitapları çok az okur, filmlerini seçerek izlerdim. Edebiyat, felsefe ve araştırma ağırlıklı okurdum. Sonrasında o kitapların büyülü, masalsı dünyası başka bir alana girmemi sağladı. Diğer atladığım kitaplara bakma ihtiyacı hissettim ve zaten neredeyse çıkmış / çıkan, o türdeki filmlerin hepsini izledim. Hem de defalarca... Hâlâ da aynı şekilde devam ediyorum. Özellikle *Yüzüklerin Efendisi* filminin her birini yüzer kereden fazla izlemişimdir ki uzun kısa versiyonları bu hesabın içinde yok. Bunun sonucunda, kitabın başkarakterlerinden olan Elf prensesinin adından esinlenerek kızıma "Arven" ismini verdim. (Türkçede "W" harfi olmadığı için kafanıza göre isim koyamıyorsunuz. Bu, başlı başına bir yazı konusu olur, girmiyorum.)

"Dünya ikiye bölünmüştür, denir Tolkien'ın yapıtı söz konusu olduğunda: *Yüzüklerin Efendisi*'ni okumuş olanlar ve okuyacak olanlar. Artık Türkiyeli okur da okumuş olanlar tarafına geçebilecek!" diye sloganı vardı Metis yayınlarının kitap ilk yayınlandığında... Yüzyılımızın en çok okunan yüz kitabı arasında en başlarda gelen kitabının yazarı *John Ronald Reuel Tolkien (d. 3 Ocak 1892 - ö. 2 Eylül 1973)* daha tanıdığımız ismiyle *J. R. R Tolkien*'in bu ay doğum günü...

Ailesinin yeni bir hayat kurmak için İngiltere'den bir İngiliz sömürgesi olan Güney Afrika'ya göç ettiği sırada doğar yazar. İklim koşulları, hastalık vb. nedenlerle annesi ve kardeşiyle İngiltere'ye geri dönerler. Babalarının işlerini halledip gelmesini beklerlerken ölüm haberi gelir. Kentten, küçük bir köy olan Sarehole'a yerleşirler. Burası doğası ve yeşiliyle o kadar güzel bir yerdir ki daha sonra Hobbit'lerin yaşadığı yer olan Shire'a ilham kaynağı olur. Okul nedeniyle döndükleri Birmingham'da yine kitaplarında yer alacak yapılar bulunur. 29 metrelik

Kitaplardan

"Dünyalar dolusu aşk bir eve nasıl sığabilir? Şu balkon titreyip sarsılmadan, caddenin ortasına yığılmadan, gökyüzüne savrulmadan benim aşkımın ağırlığına nasıl dayanabilir? Ona adım adım yaklaşmak için derlediğim tonlarca bulutu şu küçücük oda nasıl taşıyabilir? Bu duvarlar nasıl ayakta kalır taşkın neşemin karşısında? Onun ışığına pervane olup ufuktaki son noktaya değin kanat çırpıyorken pencereler nasıl tuzla buz olmaz?

Her şey onun mekânında bir gölgeden ibaret. Oysa ben mekânın dışındayım. Bedenim hasret kurşunuyla delik deşik olmuşken kapılar menteşelerinden oynamadı. Ben onun ışığına pervane olup ufuktaki son noktaya değin kanat çırparken pencereler tuzla buz olmazdı. Eve sığdım. İçimde yankılanan delice aşkın çığlıkları da sığdı."

Dolunay Kadınları / Jokha Alharthi

daha fazlası için: sabitfikir.com

Perrott's Folly kulesi ve onun yanındaki bir başka kule onu çok etkiler ve kitabında da bu iki kuleye yer verir. Dillere yatkınlığının ortaya çıkması da bu döneme rastlar. 16 yaşındayken 19 yaşındaki son sınıf öğrencisi Edith Bratt'e âşık olur ve onun Protestan kendisinin de Katolik olması nedeniyle, annesinin ölümü üzerine tayin edilen vasisi peder yüzünden bir araya gelemezler. 21 yaşında tekrar birleşirler ve 1916 yılında evlenirler. 29 Kasım 1971'de karısı Edith vefat eder. Tolkien bunun üzerine sadece iki yıl yaşayabilir ve 2 Eylül 1973'te Kraliçe'den krallığın en önemli nişanlarından biri olan Commander of the Order of the British Empire (CBE) unvanını almasından kısa bir süre sonra 81 yaşında İngiltere'nin Bournemouth şehrinde ölür. Tolkien'in vasiyeti üzerine ikisi üst üste, tek bir mezara gömülerek mezar taşlarına da Orta Dünya'nın efsanevi âşıkları olan "Beren" ile "Luthien" adları yazılır.

1937 yılında yayımlanan *Hobbit* hikâyesi aslında bir öğrencisinin sınav kâğıdındaki boşluğa yazdığı "Hobbit" kelimesinden ortaya çıkmış. Kelimeyi okuyunca içinden şöyle yazmak gelmiş: "Topraktaki bir oyukta bir Hobbit yaşardı." Ve tabii sonra o oyuğun derinlerine dalmış. Elfçe, yalnızca kitapları için uydurduğu bir dil değilmiş. Zaten kendisinin kurguladığı daha başka dillerden birisiymiş ve kitaplarında da bu dile yer vermiş. Eski İngilizce ve Eski Norveç edebiyatı dilbilimcisi ve uzmanı olan Tolkien aynı zamanda 1925-1959 yılları arasında da Oxford Üniversitesi'nde profesörlük yapmış. Hobbit yayımlandığında 'koca' profesörün niye masal kitabı yazdığı meslektaşları tarafından eleştiri konusu olmuş.

1937 – 1949 yıllarında aşamalı olarak yazılan *Yüzüklerin Efendisi* kitabı ancak 1954 ve 1955 yıllarından üç cilt olarak yayınlanmış fakat aslında yazar kitabının bölünmesine karşı çıkmış. İlk başta *Silmarillion*'la birlikte iki cilt olarak yayımlanması planlanmış fakat yayıncısının ekonomik sebeplerle bunu istememesi nedeniyle bu şekilde çıkmış.

Kitabın, dolayısıyla Orta Dünyanın ve karakterlerinin birçok şeye etkisi olmuş. Gordon Matthew Summer ya da daha bilinen ismiyle dünyaca meşhur sanatçı "Sting", ismini Frodo'nun kılıcı olan ve Elfçe "arı iğnesi" anlamına gelen kılıçtan almış. Çünkü daha öncesinde İngilizce öğretmeniymiş. Çiçek çocukların en gözde karakterleri olmuşlar ve 68 olaylarında Fransa'da gerçekleşen eylemlerde "De Gaulle istifa, başbakan Gandalf!" sloganları atılmış. Beatles, *Yüzüklerin Efendisi*'nin filmini yapmak istemiş ama usta yönetmen Stanley Kubrick'in bunu reddetmesiyle bu düşüncelerinden vazgeçmişler...

Filmde Aragorn karakterini canlandıran Viggo Mortensen'in yerine öncelikle Nicholas Cage düşünülmüş. Fakat rolde bir gelecek görmediği için Cage rolü reddetmiş. 2015 yılında aramızdan ayrılan, Saruman rolüyle filmde yer alan Christopher Lee, kitabı kırk yıldır her yıl yeniden okurmuş ve film ekibi içinde Tolkien ölmeden, onunla tanışan tek kişiymiş. İlk başta Gandalf rolünü istemiş olsa da dövüş sahneleri için fazla yaşlı olduğu düşünülerek bu role uygun bulunmamış. Filmin ülkeye yüksek kâr getireceği düşünülerek film çekimleri sırasında Yeni Zelanda'da hükümetin aldığı bir kararla olasılıkları doğru değerlendirmek için geçici olarak "Yüzüklerin Efendisi Bakanlığı" kurulmuş.

Satürn'ün uydusu Titan'daki Tolkien tepeleri ve dağları ile Platon'un uydusu Charon'da *Yüzüklerin Efendisi*'nden bölge isimleri olduğundan bahsedemedim bile... Yüzyılımıza damga vurmuş yazar ve kitapları hakkında daha anlatacak çok şey var da hayat gibi yerimiz de kısa. Güzel bir yıl olsun... ((●))

* Cennet Mahkûmu

Henüz geçen yıl, erken yaşta kaybettiğimiz İspanyol edebiyatının usta ismi Carlos Ruiz Zafon'un (d:25 Eylül 1964 – ö:19 Haziran 2020) "Unutulmuş Kitaplar Mezarlığı" serisinin üçüncü kitabından bahsetmek istiyorum.

Daha önce Altın Kitaplar'dan çıkan seri, Kırmızı Kedi tarafından tekrar yayımlanmaya başlanmıştı. Cennet Mahkûmu serinin üçüncü kitabı olmasına rağmen tek başına da okunabiliyor. Tabii sen, 2001 yılında yayımlanan birinci kitap olan ve yazara dünya çapında ün / birçok ödül kazandıran Rüzgârın Gölgesi'nden başlarsan pişman olmazsın, belirteyim. 1993 yılında çıkan ilk kitabı Sisler Prensi kitabıyla genç yetişkin kurmaca dalında kazandığı Edebe ödülü de bulunuyor yazarın.

Cennet Mahkûmu; Carlos Ruiz Zafon tarafından yazılan kitap Kırmızı Kedi Yayınevi'nden çıktı. Çevirisini Başak Öztan yapmış.

Marquez ve Poe tadındaki anlatımıyla yine bir gizemin peşinde ilk iki kitaptaki boşlukları doldurduğu ve serinin devam edeceğini gördüğünüz bir roman... Artık aramızda olmadığı için nasıl şekilleneceğini bilemesem de mutlaka okunması gereken bir seri:

"Küçük ruha sahip insanlar her zaman başkalarını küçük görmeye çalışırlar..."
"Deli her zaman diğerlerinin deli olduğunu düşünür."
"Hiç kimse olmanın herhangi bir kimse olmaktan daha onurlu olduğu zamanlar ve yerler vardır.
"Bazen insan kaçmaktan yoruluyor... İnsanın gidecek bir yeri olmadığında dünya çok küçüktür."
"Bu dünyada gerçeği söylemenin dışında her şey affedilir."
"Kader evlere ziyarete gitmez, sizin gidip onu bulmanız gerekir."

Gerisi... Oku, dünyanı değiştir!

bir varmış:

"Yollar neden bitmez? Biz öyle zannederiz. Gideceğimiz yere varınca biter. Asıl mesele yola çıkabilmektir."
Beyaz Yollar Mavi Deniz / Fikret Adil
(d:7 Ocak 1901 – ö:4 Haziran 1973)

bir yokmuş:

"Sana söylemek istediğim o kadar çok şey var ki, başlayacak yerim de yok."
Yükseltin Tavan Kirişini Ustalar - Seymour Bir Giriş / J. D. Salinger
(d:1 Ocak 1919 – ö:27 Ocak 2010)

@terskarga orkun@galolar.com

daha fazlası için: sabitfikir.com

SUAVİ KEMAL YAZGIÇ
suaviy@gmail.com

UÇTUN YİNE DELİ GÖNÜL

Müzikten edebiyata, tiyatrodan yayıncılığa, etimolojiden okuma halkalarına dek Asım Gültekin ne yaptıysa sırf hareket etmiş ve bir şeyler yapmış olmak için değil; tam olarak "hal ilmi" ile halimizi güzelleştirmeye niyet ettiği için yapmıştır. Rahmetli Gültekin'in *Uçtun Yine Deli Gönül* kitabında da bunu görüyoruz.

daha fazlası için: sabitfikir.com

"Senin hallerinin bir ilmi var kardeşim, biliyor musun?" sorusuyla başlıyor Asım Gültekin'in *Uçtun Yine Deli Gönül* kitabında yer alan ilk yazısı. Kitapta bir araya gelen yazıların toplamını da karşılıyor bu soru. Gültekin "İlm-i hal" kitaplarının önemini vurgulamak için kaleme aldığı ve "Halini güzelleştirmeye haydi bir niyet et" çağrısı ile nihayete erdirdiği bu yazı, onun bütün hayat macerasındaki yol haritasını da özetliyor esasen.

İlham kaynağı oldu

Yaşadığımız günleri bize zorlaştıran temel faktörlerden biri de "hal ilmi" ile olan bağlarımızın zayıflaması hatta büsbütün kopmasından kaynaklanıyor. İşin kötüsü "hal ilmi" ile bağımızın kopmasının verdiği zararı bize son derece yabancı çözümlerle telafi etmeye çalışıyoruz.

Asım Gültekin'in temel cehdi tam da bu noktada hatırlanması ve ibret alınması gereken bir gayret. Zira müzikten edebiyata, tiyatrodan yayıncılığa, etimolojiden okuma halkalarına dek Gültekin ne yaptıysa sırf hareket etmiş ve bir şeyler yapmış olmak için değil tam olarak "hal ilmi" ile halimizi güzelleştirmeye niyet etti. Onun sadece niyet ve gayret ederek neler yaptığını, kimleri harekete geçirdiğini ve nasıl işlere imza attığını veya ilham kaynağı olduğunu görüyoruz.

Hayata farklı cümlelerle yaklaşan bir insandı rahmetli. Ancak onun temel meselesi farklı olmak değil sahih olmaktı. O sahihliği tek tek bireyde değil bir arada olan insanlarda bulurdu. Asım Gültekin, "Beni Sohbet Halkalarından Yapmışlar" yazısı tam da bu sahihlik arayışının bir neticesi idi. O "Bir derginiz var mı?" esasen "bir derdiniz var mı?" diye sormakta. Bu noktada bir başka yazıya atıfta bulunmakta fayda var. "Kötü Bir Dergi Nasıl Çıkarılır?". Onun kötü dergi tanımını pek ala kötü edebiyat tanımına ve hatta kötü yemek tanımına dönüştürmek mümkündür. "Her Şeyin İslamileşmesinden Bizi Allah Korusun". Asım Gültekin'in burada neyi dert ettiğini, muradını anlamamız şart: Ulvi Alacakaptan'ın çok başarılı bir şekilde eleştirdiği "Onlarda ne varsa bizim de olsun, bizimkisi azıcık İslami olsun" anlayışıdır karşı çıktığımız!

Yazdıklarına vakit ayıramadı

Modern dünyada gördüğümüz her haltı İslamileştirmeye taraf değiliz! Kulların, biz Müslümanların kendi yaptıkları kusurlu uygulamaları İslami kılıfına sokup tartışılmaz, eleştirilemez doğrular gibi sunmasına karşıyız! Nesnelerin, varlığın İslami denilerek sanki İslam'ın dışında evrende bir şey varmış gibi, Allah ile irtibatsız bir nesne varmış gibi, İslami demedikleri şeyin asli imiş gibi algılanmasına karşıyız!"

Bu yazıdan hemen sonra "İslami Edebiyat Diye Bir Şey Var Mı?" yazısını birkaç defa okumakta fayda var. O, "İslam Dünyasına Karşıyım" yazısını hangi maksatla kaleme almışsa İslami Edebiyatla ilgili yazıyı da tam olarak aynı maksatla kaleme alır.

Uçtun Yine Deli Gönül'ü devasa bir okuma listesi olarak da okumak mümkün. Rasim Özdenören, Cahit Zarifoğlu, Necip Fazıl Kısakürek gibi "güzel adamlarla" yetinmiyor Gültekin, mesela Zarifoğlu'nun kitaplarında atıfta bulunduğu yazarların ve şairlerin de isimlerini araştırıyor. Bilhassa Zarifoğlu için yaptığı mesai çok önemli. Zira onun "şairi maderzatlığını" vurgulayanlar zamanla onun okunmadığı önyargısını da yaymışlardı. Oysa "Cahit Zarifoğlu'nun İşaret

Gültekin'in nasıl bir köprü insan olduğunu, insanları bir araya getirerek ortaya nasıl işler koyduğunu görmek "eksikliğini" daha da çok hissetmemize sebep oluyor. O, bir nostalji insanı değildi "hareket adamıydı". Geçmişe özlemle değil geleceği tasarlamak için bakardı.

Asım Gültekin

Ettiği Yazarlar, Kitaplar" başlıklı yazıda Asım Gültekin, bu ezberi düpedüz bozuyor.

Kitapta iki tane gezi yazısı dikkat çekiyor. "Trenle 30 Günde Devr-i Avrupa" ve "Bi Dakka Moğolistan'da Bi İşim Var". Keşke bir seyahatnameye dönüştürebilseydi Asım bu yazıları. Hepimizin yazılarını kitaplaştırmak veya kitaplaşacak yazılar yazmak için uğraşan rahmetli, kendi yazdıklarına yeterince vakit ayıramadı.

Kitabın ikinci bölümü bir dizi şahitlik içeriyor. Asım Gültekin'i şahsen tanıyan, onu seven, ondan etkilenen insanların onun hakkındaki şahitliklerini okuyoruz. Kimler var bu bölümde? Asım Gültekin iletişim ve muhabbet ağının ne kadar farklı ve derinlikli olduğunu okuyoruz bu bölümde. "Sağ kolum koptu sandım." diyen Rasim Özdenören, "Dayanışma Olsun İstiyordu" diyen Taner Yüncüoğlu'na uzun bir liste bu. Cihan Aktaş, Yıldız Ramazanoğlu, Bünyamin Yılmaz, İbrahim Tenekeci bu isimlerden sadece bazıları.

Direnişi eylem ve üretimde bulmuştu

Gültekin'in nasıl bir köprü insan olduğunu, insanları bir araya getirerek ortaya nasıl işler koyduğunu görmek "eksikliğini" daha da çok hissetmemize sebep oluyor. Ben kendi hesabıma Cihan Aktaş'ın rahmetli hakkındaki şu cümlelerini alıntılama ihtiyacı duydum: "Direnişi eylem ve üretimde bulmuştu. Vaatlerle değil eserlerle konuşulmasından, ama mutlaka konuşulmasından yanaydı. Malik bin Nebi, İslam dünyasındaki kültürel zaafı 'bağlantıların olmayışı'na bağlar.

Asım Gültekin'in Kartal İHO'de öğrenciyken çıkardığı dergiler ve daha sonra sürdürdüğü çalışmalar bu alandaki boşluğa ilişkin düşünümselliğin ve yoğun bir çabanın eseri. Kuruyor, kenara çekiliyor ve yeni bir başlangıç yapıyordu. Farklı çalışmalar kanalıyla kişi ve kesimleri birbirine bağlıyordu. Gerçek bir dosttu, zor zamanınızda içtenlikle yanınızda olup çözüm arayacak kişi olduğunu bilirdiniz. O kadar çok iyilik ve faaliyet bıraktı ki geriye eminim gelecek kuşaklar bugüne dair cevabı belirsiz kalan pek çok soruyu onun çalışmalarında bulacak."

Ancak bu noktada vurgulamam gereken bir şey daha var. Asım Gültekin, bir nostalji insanı değildi "hareket adamıydı". Geçmişe özlemle değil geleceği tasarlamak için bakardı. İnsanlardan da hep bunu bekler, onları beraberce bir şeyler yapmak için yönlendirirdi. Kendi yazdıklarını "kitaplaştırmada" bu yüzden geri kaldı maalesef. Birçok yazının, şiirin kitaplaşmasına önayak olurken kendi yazılarının ancak bir kısmının kitaplaşmış olmasının sebebi tam olarak buydu.

Özenli bir baskısı, tasarımı ve editöryel çalışması olmuş kitabın. *Uçtun Yine Deli Gönül*'e emeği geçen herkesi tebrik etmek isterim.

Rahmetli Asım Gültekin, vefatından hemen önce merhum Cahit Zarifoğlu'nun kitaplarında yer almayan şiirlerini derliyordu. Onun Zarifoğlu için verdiği emeğin bir benzerini bizim rahmetliye borçlu olduğumuzu düşünüyorum.

Pek çok başka yazara ve şaire borçlu olduğumuz gibi.

Borç hanemizi azaltmaya başlamak için harekete geçmemiz şart.

UÇTUN YİNE DELİ GÖNÜL
Asım Gültekin
AŞİNA KİTAP 2021

daha fazlası için: sabitfikir.com

BİLAL SERT
bilalsert@cumhuriyet.edu.tr

PANDOMİM

Oyuncu, yönetmen, senarist eserin anlatamadığı fikri tefsir etmeye başlar. Film bu aşamadan sonra artık bir pandomim olarak var olacak ve perdenin dışına hatta sinema salonlarının dışına taşarak olması gereken yerden hızla uzaklaşıp değerini kaybedecektir.

Rivayete göre Antik Yunan filozofları rüştünü ispat etmek ve saygın bir filozof olarak anılmak için önce güzel bir dayaktan geçirilirlermiş. Bu imtihan karşısında sabır ve metanet gösterenler artık filozof olarak kabul görürlermiş. Menkıbeyi aktaran Giorgia Agamben söyle devam ediyor: "Bir keresinde onca dayağa katlanıp tüm darbeleri sessizce karşılamış biri şöyle haykırmıştı: O halde bir filozof olarak anılmaya layığım ben!' Ama ardından şöyle bir cevap gelmişti: Öyle olacaktın, eğer sessiz kalsaydın!" Bazı durumlarda konuşmanın değil de sessiz kalmanın bir saygınlık ve hüsnükabul halesiyle eseri ve müessiri yücelttiği apaçık görülebilir. Zira söz başarıyı gölgeler. Açıklamalar, şerhler, niyet beyanları ve yorumlar olsa olsa eseri daha karmaşık ve anlaşılmaz kılar. Üstelik çeşitliliği ve zenginliği yok ederek bazen bizi monolitik bir çıkmaza ya da politik ve estetik açıdan tek boyutlu bir anlama hapseder.

Festivallerin en çok gündeme gelen kısmı ödül törenlerinden sonraki konuşmalardır. Şölen biter ve şimdi seyirciyi bekleyen politik bir nutkun sevimsizliğidir. Elinde tuttuğu minik heykelciğin arkasında olduğundan daha büyük görünen, konuşmaya her zamankinden daha meraklı bir "homo politicus" hemen fark edilir. Birazdan bütün insanlığa bir ders verecektir, unutulmaz bir ders. Kalabalığı karşısında gören, sözlerinin değerini sınamadan arzuyla konuşmaya başlar: Ren geyikleri, karbon salınımı, ülkenin ahval ve şeraiti, özgürlük ve demokrasi sorunu... Dünyamızı ilgilendiren küçük ya da büyük her bir sorun, kahramanımızın kendisine işaret etmesini beklemektedir sanki. Bu politik nutukların doğru ya da yanlış tarafları olabilir. Ama kimseyi kahraman yapacak bir gücü yoktur. Retorik yine de müşterisini bulur, övgü ve alkış için bekleyen bu küçük topluluğun duygularını kamçılamaya yetecek kadar etkilidir. Ancak söylev uzadıkça uzar ve nihayet daima tuhaf bir boşluk duygusuna varır, düşünceler karikatürleşerek küçülür. Şölen bittiğinde bir kamyonet kasasına konularak bir sonraki festivale kadar sessizliğe gömülecek olan masalar, sandalyeler, protokol koltukları ve gösterişli sahne dekorları gibi bu tutkulu sözlerin sahibi de derin bir sessizliğe gömülecektir.

Bütün bu seremoniden geriye tuhaf bir sanatçı imgesi kalır. Bütün toplumsal ve insani sorunları dile getirmek ister ama o, gözleri ayaklarında olan mitolojik kahraman gibi sadece gökyüzünü görmeye mahkûm edilmiştir: Sonsuz göklere bakan kocaman gözler en yakınında olup bitenlerden haberdar değildir. Bu sonsuzluk ufkunun panoramasında olup bitenler önce bir düşünceye sonra bir inanca sonra da hayatın ve sanatın yüksek irtifalı ama tek boyutlu praksislerine dönüşür. Modern sanat ve sanatçı algısının kuralsız, protest, muhalif ve kategorik sınıflandırmalardan ustalıkla kaçabilen doğası bu imgenin ortaya çıkışında mutlaka bir role sahiptir. Zira klasik sanatçı imgesi geçen yüzyılın başında sahneden çekildi. O kendi çağının bütün ilgilerini kuşatan bir merak ve deha sahibi olarak bilinirdi. Bütün meziyetleriyle şimdi tarihi bir figür olarak hatırlanıyor.

Modernitenin kuralları yok ederken duyduğu heyecan ve arzu, her şeyin bir sanat eseri olarak anlaşılabileceği, dolayısıyla hiçbir şeyin sanat olamadığı o radikal belirsizlikte zirveye çıkar. Yeni kurallar vazetmek için eskisini ivedilikle ortadan kaldıran bu çaba, estetik ilkelere, sanatın bilinen kural ve yöntemlerine de mesafelidir. Sanatsal olanla alelade olanın sınır çizgileri öylesine muğlak ve kırılgandır ki sanatçı kendi dünyasının sınırlarından kaçarken, önünde açılan yeni dünyanın belirsizliğinde kaybolur.

Politik retorik tam da burada, bu belirsizliğin ortasında bir kimlik ve aidiyet ihtiyacına perçinlenerek değer kazanır: Ödev ahlakı ve sorumluluk hissi, bilgelik ve sanatın yaratıcı ve aynı zamanda yıkıcı dokunuşu. Hepsi de bir nutkun içine serpiştirilmiş hazır reçeteler ve kolay tarifler için iyi bir malzemedir. Oyuncu, yönetmen, senarist eserin anlatamadığı fikri tefsir etmeye başlar. Film bu aşamadan sonra artık bir pandomim olarak var olacak ve perdenin dışına hatta sinema salonlarının dışına taşarak olması gereken yerden hızla uzaklaşıp değerini kaybedecektir. Törenler daima bir coşku anının esrimeleriyle doludur ve her şeyin sahici anlamına kavuşması zaman alır.

Festivaller ve yeni sinema

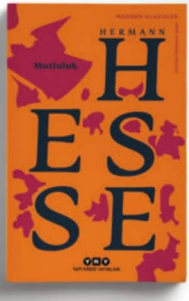
Uzun bir aradan sonra festivaller yeniden sinema dünyasına hız ve yön vermeye başladı. Festivallerin iki büyük anlamı olmalı: İlki sinemanın hangi mecraya yol aldığını; ekonomik, politik ve estetik yönden nereye yöneldiğini anlamamıza imkân tanıyor olması. İkincisi; çeşitlilik, farklılık ve bir kültürel zenginlik aracı olarak başkalarının yapıp ettiklerini görme fırsatı sunuyor olması.

Sanat eleştirmeni Clement Greenberg, yeninin daima çirkin olduğunu söylemişti. Bugün bu yargıyı sinema için mümkün kılabilecek bir vasatın olduğunu düşünebiliriz. Ruhu olmayan donmuş bir güzel lik ve ona eşlik eden -hiçbir estetik aidiyeti olmayan- manasız bir yenilik. Festivallerde öne çıkan manzara ne yazık ki böyle. Her şey öylesine güzel, öylesine yeni...

daha fazlası için: sabitfikir.com

Hermann Hesse'nin olgunluk döneminden, 1944-1956 yıllarına ait, en güzel düzyazılarını içeren sıradışı bir retrospektif: MUTLULUK.

Dengeli, titiz, yalın bir üslubu gözeten bu düzyazılarında Hesse, okul yıllarına yaptığı zihinsel yolculuklar aracılığıyla ilkgençlik dönemine dair insan portrelerinden, uluslararası üne kavuşmuş bir yazar olarak okurlarıyla ilişkilerine, toplumsallığa ve birey olmaya, totalitarizme, doğaya ve ağaçlara, çocuk varoluşuna, ölüme, Tao'ya, insanların dünyasında var olmayı seçen bir küçükkarganın yaşamına dek genişleyen, zihin açıcı felsefi bakışıyla gerçeklik-bellek-hakikat arayışı bağını örmeye gönüllü ince bir duyarlık sergiliyor.

MUTLULUK
Olgunluk Döneminden Seçme Düzyazılar
Hermann Hesse
Çeviren: Kâmuran Şipal
Modern Klasikler, 176 s.

Yirminci yüzyılın büyük edebi mirası Yapı Kredi Yayınları'nda

Modern Klasikler dizisi yeni kitaplarla büyümeye devam ediyor...

Modern İran edebiyatının en önemli isimlerinden Gulam Hüseyin Sâedi'nin, sıradan diyaloglarla olağanüstü bir atmosfer yarattığı, gerçekle gerçeküstü arasında gidip gelen özgün yapıtlarından biri: KORKU VE TİTREME

Balıkçılıkla geçinen küçük bir kıyı köyünde yaşanan gizemli olaylar yer alıyor KORKU VE TİTREME'de. Deniz kültürünün yaşamını biçimlendirdiği köy halkı kimi zaman komik, kimi zaman üçkâğıtçı, kimi zaman da çocukça bir saflıkla ama hep cahilce ve korkuyla hareket ediyor. Durağanlığın bile kendince bir tempo yarattığı gündelik hayat, sahile demirleyen tuhaf bir gemiyle birlikte değişerek adeta dönüşüm geçiriyor.

KORKU VE TİTREME
Gulam Hüseyin Sâedi
Çevirenler: Makbule Aras Eivazi, Farhad Eivazi
Modern Klasikler, 136 s.

Çeşit çeşit paket, bol bol GB
Özgürce Tarifeler'de

2 YILDA 2 KAT ÇEKİM NOKTASI

FATURALI

Türk Telekom ile Mobil Yaşa

İlk ay 10 GB hediye

3 GB +	1000 DK 250 SMS	43 TL AY
6 GB +	1000 DK 250 SMS	48 TL AY
10 GB +	1000 DK 250 SMS	59 TL AY

İlk ay 20 GB hediye

Türk Telekom Prime	15 GB + 1000 DK 250 SMS	72 TL AY
Türk Telekom Prime	20 GB + 5 GB Sosyal Medya** + 1500 DK 250 SMS	85 TL AY
Türk Telekom Prime	25 GB + 5 GB Sosyal Medya** + 1500 DK 250 SMS	95 TL AY

Prime tarifeleri kapsamında, WhatsApp mesajlaşma ve Türk Telekomlularla sınırsız konuşma faydaları da sunulmaktadır.

Yeni gelene, 12+12 ay sözünüze. İkinci 12 ayda Özgürce 3 GB-6 GB-10 GB tarifeleri aylık 10 TL, diğerleri aylık 15 TL artacaktır.
*** 4.5G için geçerlidir.**
**** YouTube, Twitter, Instagram ve Facebook'ta geçerlidir.**
***** 2023 sonuna kadar, belirli kullanım seçenekleriyle sunulacaktır.**

Özgürce 3 GB-6 GB-10 GB tarifelerine gelen müşteriler ilk ay 10 GB hediye internetten faydalanmak için HEDİYE 10 yazıp, Prime tarifelerine gelen müşteriler ise ilk ay 20 GB hediye internetten faydalanmak için PRİME HEDİYE 20 yazıp 5555'e SMS göndermelidir. Taahhüt için SOZ yazıp 5555'e SMS atılmalıdır. SMS ücretlidir. İnternet aşımları bir fatura döneminde belirli limite kadar ücretlendirilecek, limite ulaşınca erişim durdurulacaktır. Faydalar devretmez, SMS, dakika aşımları ücretlendirilir. Telsiz kullanım ücretiyle damga vergisi ve yeni hatta OIV ve telsiz ruhsatname ücreti alınır. İhlalde cayma bedeli yansıtılır. Taahhüt sonunda güncel fiyatlar uygulanır. Ayrıntılı bilgi için: www.turktelekom.com.tr

Türk Telekom
Değerli Hissettirir